

**Kadına Yönelik Şiddet ve Aile İçi
Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla
Mücadeleye İlişkin Avrupa Konseyi
Sözleşmesi (İstanbul Sözleşmesi)
hükümlerinin yürürlüğe konmasına
yönelik yasal ve diğer tedbirlerle ilgili
anket çalışmasına Türkiye
Cumhuriyeti'nin cevapları**

I. Giriş

Kadınlara Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye İlişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesi, Türkiye'nin Avrupa Konseyi (AK) Bakanlar Komitesi Dönem Başkanlığı sırasında 11 Mayıs 2011'de İstanbul'da imzaya açılmıştır. Türkiye, müzakereleri yaklaşık üç yıl süren Sözleşme'nin ilk günden itibaren en güçlü destekçilerinden olmuş; yazım çalışmalarına aktif katkı sağlamıştır. Sözleşme imzaya açıldığı gün ilk imzalayan ülkelerden birisi (11 Mayıs 2011) ve ardından çekincesiz ilk onaylayan (14 Mart 2012) ülke Türkiye olmuştur.

Sözleşmenin Taraf Ülkeler Komitesi Başkanlığı ve GREVIO Başkanlığı'nın Türkiye Cumhuriyeti temsilcileri tarafından yürütülmesi ve Ülkemizin Sözleşmeye sunduğu katkıların gerek teknik gerekse maddi olarak izleme aşamasında da sürdürülmesi, Sözleşmenin AK üyesi ülkeler nezdinde uygulamasının artmasına katkı sunduğuna inanmaktayız.

Türkiye'de İstanbul Sözleşmesinin uygulanması ve takibi Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı (ASPB) Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü (KSGM) tarafından yürütülmektedir. Sözleşmenin onaylanması ve yürürlüğe girmesi ile birlikte gerek yasal gerekse uygulama alanında düzenlemelerin yapılması ve tedbirlerin alınması için tüm taraflarla işbirliğinde şiddete sıfır tolerans ilkesi ile yoğun bir şekilde çalışılmıştır. Bu yapılan çalışmalar anketin cevaplarına da yansıtılmıştır.

Anketin cevapları ASPB KSGM koordinasyonunda hazırlanmıştır. Bu süreçte ilgili 25 kamu kurumu¹, kadının insan hakları ve şiddet üzerine çalışmaları bulunan 40 sivil toplum kuruluşu ve 57 üniversitenin kadın sorunları araştırma ve uygulama merkezine yazılı görüş sorulmuş ve cevaplar bu bilgilerin derlenmesi ile hazırlanmıştır.

II. Bütünleşik Politikalar ve Veri Toplama

A. Stratejiler/Eylem Planları ve Diğer İlgili Politikalar

Ülkemizde kadına yönelik şiddetle mücadele alanında temel politika öncelikleri Ulusal Eylem Planları vasıtasıyla ortaya konulmaktadır. Türkiye'de kadına yönelik şiddetle mücadelede Devletin ilgili kurumlarının üstlenmesi gereken sorumlulukları belirleyen Eylem Planları'nın hazırlanması ve uygulanması konusunda önemli bir tecrübe oluşmuştur. Eylem Planlarının yanı sıra diğer üst metinlerde de kadına yönelik şiddetle mücadele ele alınmaktadır.

2014-2018 dönemini kapsayan Onuncu Kalkınma Planı, ülkemizin 2023 hedefleri doğrultusunda hazırlanmış olup, bu plan doğrultusunda kamu politikaları oluşturulmakta ve bunların hayata geçirilebilmesi için kamu yatırımları desteklenmektedir. Onuncu Kalkınma Planının "Aile ve Kadın" başlığı altında yer alan "Politikalar" alt başlığında "Kadına yönelik şiddetin ve ayrımcılığın ortadan kaldırılabilmesi amacıyla özellikle erken çocukluktan

¹ İçişleri, Adalet, Sağlık, Çalışma ve Sosyal Güvenlik, Milli Eğitim, Dışişleri, Savunma, Kalkınma Bakanlığı gibi Bakanlıkların yanı sıra, Yükseköğretim Kurumu, Radyo ve Televizyon Üst Kurulu gibi kamu kurumlarından görüş alınmıştır. Ayrıca Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu'nun da görüşleri alınmıştır. Ayrıca ASPB bünyesinde Aile ve Toplum Hizmetleri Genel Müdürlüğü, Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü, Hukuk Müşavirliği, Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü'nün de görüşleri alınmıştır.

başlayarak örgün ve yaygın eğitim yoluyla toplumsal bilinç düzeyi yükseltilecektir.” ibaresi yer almaktadır.

10. Kalkınma Planında yer alan politikaların gerçekleştirmelerinin takibi amacı ile Kalkınma Bakanlığı tarafından Yıllık Programlar hazırlanmaktadır. 2017 Yılı Programında kadına yönelik şiddetin ve aile içi şiddetin önlenmesine yönelik olarak “Kadına yönelik şiddetin azaltılması için toplumsal bilinç düzeyinin yükseltilmesi, verilen hizmetlerin etkinlik ve kalitesinin artırılması sağlanacaktır” ile “Aile içi ve kadına karşı şiddetle mücadele alanında çalışan personelin hizmet kapasitesinin artırılması sağlanacaktır” tedbirleri yer almaktadır. Yıllık Programda yer alan tedbirler, Kalkınma Bakanlığı tarafından 3 aylık periyodlarla izlenmekte ve ilgili kuruluşlar tarafından yapılan çalışmalar değerlendirilmektedir. Yine 10. Kalkınma Planı kapsamında Hazırlanan Öncelikli Dönüşüm Programlarından birisi de “Ailenin ve Dinamik Nüfus Yapısının Korunması Programı”dır. Bu kapsamda “Aile içi şiddetin, ihmal ve istismarın önlenmesine yönelik çalışmaların etkinliğinin artırılması” ile “ŞÖNİM’lerin yaygınlaştırılması”na ilişkin eylemlere yer verilmiştir.

Kalkınma Bakanlığı tarafından Onuncu Kalkınma Planı kapsamında ilgili tüm kamu kurum ve kuruluşları, üniversite, sivil toplum kuruluşları, yerel yönetim ve özel sektör temsilcilerinin katılımları ile alt çalışma grupları oluşturulmuştur. Bunlardan bir tanesi de Kadına Yönelik Şiddet Alt Çalışma Grubu’dur. Kadına yönelik şiddetin önlenmesi konusu oldukça kapsamlı olarak çalışılmıştır. Bu çalışmalar neticesinde hazırlanan raporun sonuç ve önerileri dikkate alınarak Onuncu Kalkınma Planı oluşturulmuştur.

65. Hükümet Programında yer alan kadın başlığı altında “kadınlara yönelik şiddete karşı her türlü yasal korunma sağlanması ve yasaların etkin bir şekilde uygulanmasının sağlayacağı, kadınların şiddete uğradıklarında başvurabilecekleri, bilgi ve destek alabilecekleri merkezlerin daha işlevsel ve erişilebilir hale getirileceği” ifade edilmektedir.

ASPB 2013-2017 yıllarını kapsayan Stratejik Planı’nda kadına yönelik şiddetle mücadele, istismarın engellenmesi, koruma altındaki kadınların desteklenmesine ilişkin hedef ve faaliyetlere de yer verilmektedir.

Adalet Bakanlığı’nın 2015-2019 Stratejik Planında “Adalete erişim ile mağdurlara ve dezavantajlı gruplara yönelik uygulamaları geliştirmek” amacı, ile 'Adalet sisteminin aile içi şiddet suçları konusundaki kapasitesinin güçlendirilmesi', 'Dezavantajlı gruplara duyarlı bir sistem oluşturulması', 'Adalet sisteminde mağdur odaklı uygulamalar geliştirilmesi', 'Toplum yararına (Pro Bono) hukuk hizmetlerinin uygulamasının sağlanması' hedeflerine yer verilmiştir.

Sağlık Bakanlığı 2013-2017 Stratejik Planında “Toplumsal cinsiyet eşitliği ve kadına yönelik şiddetle mücadelede sağlık hizmetlerini iyileştirmek” stratejisine yer verilmektedir.

Emniyet Genel Müdürlüğü 2014-2018 Stratejik Planında “Aile İçi Şiddetle Mücadele Alanında Sorumlu Kurumlara Destek” verilmesi hedefi yer almaktadır.

Yükseköğretim Kurulu (YÖK) Akademide Kadın Çalışmaları ve Sorunları Birimi tarafından hazırlanan ve Yükseköğretim Kurulunun bütün bileşenlerinde toplumsal cinsiyet eşitliği ve

adaletine duyarlı olarak hareket edileceği taahhütünü içeren “Yükseköğretim Kurumları Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Tutum Belgesi” Kasım 2015’te YÖK tarafından kabul edilmiştir. Söz konusu belgede toplumsal cinsiyet eşitliğinin yaygınlaştırması için önlemlerin yanı sıra “yerleşkelerde güvenli yaşamın sağlanması için cinsel taciz ve cinsel saldırıyla ilgili bilgilendirme, ulaşılabilir başvuru yerleri ve diğer gerekleri (aydınlatma, ulaşım vb.) yerine getirmek” taahhüdü de yer almıştır.

Halen yürürlükte olan “Çocuk ve Kadınlara Yönelik Şiddet Hareketleriyle Töre ve Namus Cinayetlerinin Önlenmesi İçin Alınacak Tedbirler konulu 2006/17 Sayılı Başbakanlık Genelgesi”nde açıkça atfı yapılan Türkiye Büyük Millet Meclisi’nin (TBMM) 28/6/2005 tarihli ve 853 sayılı kararıyla oluşturulan Araştırma Komisyonu tarafından hazırlanan raporda kadına yönelik şiddet ile “fiziksel”, “cinsel”, “psikolojik”, “ekonomik” ve “sözel” şiddet türleri tanımlanmıştır. 2015 yılında yine TBMM’de “Kadına Yönelik Şiddetin Sebeplerinin Araştırılarak Alınması Gereken Önlemlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan Meclis Araştırması Komisyonu” kurulmuştur. Komisyon, yaklaşık 4 aylık çalışma süresi içerisinde, TBMM’de 17 toplantı gerçekleştirmiştir. Bu toplantılara, görüş ve önerilerini belirtmek üzere Bakan, siyasetçi, akademisyen, bürokrat ve STK temsilcileri katılım sağlayarak görüşlerini bildirmiştir. Komisyon çalışmaları sonucunda TBMM’ye bir rapor sunmuştur.

Başbakanlık Genelgesinin etkin bir şekilde uygulanması ve koordine edilmesi için Genelgenin uygulanmasından sorumlu kurum ve kuruluşlar tarafından KSGM’ye iletilen 3’er aylık dönemlere ilişkin faaliyet raporları tamamlanarak Başbakanlığa sunulmaktadır. Ayrıca, KSGM koordinatörlüğünde kamu kurum ve kuruluşları, üniversitelerin kadın araştırma merkezleri ve sivil toplum kuruluşlarının katılım sağladığı Kadına Yönelik Şiddet İzleme Komitesi toplantıları 2007 yılından bu yana her yıl gerçekleştirilmektedir.

“6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun²” 20 Mart 2012 tarihinde yürürlüğe girmiştir. 6284 sayılı Kanun ile şiddete uğrayan veya şiddete uğrama tehlikesi bulunan kadınların, çocukların, aile bireylerinin ve tek taraflı ısrarlı takip mağduru olan kişilerin korunması ve bu kişilere yönelik şiddetin önlenmesi amaçlanmıştır.³ Kanunda “şiddet”, “kadına yönelik şiddet” ve “ev içi şiddet”in tanımlarına yer verilmiştir.

Bu kapsamda ilgili kamu kurum ve kuruluşları, sivil toplum kuruluşları ve üniversitelerin kadın araştırmaları merkezlerinin katkı ve katılımları ile KSGM koordinasyonunda ikinci Ulusal Eylem Planı olan “Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Ulusal Eylem Planı 2012-2015” hazırlanarak, uygulamaya konmuştur. Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Ulusal Eylem Planı (2012-2015)’nin uygulanması altı aylık dönemler halinde düzenlenen izleme ve değerlendirme toplantıları ile izlenmiştir.

Söz konusu İkinci Eylem Planı’nda “şiddet” 1993 tarihli Birleşmiş Milletler (BM)’in Kadına Yönelik Şiddetin Önlenmesi Bildirgesindeki şekli ile yer almıştır. 2012-2015 döneminde uygulanan İkinci Eylem Planında yasal düzenlemeler, toplumsal farkındalık ve zihniyet dönüşümü, koruyucu hizmet sunumu ve şiddet mağdurlarının güçlendirilmesi, sağlık

² Bundan sonra 6284 sayılı Kanun olarak anılacaktır

³ 6284 sayılı Kanun hakkında detaylı bilgi için Bkz Madde V Maddi Hukuk ve Ek

hizmetlerinin uygulanması, işbirliği mekanizmalarının güçlendirilmesi konularında 5 temel hedef yer almıştır.

2015 yılı sonunda İkinci Ulusal Eylem Planı'nın uygulama süresi sona erdiğinden , “Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Üçüncü Ulusal Eylem Planı (2016-2020)” ilgili kamu kurum ve kuruluşları, sivil toplum kuruluşları ve üniversitelerin kadın araştırmaları merkezlerinin katkı ve katılımları ile KSGM koordinasyonunda hazırlanmış ve Aralık 2016'da uygulanmaya başlanmıştır. Bu çalışmalarda mağdurların insan hakları politikalarda merkeze alınmıştır.

Hazırlık çalışmaları kapsamında İstanbul Sözleşmesi başta olmak üzere taraf olunan uluslararası sözleşmeler, ulusal mevzuat hükümleri, Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Ulusal Eylem Planı (2012-2015) izleme ve değerlendirme raporları, Türkiye’de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması ve 6284 sayılı Kanunun Uygulanmasına Yönelik Etki Analizi Araştırması sonuçları ile TBMM tarafından gerçekleştirilen “Kadına Yönelik Şiddetin Sebeplerinin Araştırılarak Alınması Gereken Önlemlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan Meclis Araştırma Komisyonu Raporu” incelenmiş; son dönemde ortaya çıkan toplumsal ihtiyaç ve gelişmeler de göz önünde bulundurularak Eylem Planında hedef ve faaliyetler belirlenmiştir.

Üçüncü Eylem Planında kadına yönelik şiddet, İstanbul Sözleşmesi’nde yer aldığı şekilde tanımlanmış olup, İstanbul Sözleşmesi’nde yer verilen “ev içi şiddet” tanımı kullanılmıştır.⁴

Kadına yönelik şiddetle mücadelede ve genel hizmetlerin sunumunda koordinatör kurum görevini ASPB KSGM gerçekleştirmektedir. Bu konuda ileriki bölümlerde açıklanacak olan uygulamada da ilerlemeye sebebiyet veren, pek çok bölgesel ve ulusal düzeyde çalışma gerçekleştirilmiştir.

2014 yılında kabul edilen Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi İhlallerinin Önlenmesine İlişkin Eylem Planı’nda 6284 sayılı Kanun’un etkin şekilde uygulanması için gerekli önlemlerin alınması, yaşamı risk altında olan kadınlar için somut olaya göre uygun tedbirlerin etkili şekilde uygulanması, aile içi şiddetten kaynaklanan suçların etkin bir şekilde soruşturulabilmesi için özellikle nüfus yoğunluğu fazla olan şehirlerde Cumhuriyet Savcılıklarında özel bürolar kurulması, aile içi şiddet ve kadına yönelik şiddet konularında hakim, savcı ve ilgili diğer personele eğitimler düzenlenmesi kararlaştırılmıştır.

KSGM tarafından, şiddete maruz kalmış kadınlara sağlanacak destek hizmetlerinin kurulması ve geliştirilmesi amacıyla 27 Aralık 2013-27 Aralık 2016 tarihleri arasında Avrupa Birliği (AB) mali desteği ile 26 proje ilinde “Aile İçi Şiddetle Mücadele Projesi” yürütülmüştür. Proje ile şiddet mağduru kadınlara sunulan destek hizmetlerinde standartların belirlenmesi; kadına yönelik şiddetle mücadelede görev alan merkezi ve yerel yönetimler ile yerel STK’lar arasındaki işbirliğinin geliştirilmesi hedeflenmiştir. Proje teknik ve hibe desteği olmak üzere iki bileşenden oluşmaktadır.⁵

⁴ Eylem Planı'nın tam metni için Bkz Ek.

⁵ Proje çerçevesinde yapılan çalışmalar ilerleyen bölümlerde detaylı olarak aktarılacaktır.

B. Finansal Kaynaklar

Aile içi şiddetle müdahalede, etkili, bütüncül ve kapsamlı bir müdahale sağlanması için Devlet bütçesine oranla çok ciddi bir kaynak, şiddetle mücadele konusunda koordinasyon görevi üstelenen ASPB'ye tahsis edilmiştir. ASPB; en fazla bütçeye sahip beş bakanlık arasında yer almaktadır. ASPB'ye 2014 yılında 4.365.335.128 ₺, 2015 4.679.393.333 ₺, 2016 6.358.884.871 ₺ ödenek ayrılmıştır. Söz konusu ödeneğin Türkiye Bütçesine oranı 2014 yılı için %13,8; 2015 yılı için %13,6; 2016 yılı için %15,2'dir. Bakanlığa bağlı Kadın konukevleri ve Şiddet Önleme ve İzleme Merkezleri'nin (ŞÖNİM) bütçeleri ASPB tarafından tahsis edilmektedir.

Tablo 1 2014, 2015 ve 2016 yılı ödenekleri ve bu ödeneklerin Türkiye bütçesindeki oranı:

	2014	2015	2016
ŞÖNİM (A)	20.864.358 € (81.371.000 TL)	13.108.205 € (51.122.000,00 TL)	15.018.461€ (58.572.000,00 TL)
KKE (B)	10.799.871 € (42.119.500 TL)	15141538 € (59.052.000 TL)	18.673.333 € (72.826.000 TL)
KSGM (C)	2.477.179 € (9.661.000 TL)	2.097.692 € (8.181.000 TL)	2.436.153 € (9.501.000 TL)
ASPB (D)	4.365.335.128 € (17.024.807.000 TL)	4.679.393.333 € (18.249.634.000 TL)	6.358.884.871€ (24.799.651.000 TL)
TÜRKİYE BÜTÇESİ (E)	123.089.184.102 € (480.047.818.000 TL)	133.447.610.000 € (520.445.679.000 TL)	162.438.888.974 € (633.511.667.000 TL)
ORAN D/E	%13,8	%13,6	%15,2

Ayrıca İçişleri Bakanlığı, Adalet Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı, Milli Eğitim Bakanlığı, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı gibi şiddetle mücadele sürecinde görev alan temel kurumlarda hizmet veren ilgili birimlerine bütçe tahsis edilmektedir.

Onuncu Kalkınma Planında ve Yıllık Programlarda öngörülen hedefler doğrultusunda Yıllık Yatırım Programları hazırlanmaktadır. Bu kapsamda Kalkınma Bakanlığı tarafından kadına yönelik şiddet ve aile içi şiddetin önlenmesine ilişkin ilgili tüm kamu kurum ve kuruluşlarının hazırladığı projeler desteklenmektedir. Özellikle ASPB'nin yatırım kalemleri arasında yer alan, şiddetin önlenmesine yönelik kamu uygulama ve araştırma projeleri, ŞÖNİM, Kadın Konukevleri ve Sosyal Hizmet Merkezlerinin makine-teçhizat, tefrişat, taşıt, büyük onarım gibi alımları yatırım bütçesinden desteklenmektedir.

C. STK ve diğer sivil toplum aktörleri ile çalışmalar- Ulusal ve bölgesel/yerel düzeyde kuruluşlar arası koordinasyon

Toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanması, kadınların güçlendirilmesi ve kadına yönelik şiddetin önlenmesi konusunda KSGM tarafından gerçekleştirilen tüm çalışmalarda, üniversitelerden, özel sektöre, kamu kuruluşlarından sivil toplum kuruluşlarına (STK) kadar birçok tarafın katkı ve katılımı alınmaktadır.

⁶ 1 €=3,9 TL

KSGM tarafından yürütülen Aile İçi Şiddetle Mücadele Projesinin Hibe Bileşeni kapsamında, yerel STK'ların kapasitesinin güçlendirilmesi amacıyla yaklaşık 2,9 milyon Avro tutarında bir bütçe fonu 19 projede kullanılmıştır. 1 Şubat 2014'te başlayan ve uygulama süreleri 12-24 ay arasında değişen projeler Ocak 2016 itibarıyla sona ermiştir. Hibe projeleri kapsamında farklı eğitimler ile yerel STK çalışanları ve kamu hizmet çalışanlarının kapasitelerinin geliştirilmesi, kadına karşı şiddet konusunda farkındalık çalışmaları, yerel ve uluslararası sivil toplum kuruluşları arasında ağlar oluşturulması, saha araştırmaları ve ihtiyaç analizine yönelik faaliyetler, kadının güçlendirilmesi ve hassas gruplara ilişkin faaliyetler, Kadın Konukevi ve Danışma Merkezlerinin kapasitelerinin güçlendirilmesi, erkeklere yönelik farkındalık çalışmaları, kadına yönelik şiddet alanında eğitim içerikleri oluşturulması, yerel eylem planlarına yönelik faaliyetler yürütülmüştür. Projelerin farkındalık çalışmaları, saha araştırmaları ve toplantıları ile toplamda 40 binden fazla kişiye ulaşılmıştır.

Ayrıca Projenin eğitim faaliyeti başlığı altında; Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Adalet Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı ve Sağlık Bakanlığında görevli 1.280 Kamu Personeline, 29 belediye ve STK kadın danışma merkezi çalışanına eğitim verilmiştir. Aile İçi Şiddetle Mücadele Projesi kapsamında 2016 yılında 26 proje ili için Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele İl Eylem Planları hazırlanmış olup, 2017 yılında uygulanmaya başlanmıştır. Bu çerçevede 26 ilde üçer günlük il eylem planı hazırlık toplantıları gerçekleştirilerek, bu toplantılara STK'ların da katılım sağlanmıştır.

Ülkemizde yerel düzeyde de STK'lar ile devlet arasında etkin bir işbirliği mevcuttur. Bu çalışmalara örnek olarak Mardin ilinde hizmet veren bir STK ile işbirliğinde Mardin Yerel Eşitlik Eylem Planı kapsamında yürütülen faaliyetler verilebilir.

Bu kapsamda erkeklere(yerel yönetim personellerine, muhtarlara, ortaokul ve liselerdeki erkek öğrencilere) yönelik eğitim ve farkındalık çalışmaları (kahvehane sohbetleri) yapılmış, şiddete uğrayan kadınlara yönelik destek mekanizmaları tanıtılmış ve acil müdahale ekibi kurulmuş, adliyedeki aile danışma merkezini tanıtılmış, İl Müftülüğü ile beraber camiler, hane ziyaretleri vb. alanlarda kadına yönelik şiddet konusunda faaliyetlerde bulunulmuş, hane ziyaretlerinde kadınları bilgilendirilmiş, töre, namus kavramlarının dine dayandırılarak kadınlar üzerinde baskı unsuru haline getirmenin din ile alakası olmadığı vurgulanmış, yerel yönetim çalışanlarına toplumsal cinsiyet, cinsiyete duyarlı bütçeleme, cinsiyete duyarlı hizmet sunumu, katılımcılık vb. konularda eğitim verilmiştir.

Ayrıca ALO 183 'ün yanı sıra Mardin Aile ve Sosyal Politikalar Müdürlüğü ile bölgede yer alan STK'lar tarafından ildeki başvuru ve danışma hizmeti veren telefon hatları tespit edilmiş ve kadınlara tanıtımı yapılmıştır. Mahalle ziyaretlerinde 10.000 kadına erişilmiştir. Kadınlara verilen psikolojik destek rehabilitasyon hizmetlerinde küçük grup çalışmalarına 15-18 arası kadın katılmakta her grup haftada bir toplanmaktadır. İki yıl içinde 2000 kadın bu çalışmalara katılmıştır.

Töre ve namus cinayetleri ve kadına yönelik şiddetin yoğunluklu olarak görüldüğü yerlerde kadınları güçlendirmeye yönelik faaliyetler yürütülmüştür. Bu faaliyetler içerisinde kadınlara ve çocuklarına yönelik temel eğitimler, kamu hizmetlerine erişim, kadın hakları, mesleki

eğitimler, öğrenimini yarıda bırakanlar için Açık Öğretime devam etmeleri konusunda destek hizmetleri verilmektedir. Bu eğitimlere 850 kadın katılmıştır.

Ayrıca İŞKUR ve STK'lar işbirliğinde 316 kadın işe yerleştirilmiştir. Mardin Barosu Kadın Komisyonu ve İl Kadın Hakları Koordinasyon Kurulu üyesi avukatlar tarafından kadınlara hakları konusunda düzenli eğitimler verilmektedir. Kürtçe olarak hizmet veren TRT-6 ve yerel basın ile görüşmeler yapılarak yayınlarda bu çalışmalara yer vermeleri sağlanmış ayrıca yerel basın temsilcilerine yönelik 1 günlük toplumsal cinsiyet eğitimi verilmiştir.

STK'lar tarafından yapılan çalışmalara İçişleri Bakanlığı, yerel yönetimler aracılığı ile finansman konusunda destek olmaktadır. Valilik Proje Koordinasyon Merkezleri uluslararası fonlar AB ve BM fonları alabilmeleri için STK'lara teknik destek sağlamaktadır. Mardin ili için "kadına yönelik şiddetle mücadele" müdahale alanıyla ilişkin planlama çalışması, AB destekli "Türkiye'nin Az Gelişmiş Bölgelerindeki Kadın ve Kadın STK'larının Güçlendirilmesi Projesi" çerçevesinde yapılmıştır.

Kadın Dostu Kentler Programı kapsamında STK'lar ve Artuklu Üniversitesi ile ortak yürütölen ve 1100 kadına uygulanan "Mardin'de Kadına Yönelik Şiddetin Genel Durumu" anket çalışması yapılmıştır.

2014 -2015 yıllarında STK'lar işbirliğinde Suriyeli sığınmacı kadınların rehabilitasyonu, Türkçe dil eğitimi, konaklama hizmetleri alanında mesleki eğitim, Türk vatandaşı kadınlar ile kültürel uyum çalışmaları yürütmüştür. Bu kapsamda Mardin İlinde eğitim alan Suriyeli sığınmacı kadın sayısı 40 dır.

Ülkemizde, kadına yönelik şiddetle mücadelede önemli kurumsal hizmetlerden kadın konukevleri Bakanlığımız yanında, STK'lar ve yerel yönetimler tarafından hizmet sunmaktadır. Ülkemizde 2016 yılında, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığına bağlı 101 kadın Konukevi 2.657 kapasite, yerel yönetimlere bağlı 32 kadın konukevi 741 kapasite, STK'lara bağlı 4 kadın konukevi 45 kapasite ile toplamda 137 Kadın konukevi 3.443 kapasite ile hizmet vermiştir.

Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Ulusal Eylem Planı (2016-2020) hazırlık çalışmaları sırasında, STK'lar ile bir araya gelinmiş ve görüşlerine başvurulmuştur. Bu kapsamda, Eylem Planının hazırlık sürecinde taslak plan, Planda sorumluluğu bulunan kamu kurum ve kuruluşları temsilcilerinin yanı sıra bu alanda faaliyetlerini sürdüren STK'lara ve üniversitelerin kadın araştırma merkezleri temsilcilerine iletilmiştir. Görüşler çerçevesinde revize edilen taslak planın tartışılması amacıyla kamu kurum ve kuruluş temsilcilerinin yanısıra STK ve akademisyenlerin katılımı ile toplantılar gerçekleştirilmiştir. Hem toplantı sonuçları hem de kurumlardan gelen görüşler çerçevesinde Eylem Planına son hali verilmiştir.

İçişleri Bakanlığı insan ticaretiyle mücadele kapsamında STK'lar ile yakın işbirliği içinde çalışmaktadır. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü bütçesinden insan ticareti mağdurlarına hizmet veren konukevlerinin işletilmesi konusunda STK'lara ödenek ayrılmıştır.

Ulusal düzeyde kurumlararası koordinasyonun sağlanmasında önemli bir mekanizma olan "Kadına Yönelik Şiddet İzleme Komitesi" her yıl ilgili kamu kurumları, üniversiteler ve

STK'ların katılımı ile toplanmaktadır. Söz konusu toplantılarda kadına yönelik şiddetle mücadele kapsamında ilgili tarafların görüş ve önerileri değerlendirilmektedir. İlgili kurum ve kuruluşların katılımıyla 2016 yılında 10. toplantı gerçekleştirilmiştir. Kadına Yönelik Şiddet İzleme Komitesi'nin etkinliğinin artırılmasına yönelik çalışmalar yürütülmesi planlanmaktadır. Bu çerçevede, Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele üçüncü Ulusal Eylem Planı (2016-2020)'nda bir faaliyete yer verilmiştir.

Böylelikle; üçüncü Eylem Planının uygulanmasından sorumlu taraflarca gönderilecek rapor çerçevesinde hazırlanacak olan Yıllık İzleme Raporu'na dayanarak Eylem Planı'nın yıllık değerlendirmesinin KSGM koordinasyonunda İzleme Komitesi vasıtasıyla yapılması planlanmaktadır.

Yerel düzeyde ise 2016 yılında yürürlüğe giren Şiddet Önleme ve İzleme Merkezleri Hakkında Yönetmelik ile "Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele İl Koordinasyon, İzleme ve Değerlendirme Komisyonu'nun il düzeyinde oluşturulması; Vali başkanlığında, 6 aylık periyodlarla, ilgili tüm tarafların katılımı ile en üst düzeyde toplanması düzenlenmiştir. Komisyon toplantıları 2016 yılı itibariyle gerçekleştirilmekte olup; toplantı raporlarının KSGM'ye düzenli aralıklarla iletilmesi ve izlemenin KSGM tarafından yapılmasına ilişkin çalışmalar devam etmektedir.

Ayrıca ilgili kurum ve kuruluşlar arası işbirliği ve koordinasyonun sağlanması amacıyla protokoller, programlar, projeler vasıtasıyla farkındalık yaratma ve eğitim çalışmaları, koruyucu hizmet sunumu ve şiddet mağdurlarının güçlendirilmesi, kurumlar arası işbirliği ve koordinasyonu artırma, şiddet mağduru kadınların korunması ve desteklenmesine yönelik kurumsal mekanizmaların güçlendirilmesi başlıkları altında çeşitli çalışmalar gerçekleştirilmektedir.

"Hukuk Fakültesi Öğrencilerininin 6284 sayılı kanuna yönelik Hukuk Kliniği Uygulamalarında Bulunmalarına Dair Protokol" 2 Temmuz 2015 tarihinde ASPB, Adalet Bakanlığı, Ankara Barosu Başkanlığı ve Ankara Üniversitesi Rektörlüğü arasında imzalanmıştır. Protokol ile, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi öğrencilerinin, Ankara ŞÖNİM, İlk Kabul Birimi ve Ankara Adliyesi'nde şiddet mağduru kadınlara 6284 sayılı Kanunu kapsamında hukuki destek vermeleri sağlanmaktadır.

Kadına karşı şiddetle mücadelede ASPB etkin hizmet üretimi sağlamanın yanı sıra İçişleri Bakanlığı, Adalet Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı dahil olmak üzere tüm ilgili kamu kurum ve kuruluşları ile STK'lar ile birlikte çalışma yapması için etkili bir koordinasyon görevi üstlenmektedir.

Bununla birlikte; çeşitli kurumlar arası farkındalık artırma çalışmaları için protokoller imzalanmıştır⁷.

---

⁷ Bkz Madde III Önleme

D. Koordinasyon ve ilgili kurumsal yapı

Ülkemizde tüm şiddet türlerini önlemek ve bunlarla mücadeleye yönelik politika ve tedbirlerin eşgüdüm ve uygulamasında sorumlu bir resmi kuruluş tesis edilmiştir. Bu amaçla kadınlara sosyal, ekonomik, kültürel ve siyasi alanlarda hak ettikleri statüyü kazandırmak ve kadın-erkek eşitliğini geliştirmek, kadına yönelik şiddetle mücadele etmek üzere KSGM 1990 yılından bu yana hizmet vermektedir. ASPB bünyesinde Genel Müdürlük birimi olarak hizmet veren KSGM yalnızca politika geliştiren bir yapıdan çıkmış hizmet de sunan bir kurum olmuştur. KSGM, “Bakanlığın kadınlara yönelik koruyucu, önleyici, eğitici, geliştirici, rehberlik ve rehabilite edici sosyal hizmet faaliyetlerini yürütmek ve koordine etmek, kadına yönelik her türlü şiddet, töre ve namus cinayetleri, taciz ve istismarın önlenmesi için çalışmalarda bulunmak” başta olmak üzere ulusal mekanizma olarak çalışmalarını sürdürmektedir.

KSGM merkez teşkilatında 2014 yılında görev yapan 99 personelin 74’ü kadın, 25’i erkektir. 61 personel 01-10 yıl, 10 personelin 11-20 yıl, 28 personelin ise 21 yıl ve üzeri hizmet süresine sahiptir. Personel eğitim durumu ise, 5 Doktora, 7 lisansüstü, 77 lisans, 5 ön lisans, 5 lise mezunu şeklindedir. 2015 yılında 104 personel görev yapmıştır. Bunların 74’ü kadın, 30’u erkektir. 61 personel 01-10 yıl, 10 personel 11-20 yıl, 33 personelin ise 21 yıl ve üzeri hizmet süresine sahiptir. Personel eğitim durumu ise 3 Doktora, 20 lisansüstü, 72 lisans, 5 ön lisans, 4 lise mezunu şeklindedir. 2016 yılında görev yapan 100 personelin, 67’si kadın, 33’u erkektir. Personelin hizmet yıllarına bakıldığında 01-10 yıl arası 60 personel, 11-20 yıl arası 7 personel, 21 yıl ve üzeri 33 personelin hizmet süresi olduğu; eğitim durumuna bakıldığında ise, 2 Doktora, 18 lisansüstü, 71 lisans, 4 ön lisans, 5 lise mezunu olduğu görülmektedir.⁸

6284 sayılı Kanun kapsamında, şiddet olgusunun nedenleri, varlığı ve sonuçları ile tek elden ve çok yönlü mücadele edebilmek için KSGM’ye bağlı olarak oluşturulan ŞÖNİM’ler Sözleşme kapsamındaki tüm şiddet türlerini önlemek ve bunlarla mücadele etmeye yönelik politika ve tedbirlerin izlenmesi ve değerlendirilmesinin yerel düzeyde sağlanmasında önemli rolü olan kurumsal yapılardır.

ŞÖNİM gerekli uzman personelin görev yaptığı ve tercihen kadın personelin istihdam edildiği, şiddetin önlenmesi ile koruyucu ve önleyici tedbirlerin etkin olarak uygulanmasına yönelik destek ve izleme hizmetlerinin verildiği, çalışmalarını tek kapı sistemi ile yedi gün yirmi dört saat esasına göre yürüten, insan onuruna yaraşır etkili ve süratli hizmet sunumu sağlayan, kadının ekonomik, psikolojik, hukuki ve sosyal olarak güçlendirilmesi odaklı merkezlerdir. Söz konusu Merkezlerin 81 ile yaygınlaştırılmasına yönelik çalışmalar devam etmektedir.

Ayrıca Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlükleri ve Sosyal Hizmet Merkezleri, ŞÖNİM’lerin bulunmadığı yerlerde şiddete uğrayanlara yönelik danışmanlık, rehberlik ve sosyal destek hizmetleri sunmaktadır.

⁸ KSGM bütçesi için bkz Madde II Bütünleşik Politikalar ve Veri Toplama- B

6284 Sayılı Kanuna göre ŞÖNİM’lerde, şiddetin önlenmesi ve tedbir kararlarının izlenmesine yönelik hizmetler, şiddet mağduru kişilere yönelik hizmetler, şiddet uygulayan/uygulama ihtimali bulunan kişilere yönelik hizmetler yürütülmektedir.

ŞÖNİM’ler şiddet olgusunun nedenleri, varlığı ve sonuçları ile tek elden ve çok yönlü mücadele edebilmek amacıyla; 2012 yılı itibariyle 14 pilot ilde (Ankara, İstanbul, İzmir, Malatya, Diyarbakır, Şanlıurfa, Gaziantep, Samsun, Antalya, Trabzon, Adana, Bursa, Mersin, Denizli) açılmış olup; Merkezlerin 81 ilde yaygınlaştırılmasına yönelik çalışmalar sürdürülmüştür. Bu kapsamda 2015 yılı içerisinde 26 ilde daha (Erzurum, Bingöl, Muş, Kilis, Elazığ, Sakarya, Kahramanmaraş, Kocaeli, Isparta, Aksaray, Kars, Sivas, Adıyaman, Zonguldak, Tekirdağ, Erzincan, Gümüşhane, Eskişehir, Çorum, Manisa, Çanakkale, Uşak, Konya, Hatay, Düzce ve Burdur) ŞÖNİM açılmıştır. 2015 yılsonu itibariyle 40 ilde, 2016 yılsonu itibariyle ise 49 ilde ŞÖNİM’ler hizmet vermektedir. Hali hazırda hizmet vermekte olan ŞÖNİM’ler nüfusun %82’sine ulaşmaktadır.

6284 sayılı Kanununun 14 üncü maddesinde ŞÖNİM’ler açılması ile yürüteceği hizmet ve faaliyetler düzenlenmiştir. Bununla birlikte, ŞÖNİM’lerin çalışma usul ve esaslarını belirleyecek “Şiddet Önleme ve İzleme Merkezleri Hakkında Yönetmelik⁹” çalışmalarına 2014 yılında başlanmış ve 17 Mart 2016 tarihinde Yönetmelik yürürlüğe girmiştir.

Adli kurumlar arasında savcılıklar ve mahkemelerde uzmanlaşmış hizmet birimleri faaliyet göstermektedir. Savcılıklar bünyesinde faaliyet gösteren “Aile İçi Şiddet Suçları Soruşturma Büroları” şiddete karşı işlenen suçların soruşturmalarını takip etmek ve sonuçlandırmak, 6284 sayılı Kanun kapsamında iş ve işlemleri gerçekleştirmek, koruyucu-önleyici tedbir kararlarının etkin bir şekilde uygulanmasını denetleyip, takip etmek görevini yerine getirmektedir. 6284 sayılı Kanun kapsamındaki adli işlem ise ihtisaslaşmış mahkemeler olan “Aile Mahkemesi” tarafından karara bağlanmaktadır.

Adalet Bakanlığı Ceza İşleri Genel Müdürlüğü Mağdur Hakları Daire Başkanlığı, suç işlendikten sonraki adli süreçte mağdurlara yaşadıkları olumsuzluklar ile ilgili destek olmak, rehberlik hizmeti sunmak, suç sonrası yineleyen mağduriyetler yaşamasının önüne geçmek amacıyla kurulmuştur. Mağdur Hakları Kanun Taslağı'nın yasalaşması ile 139 Ağır Ceza Merkezinde müdürlüklerin kurulup, başta çocuk ve kadınlar olmak üzere tüm kırılgan gruplara yaşadıkları mağduriyetler ile ilgili destek olmak, rehberlik hizmeti sunmak, suç sonrası yineleyen mağduriyetler yaşamasının önüne geçmek gibi pek çok hizmet verilmesi amaçlanmaktadır.

6284 sayılı Kanun kapsamında şiddet mağdurlarına yönelik koruyucu işlemler gerçekleştirilmesinde Mülki Amirler yetkilendirilmiştir. Şiddet mağdurları buldukları yerdeki valilik ve kaymakamlıklara başvurarak koruyucu tedbir kararları alınması talebinde bulunabilmektedir.

İçişleri Bakanlığı bünyesinde kolluk kuvvetleri içerisinde Emniyet Genel Müdürlüğü ve Jandarma Genel Komutanlığı ilgili birimler olarak yer almaktadır.

---

⁹ Bkz Ek

3 Ağustos 2011 tarihinde, Emniyet Genel Müdürlüğü Asayiş Dairesi Başkanlığı bünyesinde “Aile İçi Şiddetle Mücadele Şube Müdürlüğü” kurulmuştur. İl genelinde meydana gelen aile içi ve kadına karşı şiddet olaylarına ilişkin verileri incelemek, il genelinde yürütülen iş ve işlemler yönüyle kurumu temsil etmek amacıyla 11 Kasım 2015 tarihinde 81 İl Emniyet Müdürlüğü Asayiş Şube Müdürlükleri bünyesinde “Aile İçi ve Kadına Karşı Şiddetle Mücadele Büro Amirliği” kurulmuştur. Emniyet Genel Müdürlüğünce, aile içi ve kadına yönelik şiddetle mücadeleyle ilişkin yürütülen hizmetler 81 İl Emniyet Müdürlüğü, 918 İlçe Emniyet Müdürlüğü/Amirliği ve 1.268 Polis Merkez Amirliğinde çalışan personelce yerine getirilmektedir.

Kadına yönelik şiddetle ilgili ulusal ve uluslararası boyuttaki gelişmeler ile mevzuatta yapılan düzenlemeler çerçevesinde, kadına ve çocuğa yönelik işlemlerin tek elden yürütülmesi, merkezi düzeyde diğer kurum ve kuruluşlarla işbirliği ve koordinenin sağlanması, kolluğun yönlendirilmesi, kurumsal hafızanın yerleştirilmesi ve gelişmelerin takibi maksadıyla Jandarma Genel Komutanlığında Asayiş Daire Başkanlığı bünyesinde Aile İçi Şiddetle Mücadele ve Çocuk Şube Müdürlüğü teşkil edilmiştir. 6284 sayılı Kanunun Uygulama Yönetmeliğinin yürürlüğe girmesiyle birlikte, “Aile İçi Şiddet, Kadına Yönelik Şiddet ve Çocuk Suçlarıyla Mücadelede Jandarmanın Görev Yetki Ve Sorumlulukları Yönergesi” hazırlanarak, ilgili tüm birimlere dağıtımı yapılmıştır.

İl Jandarma Komutanlıkları Asayiş Şube Müdürlüğü bünyesinde Çocuk ve Kadın Kısım Amirliği, İlçe Jandarma/Jandarma Karakol Komutanlığı seviyesinde ikiz görevle Çocuk ve Kadın Suçları İşlem Astsubayı görevlendirilerek teşkilatlanma sağlanmıştır. Kadın ve çocuklarla iletişimi kolaylaştırmak için ve mağdurların sorunlarını hemcinsine daha rahat anlatacağı değerlendirildiğinden Çocuk ve Kadın Kısım Amirliklerinde öncelikle kadın astsubaylar görevlendirilmektedir.

Yapılan analiz çalışması sonucunda Çocuk ve Kadın Kısım Amirliği kurulacak illerin öncelikleri belirlenmiş olup 2016 yılı itibarıyla 48 İl Jandarma Komutanlığında Çocuk ve Kadın Kısım Amirliği kurulmuş olup, 33 İl Jandarma Komutanlığında Çocuk ve Kadın Kısım Amirliği teşkil edilinceye kadar Çocuk ve Kadın Suçları İşlem Astsubayı görevlendirilmiş, İlçe Jandarma Komutanlıkları ve Jandarma Karakol Komutanlıklarında ise ikiz görevli olarak Çocuk ve Kadın Suçları İşlem Astsubayı görevlendirilmiştir. 2019 yılının sonuna kadar “Çocuk ve Kadın Kısım Âmirliklerinin” tüm İl Jandarma Komutanlıklarına yaygınlaştırılması planlanmıştır.

Sağlık Bakanlığı merkez teşkilatlanmasında kadına yönelik şiddetle ilgili birimler temel olarak Türkiye Halk Sağlığı Kurumu, Türkiye Kamu Hastaneleri Kurumu ve Acil Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü – 112 Acil Sağlık Hizmetleri Daire Başkanlığı’dır. Bakanlığın taşra teşkilatında İl Halk Sağlığı Müdürlükleri ve Kamu Hastaneleri Birliği Genel Sekreterlikleri mevcuttur. İllerde Aile Sağlığı Merkezi, Toplum Sağlığı Merkezi, hastaneler kadına yönelik şiddet konusunda hizmet veren kurum ve kuruluşlardır.

Kadına yönelik şiddeti de dolaylı olarak kapsayan insan ticareti suçu ile mücadele kapsamında 2013 yılında İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü bünyesinde İnsan Ticaretiyle Mağdurlarını Koruma Dairesi Başkanlığı kurulmuştur. Ülkemiz 2016 yılında

Avrupa Konseyi İnsan Ticaretine Karşı Eylem Sözleşmesine taraf olmuştur. Kurumlar arasında koordinasyona ilişkin olarak ilgili kamu kurumlarının, meslek kuruluşlarının ve STK'ların katılımını öngören “İnsan Ticaretiyle Mücadele Koordinasyon Komisyonu” oluşturulmuştur.

E. Veri toplama

Türkiye’de kadına yönelik şiddetle mücadele alanında hizmet sunan kurumlar veri sistemlerinde bu alanda veriler toplamaktadır. İçişleri Bakanlığı Emniyet Genel Müdürlüğü tarafından kullanılan POL-NET¹⁰; Jandarma Genel Komutanlığı tarafından kullanılan Jandarma Olaylar Bilgi sisteminde aile içi ve kadına karşı şiddet olayları ayrı bir ekran vasıtasıyla kaydedilmekte; 6284 sayılı Kanun kapsamındaki olayların türlerine göre olay ve mağdur sayıları, koruyucu ve önleyici tedbir karar sayıları tasnif edilmekte; şiddeti önlemek maksadıyla alınabilecek tedbirleri belirlemek maksadıyla gerekli analizler yapılmaktadır.

Ayrıca Emniyet Genel Müdürlüğü ve Jandarma Genel Komutanlığı tarafından kadına yönelik kasten öldürme verileri cinsiyete, yaşa ve yakınlık derecesine göre tasnif edilmektedir.

Adalet Bakanlığı tarafından 6284 sayılı Kanun kapsamında hakim tarafından verilen koruyucu ve önleyici tedbir kararları UYAP¹¹ veri sistemine kaydedilerek takibi sağlanmaktadır. Bunun yanı sıra ceza istatistikleri; sanık ve suç bazında Türk Ceza Kanunu ve özel kanunlarda yer alan madde ve fıkra esasına göre, hukuk istatistikleri; dava türüne göre, icra müdürlüklerine ait istatistikler ise dosya türü ve sayısına göre tutulmaktadır.

ASPB tarafından kadına yönelik şiddetle mücadele kapsamında mevcut veriler veri tabanlarına kaydedilmekte ve takibi sağlanmaktadır. Bu kapsamda ŞÖNİM’lerde 6284 sayılı Kanun kapsamında alınan önleyici ve koruyucu tedbir kararları “Web Tabanlı Yazılım Modülü”ne kaydedilmektedir. 6284 sayılı Kanun kapsamında verilen kararlara ilişkin verilerin girildiği “Web Tabanlı Yazılım Modülü”ne koruyucu ve önleyici tedbir kararlarına ilişkin il, fail-mağdur, uygulama süresi, tedbir bilgileri kaydedilmektedir.

Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Üçüncü Ulusal Eylem Planında yer alan kadına yönelik şiddetle mücadele kurumlararası ortak veri tabanı kurulması hedefine ilişkin süreç devam etmektedir. Bu kapsamda 6284 sayılı Kanun kapsamında verilen kararın otomasyonuna ilişkin ASPB ile Adalet Bakanlığı arasında gerçekleştirilen entegrasyon çalışması devam etmekte olup, bu kapsamda 6284 sayılı Kanunun Takip Modülü yenilenmiştir.

Ayrıca, pilot uygulamanın gerçekleştirildiği illerdeki il sorumlusu olarak belirlenen personel belli aralıklar ile pilot uygulamasına ilişkin değerlendirme ve geri bildirim sağlamaktadır.

Bunun yanı sıra Adalet Bakanlığı Bilgi İşlem Daire Başkanlığı ile veri aktarımına ilişkin düzenli aralıklarla görüşme gerçekleştirilmektedir.

Yeni Takip Modülünün yaygınlaştırılmasını müteakip başta gizlilik kararları olmak üzere 6284 sayılı Kanunda yer alan tedbir kararlarının otomasyonuna ilişkin İçişleri Bakanlığı

---

¹⁰ Polis Bilgi Sistemi

¹¹ Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi

Nüfus ve Vatandaşlık Genel Müdürlüğü, Sosyal Güvenlik Kurumu Başkanlığı, Türkiye Bankalar Birliği vb. ilgili kurum ve kuruluşlarla entegrasyon çalışmaları sürdürülecektir.

Web Tabanlı Yazılım Modülü ile Adalet Bakanlığı UYAP sistemi ve İçişleri Bakanlığı POL-NET ve Jandarma Genel Komutanlığı'nın veri sistemleri arasında veri akışı sağlanması hususunda çalışmalar yapılmaktadır. Söz konusu çalışma ile ülkemizde şiddete ilişkin verilerin daha sağlıklı tutulması, şiddetin önlenmesi yönünde oluşturulacak politika ve yeni hizmet modellerinin geliştirilmesine alt yapı sağlayacağı düşünülmektedir.

ŞÖNİM'den hizmet alan kişilere ilişkin verilerin toplandığı ve istatistiksel olarak değerlendirilip çözüme yönelik önerilerin ve yeni hizmet modellerinin geliştirilmesine katkıda bulunan "ŞÖNİM Veri Sistemi" kullanılmaktadır.

"ŞÖNİM Veri Sistemi"nde veriler mağdur ve şiddet uygulayana yönelik hizmet türü, tarih ve cinsiyete göre sınıflandırılmıştır. Şiddet Mağduruna ilişkin "ilk kabul birimi, kadın konukevi, yönlendirme ve rehberlik, tedbir kararı için müracaat, maddi yardım hukuki destek, tıbbi destek, psiko-sosyal destek, istihdama yönelik destek, eğitim destek, tedbir planına yönelik çalışma, mesleki eğitim, diğer destekleyici hizmet" verileri tutulmaktadır. Şiddet uygulayana ilişkin eğitim ve rehabilitasyon programlarına yönlendirme ve rehberlik, sağlık kuruluşunda muayene veya tedavi için yönlendirme ve rehberlik, meslek edindirme kurslarına yönlendirme ve rehberlik, psiko-sosyal destek hizmetleri verileri tutulmaktadır.

ASPB'ye bağlı olarak hizmet vermekte olan kadın konukevleri ve kadın konukevlerine bağlı ilk kabul birimlerinden hizmet alan kadın ve beraberindeki çocuklarına ilişkin bilgiler Bakanlığın Yönetim Bilişim Sistemine (YBS) kaydedilmektedir.

Ayrıca, kadın konukevlerinde sunulan hizmetlere ilişkin aylık manuel olarak veri toplanmaktadır. Kadınlara ve çocuklarına ilişkin veriler, kadının başvurduğu il, kuruluşa başvuru nedenleri, yaş grubu, şiddet uygulayan kişinin yakınlığı, medeni durum, öğrenim durumu, çalışma durumu, gelir durumu, sahip olduğu çocuk sayısı, çocuklarının yaş ve cinsiyet durumları, geldikleri yerleşim bölgesi, kuruluştan ayrılış nedenlerine göre ayrıştırılabilmektedir.

Kadın konukevlerinde sunulan hizmetlere ilişkin manuel olarak toplanan aylık veri ise psikolojik destek (kadın ve çocuk), hukuki destek, danışmanlık tıbbi destek, harçlık ve geçici maddi yardım, sosyal yardım, işe yerleştirme, meslek edindirme kursları, sosyal, sanatsal, sportif faaliyetler, okuma yazma kursları, kreş, çocuk kulübü grup çalışmalarını ve bilgi/bilinçlendirmeye yönelik eğitim faaliyetlerini içermektedir.

Kamu Hastaneleri Kurumu'na bağlı sağlık tesislerinin Tıbbi Sosyal Hizmet Birimleri şiddet mağdurlarına hizmet vermekte ve sosyal hizmet müdahalesi yapılan mağdurlar kayıt altına alınmaktadır. 2016 yılında toplam 5.529 aile içi şiddet mağduru kişiye hizmet verilmiştir. İllerde Halk Sağlığı Müdürlükleri tarafından şiddet vaka sayıları, önleyici tedbir kararları ve verilen hizmet içi ve halk eğitim sayıları, şiddet verileri kayıt formunda yer alan demografik özellikleri ve müdahale şekillerine göre ayrıştırılmaktadır.

F. / G. Araştırma

Türkiye 2008 yılında yaptığı gibi, 2014 yılında da konuya yönelik araştırma yaptırmıştır. Türkiye'de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması 2014, ülke genelini temsil eden en geniş örneklemlili ikinci araştırma olup, 2008 yılında gerçekleştirilmiş olan aynı isimli araştırmanın özellikle nicel aşaması açısından bir takip araştırması niteliği taşımaktadır. Araştırmanın genel amacı, kadına yönelik şiddetle daha etkili bir şekilde mücadele etmek için hedeflenen politika ve programların oluşturulmasına ve mevcut politika ve programların geliştirilmesine imkan sağlayacak, kadına yönelik şiddet ile ilgili ülke düzeyinde veri oluşturmaktır.

Araştırma ülke çapındadır. Kapsamı Türkiye sınırları dahilinde bulunan tüm yerleşim yerlerindeki hanehalklarıdır. Araştırma, hanede bulunan 15-59 yaş arası kadınlarla gerçekleştirilmiştir. Araştırma kapsamında niceliksel ve niteliksel saha çalışmaları gerçekleştirilmiştir. Niceliksel araştırma ülke geneli, kırsal ve kentsel yerleşim yerleri ile 12 NUTS1 bölgesi düzeyinde tahmin veren bir örneklem tasarımına sahiptir. Bu örneklemin oluşturulmasında ağırlıklı, tabakalı ve çok aşamalı küme örnekleme yaklaşımı benimsenmiştir. Toplam 15,072 hane ile görüşülmesi hedeflenmiştir. Nihai olarak %83,9'luk bir cevaplama oranıyla (görüşmeye uygun haneler arasından) 11,247 hanehalkı görüşmesi, %83,3'lük bir cevaplama oranıyla da 7,462 kadın görüşmesi yapılmıştır. Araştırmanın soru kağıdı, Dünya Sağlık Örgütü'nün "Multi-country Study on Women's Health and Domestic Violence against Women" (Çoklu Ülke Kadın Sağlığı ve Kadına Yönelik Şiddet Araştırmaları) çalışmasının kullandığı soru kağıtları ve 2008 yılında gerçekleştirilen Türkiye'de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması soru kağıdı ülke ihtiyaçlarına göre güncellenerek hazırlanmıştır. Niteliksel araştırma ulusal, kırsal ve kentsel yerleşim yerleri ile 12 NUTS1 bölgesi düzeyinde tahmin veren bir örneklem tasarımına sahiptir.

Nitel araştırma kapsamında derinlemesine görüşme, odak grup görüşmesi ve içerik analizi olmak üzere üç farklı yöntem kullanılmıştır.

Araştırma kapsamında şu şiddet türleri kapsanmıştır: Eşin/birlikte olunan kişinin kadına karşı davranışları, eş veya birlikte olunan kişi tarafından ekonomik istismar ve sıklığı (son 12 ayda ve yaşam boyu), duygusal istismar ve sıklığı (son 12 ayda ve yaşam boyu), fiziksel istismar ve sıklığı (son 12 ayda ve yaşam boyu), cinsel istismar ve sıklığı (son 12 ayda ve yaşam boyu), gebelikte fiziksel şiddet, eşin/birlikte olunan kişinin veya kadının çocuğa fiziksel şiddeti, 15 yaştan bu yana eş/birlikte olunan kişi dışındakiler tarafından maruz kalınan fiziksel şiddet ve sıklığı, 15 yaştan bu yana eş/birlikte olunan kişi dışındakiler tarafından uygulanan cinsel şiddet ve sıklığı, 15 yaştan sonra eş/birlikte olunan kişi dışındakiler tarafından duygusal istismar/şiddet ve sıklığı, 15 yaştan sonra eş/birlikte olunan kişi dışındakiler tarafından ekonomik istismar/şiddet ve sıklığı, 15 yaştan sonra eş/birlikte olunan kişi dışındakiler tarafından eğitimin engellenmesi, 15 yaştan önce cinsel istismara uğrama durumu, annenin eş/birlikte olduğu kişi tarafından fiziksel şiddete uğrama durumu ve kadının tanıklığı, eşin/birlikte olunan kişinin annesinin eş/birlikte olduğu kişi tarafından fiziksel şiddete uğrama durumu ve eşin/birlikte olunan kişinin tanıklığı ve eş/birlikte olunan kişi/eski

eş/arkadaş/tanımadığı bir kişi tarafından ısrarlı takip. Araştırma ile fiziksel şiddet, cinsel şiddet, ekonomik şiddet ve duygusal şiddete ilişkin veri toplanmıştır.

Araştırma sonuçları 30 Aralık 2015 tarihinde kamuoyu ile paylaşılmıştır. Ayrıca araştırma raporları (ana rapor ve özet raporu) hem basılı hem de elektronik ortamda ücretsiz temin edilebilmektedir¹²

Türkiye’de 1963 yılından bu yana ülkeyi temsil eden örneklem üzerinde her 5 yılda bir, Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırmaları (TNSA) yapılmaktadır. Bu araştırmaların sonuncusu 2013 yılında yapılmıştır. TNSA-2013, dünya çapında yürütülen Nüfus ve Sağlık Araştırmaları (Demographic and Health Surveys, DHS program) projesinin model ve standartları çerçevesinde yürütülmüş ve uluslararası karşılaştırılabilir nitelikte bir araştırmadır. TNSA-2013 doğurganlık düzeyi ve değişimi, bebek ve çocuk ölümlülüğü, aile planlaması ve anne ve çocuk sağlığı konularında bilgi sağlamak üzere tasarlanmış ulusal düzeyde bir örneklem araştırmasıdır. Araştırma sonuçları ulusal düzeyde, kentsel ve kırsal alanlar ile beş coğrafi bölge düzeyinde, ayrıca araştırma kapsamındaki bazı konular da 12 coğrafi bölge (NUTS1) düzeyinde sunulmaktadır.

Araştırma kapsamında ayrıca, evlilik ilişkileri, çalışma, çocuk bakımı ve kadına yönelik şiddete ilişkin tutumlar gibi kadının statüsünü etkileyen bir dizi faktöre ilişkin bilgiler elde edilmektedir. Bu çerçevede, kadına yönelik şiddete ilişkin olarak fiziksel şiddete yönelik tutumlar (15-49 yaş grubundaki kadınlar arasında bir erkeğin eşine belirli nedenlerle fiziksel şiddet uygulamasını doğru bulan kadınların temel özelliklere göre yüzdeleri), kadınları kontrol etmeye yönelik davranışlar ve bu davranışların sıklığı, toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlara ilişkin veriler elde edilmektedir¹³.

III. Önleme

A. Kampanya ve programlar

Türkiye’de kadına yönelik şiddetle mücadele en üst düzeyde sahiplenilmekte şiddete sıfır tolerans ilkesi her fırsatta vurgulanmaktadır. Cumhurbaşkanlığı himayesinde ‘‘Kadına Şiddet, İnsanlığa İhanettir’’ adlı kampanya gerçekleştirilmiştir. 8 Mart Dünya Kadınlar Günü kapsamında Cumhurbaşkanımız Sayın Recep Tayyip Erdoğan ve eşi Emine Erdoğan Hanımefendi yanı sıra spor ve sanat camiasından ünlü isimlerin de yer aldığı bir kamu spotu lanse edilmiştir. Kampanya kapsamında medya iletişim araçlarıyla dikkatler bu konuya çekilmiş ve ülke çapında yankı uyandırmıştır. Ayrıca Özge Can Davasında olduğu gibi kadına yönelik şiddetle mücadele konusu gerek Cumhurbaşkanlığı makamınca gerekse diğer üst makamlarca yakından takip edilmekte, ASPB avukatları davalara müdahil olarak katılmakta, kamuoyunun bu konuya dikkatini çekmek için açıklamalar yapılmaktadır.

Türkiye’de kadın erkek eşitliğinin güçlendirilmesi ve kadına yönelik şiddetin önlenmesi amacıyla ülke genelinde kamu kurum ve kuruluşlarında görev yapmakta olan personele ve üniversite öğrencilerine yönelik kadın-erkek eşitliği ve kadına yönelik şiddet konulu eğitim ve

¹² Araştırmanın özet raporuna <http://www.hips.hacettepe.edu.tr/ingilizceozetraporweb.pdf> linkinden ulaşılabilir.

¹³ Araştırmanın özet raporuna http://www.hips.hacettepe.edu.tr/tnsa2013/rapor/TDHS_2013_main.report.pdf linkinden ulaşılabilir.

seminerler gerçekleştirilmekte olup, eğitimlerinin devamlılığının sağlanması için Adalet, İçişleri ve Sağlık Bakanlıkları, Jandarma Genel Komutanlığı, Diyanet İşleri Başkanlığı ile ASPB arasında protokoller imzalanmıştır. Söz konusu protokoller vasıtasıyla günümüze kadar 71.000 polis¹⁴, 65.000¹⁵ sağlık personeli, 47.566 din görevlisine eğitimler verilmiş; Aile Mahkemesi Hakimi ve Cumhuriyet Savcıları, mülki idare amirleri, kamu kurum ve kuruluşlarından çeşitli düzeyde çalışanlar, medya mensupları ve üniversite öğrencilerine yönelik seminerler düzenlenmiştir.

6284 sayılı Kanunun yürürlüğe girmesinin ardından KSGM tarafından Kanunun tanıtılması amacıyla 16 ilde seminerler düzenlenmiştir. Seminerlerle şiddete maruz kalan kadınlara doğrudan hizmet sunan kamu kurum/kuruluşlarında çalışan 6.500 kamu çalışanına ulaşılmıştır.

ASPB ve ilgili kamu kurumları arasında yapılan ve halihazırda devam eden eğitim protokolleri ile farkındalık artırma ve kurumsal kapasitenin geliştirilmesine yönelik çalışmalar sürdürülmektedir¹⁶.

Aile İçi Şiddetle Mücadele Projesi kapsamında yerel ve ulusal düzeyde kadına yönelik şiddet alanında ve konukevlerinde çalışan personele yönelik Destek/Süpervizyon için bir model oluşturulmuştur. Söz konusu modeli Türkiye’de nüfusu 100 binden fazla olan (proje illerinin dışındaki) yerel makamlara tanıtmak için 8 adet bölgesel toplantı gerçekleştirilmiştir. Toplantılara Belediye, ASPİM, İl Sağlık Müdürlüğü ile İl Halk Sağlığı Müdürlüğü, Adliye Çalışanları İle İl Emniyet Müdürlüğü ve İl Jandarma Komutanlıklarından katılım sağlanmıştır.

Projenin İletişim Stratejisi kapsamında yerel medya çalışanları, aile hekimleri, üniversite öğrencileri, akademisyenler, muhtarlar, kamu kurumu temsilcileri vb. farklı hedef gruplarına kadına yönelik şiddet konusunda farkındalık kazandırmak amacıyla Konya, Erzurum, Kırşehir, Eskişehir, Trabzon, Gaziantep, Antalya, Samsun, İstanbul ve Ankara’da 50 görünürlük toplantısı düzenlenmiş, söz konusu toplantılara toplamda 3.565 kişi katılım sağlamıştır. Ayrıca, kadına yönelik şiddet konusunda toplumsal bilinç düzeyinin yükseltilmesi amacıyla filmler, kamu spotları, afişler ve broşürler hazırlanmış, gösterimi/dağıtımı yapılmıştır.

Proje kapsamında Polislere yönelik olarak hazırlanan ve temel kavramlar, şiddete maruz kalanla görüşme teknikleri, şiddetle mücadelede polislerin rol ve sorumlulukları, iş akışı vb. konularını içeren Polis Kılavuzu hazırlanarak 81 ile dağıtımı gerçekleştirilmiştir. ŞÖNİM çalışanlarına yönelik olarak hazırlanan ve açılış ve fiziksel koşullara ilişkin standartlar, hizmet standartları, mesleki ve yönetsel formlar ile uygulama rehberleri, iş akışları, ilgili mevzuat başlıklarını içeren ŞÖNİM Hizmet Rehberi hazırlanarak 81 ile dağıtımı gerçekleştirilmiştir. Şiddet uygulayanlara yönelik hizmetlere ilişkin bilgi içeren Kadına Şiddet Uygulayan Erkeklerle Çalışma Rehberi hazırlanmıştır. ŞÖNİM’lerin tanıtımına yönelik 3 adet TV ve radyo spotu üretilmiştir. Aile içi Şiddetle Mücadele Projesi Proje Öyküleri kitabı hazırlanmıştır. Aile İçi Şiddetle Mücadele Projesi Teknik Destek Bileşeni Özet Kitabı

¹⁴ Rapor dönemini (2014-2016) kapsamadığından ekteki tabloda bu rakamlara yer verilmemiştir.

¹⁵ Rapor dönemini (2014-2016) kapsamadığından ekteki tabloda bu rakamlara yer verilmemiştir.

¹⁶Protokoller kapsamında yapılan eğitimler için Bkz Bölüm III Önleme – C/D.

hazırlanmıştır. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Emniyet Genel Müdürlüğü, Adalet Bakanlığı ve Sağlık Bakanlığı için İnteraktif İş Akış Şemaları hazırlanmıştır. Proje Etkinliklerinde kullanılmak üzere bilgilendirme ve farkındalık artırma amacıyla promosyon ve görünürlük malzemeleri üretilmiştir.

25 Kasım 2015 tarihinde “Kadına Şiddete Karşı Buradayım De” kampanyası başlatılmıştır. Bu çerçevede basketbol ve futbol maçlarında “Kadına Şiddete Karşı Buradayım De” yazılı pankartlar kullanılmıştır. Televizyon spor programlarında kampanya logosu ekranlarda yer almıştır. Çeşitli illerdeki önemli binalar ve yapılar turuncu aydınlatılarak BM’nin “Dünyayı Turuncuya Boya Kampanyası”na destek sağlanmıştır. Ankara’da açık hava reklam alanlarında spot film gösterilmiştir. ASPB başta olmak üzere diğer Bakanlıklar web sayfalarında ileti mesajı olarak kampanya logosunu ve spot filmi göstererek destek sağlamışlardır. 25 Kasım Kadına Yönelik Şiddete Karşı Uluslararası Mücadele ve Dayanışma Günü etkinlikleri çerçevesinde; kadına yönelik şiddetle mücadele ve erken yaşta ve zorla evliliklerin önlenmesi konusunda toplumda farkındalık ve bilinç kazandırmayı amaçlayan kamu spotları hazırlanmış ve televizyon kanallarında yayınlanmıştır.

Adalet Bakanlığı tarafından 24 Haziran 2014’te hâkim-savcı adaylarının katılımıyla, Uluslararası Normlar ve Kadın Hakları konulu konferans düzenlenmiştir. 21-23/10/2016 tarihleri arasında ise Ankara’da 96 hakim ve savcının katıldığı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesi konulu çalıştay düzenlenmiştir.

Diyanet İşleri Başkanlığı tarafından 2012-16 yılları arasında “Kadın (Konumu, Değeri ve Hakları)” başlığında 12.768 faaliyet icra edilirken 44.770 vaaz, 191 hutbe okunmuş; “Kadına Yönelik Şiddet” konusunda ise 879 faaliyet, 2.262 vaaz ve 14 hutbe gerçekleştirilmiştir. 2015 Yılı Kasım-Aralık aylarında Ankara, İzmir ve Mersin’de yapılan “İntihar ve Töre Cinayetleri Bağlamında Sosyal Sorunlar ve İslam” panelleri düzenlenmiştir.

Diyanet İşleri Başkanlığı tarafından kadına yönelik şiddetle mücadele kapsamında farkındalığı artırmak ve bilinç düzeyini yükseltmek amacıyla “Diyanet İşleri Başkanlığının Ailenin Korunması ve Kadına Yönelik Şiddetin Önlenmesi Konusundaki Görüş ve Uygulamaları” kitapçığı basılmıştır.

Yerelde hizmet veren Aile ve Dinî Rehberlik Bürolarının geliştirip uyguladığı şiddetin önlenmesine yönelik projeler bulunmaktadır. 2012-16 yılları arasında Ordu’da “Bağırsam Sesimi Duyar mısınız?”, Diyarbakır’da “Anne Seninle Büyümek İstiyorum”, Van’da “Erdemli Kadından Erdemli Topluma”, Çorum’da “Kadına Şiddetin Önlenmesinde Değerlerin Rolü”, Ağrı’da “Şiddet Kaderim Değil”, Şanlıurfa’da “Şiddetten Uzak Aileler”, Bayburt’ta “Şiddet Çözüm Değil Yıkımdır” Şanlıurfa Viranşehir’de “Başlık Parası, Töre Cinayetleri, Kız Çocuklarının Erken Yaşta Evlendirilmesine Son” projesi uygulanmıştır.

Diyanet İşleri Başkanlığı tarafından 2014 yılında yayınlanan “Ailem” başlıklı kitap serisi, toplumumuzu ailenin değeri, aile bireylerinin sorunları ve aileyi tehdit eden unsurlar hakkında aydınlatmak amacıyla hazırlanmıştır. 11 kitaptan oluşan serinin 10. kitabı “Ailemde Merhamet İstiyorum” başlığıyla aile içi şiddeti ele almaktadır. Serinin bazı kitapçıklarının Arapça basımı yapılarak Suriyeli sığınmacılara dağıtımı yapılmıştır. “Aile Olmak” ismiyle

2016 yılında basılan eserde ise şiddeti reddeden merhamet yüklü bir davranış modeline atıf yapmaktadır.

2016 yılında “İntihar ve Töre Cinayetleri Bağlamında Sosyal Sorunlar ve İslam” panelleri düzenlenmiş, konuşma metinleri daha sonra makale haline getirilerek basımı yapılmıştır.

Daha sonra Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu olarak çalışmalarını sürdüren Türkiye İnsan Hakları Kurumu tarafından yürütülmüş olan “İnsan Hakları Kurullarının Desteklenmesi ve Kadın Hakları Projesi” kapsamında 20 farklı ilde toplam 1500 il ve ilçe insan hakları kurulu üyesi ve masa başı görevlisine, kadının insan hakları ve bu konuya ilişkin başvuruların incelenmesi konusunda bir günlük eğitim verilmiştir.

Ayrıca, kadının insan hakları konusunda farkındalığın artırılması amacıyla, kanaat önderleri olarak addedilen; muhtarlar, din görevlileri, rehber öğretmenler, birinci basamak sağlık çalışanları ve sosyal çalışmacılardan oluşan 565 katılımcıya yönelik ikişer günlük on eğitim semineri düzenlenmiştir. Bunun yanında, Projenin farkındalık attırma bileşeni kapsamında 10 farklı ilde kadın hakları konusunda paneller düzenlenmiş olup bu paneller kapsamında yaklaşık 500 katılımcıya ulaşılmıştır. Panel kapsamında gidilen illerde kadın hakları konusunda faaliyet gösteren yerel STK’lar ziyaret edilerek kendileriyle görüş alışverişinde bulunulmuştur. Bunlara ek olarak, insan haklarına ilişkin 7 farklı kategoride hazırlanmış olan kamu spotlarından birisi kadına yönelik şiddet konusunu ele almaktadır. Proje kapsamında hazırlanmış olan bu kamu spotları 340 farklı ulusal ve yerel kanala iletilerek kamuoyu ile paylaşılmıştır.

Toplum Destekli Güvenlik Hizmeti modeli kapsamında Jandarma tarafından ASPB İl Müdürlükleri ile işbirliği içerisinde vatandaşlarımıza yönelik toplumsal cinsiyet eşitliği, kadına yönelik şiddet türleri, acil yardım/ destek hatları ve mevzuat hakkında bilgilendirme faaliyetleri düzenlenerek farkındalık çalışmaları yürütülmektedir.

2014-2015 yıllarında 408 faaliyetle 112.446 vatandaşımıza ulaşılmıştır.

Jandarma tarafından Temmuz 2013- Haziran 2015 tarihleri arasında yürütülen “Kadına Yönelik Aile İçi Şiddetin Önlenmesi” Avrupa Birliği Projesi kapsamında paydaş kurumlar ile birlikte 30 ilde koordinasyon ve bilinçlendirme çalışmaları düzenlenmiş, uzaktan eğitim modülü ve proje web sitesi kullanıma açılmış, çeşitli savunuculuk materyalleri (kamu spotu, 220.000 broşür, el kitabı, vb.) hazırlanmıştır.

Kamuoyunda, insan ticareti suçu ile ilgili farkındalık oluşturmak amacıyla bilgilendirici broşürler ve afişler bastırılmıştır. Uygulamada yer alan insan ticareti mağduruyla karşılaşma potansiyeli olan görevlilere insan ticareti göstergeleri eğitimleri düzenlenmiştir. 19 - 20 Aralık 2016 tarihlerinde 105 ASPB temsilcisine uluslararası koruma prosedürlerine ilişkin ulusal ve uluslararası mevzuat hakkında bilgilendirme yapılmıştır.

Ülkemizdeki üniversitelerin 58’inde kadın çalışmaları merkezleri bulunmaktadır. Bu merkezler buldukları ilde ve bölgede STK’lar ve kamu kurumları ile kadına yönelik şiddetin çözümüne yönelik akademik çalışmaların yanı sıra farkındalık çalışmaları da yürütmektedir.

B. Yaygın ve/veya örgün eğitim

Ders kitaplarından ayrımcılık içeren resim, ifade ve benzeri tüm öğelerin çıkarılması çalışmaları kapsamında 2012 yılında Milli Eğitim Bakanlığına (MEB) bağlı örgün ve yaygın eğitim kurumlarında okutulacak kitapların eğitimciler tarafından elektronik olarak değerlendirileceği bir sistem geliştirilmiştir. Aynı yıl Ders Kitapları ve Eğitim Araçları Yönetmeliği kabul edilmiş ve Yönetmelikte kitapların, temel insan hak ve özgürlüklerini destekleyen ve her türlü ayrımcılığı reddeden bir yaklaşım sunacağı ifade edilmiştir.

Bu çerçevede Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığınca belirlenen değerlendirme kriterlerinden biri de “verilen örneklerde ve kullanılan karakterlerde cinsiyet açısından makul bir denge gözetilmesi”dir. Hazırlanan ders kitapları ile öğretim etkinliklere ve görsellere yer verilirken bir cinsiyeti öven ya da yeren anlatımlardan özenle kaçınılmış ve bu tür öğelerin yer almamasına dikkat edilmiştir. Ayrıca ders kitaplarında/öğretim materyallerinde yer alan metinlerde ve görsel öğelerde kullanılan kız ve erkek öğrenci sayıları denk tutulmaya çalışılmış, aile ile ilgili kazanımların işlendiği bölümlerde ailede demokratik yapı ve işleyiş ile anne baba rolleri özenli bir şekilde ifade edilerek kadın erkek eşitliğine dikkat çekilmiştir. Rehberlik ve Kariyer Planlama Dersi Öğretim Programında meslekleri tanımaya yönelik kazanımlarda öğretmenlerden özellikle toplumsal cinsiyet rolleri ve meslek seçiminde cinsiyete ilişkin önyargılara değinmesi beklenmektedir.

Milli Eğitim Bakanlığı tarafından Eylül 2014-Eylül 2016 tarihleri arasında okullarda kız ve erkek öğrenciler için toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanması ve tüm eğitim sektöründe eşitlikçi ve toplumsal cinsiyete duyarlı bir yaklaşımın yaygınlaştırılması amacıyla Eğitimde Toplumsal Cinsiyet Eşitliğinin Geliştirilmesi Projesi yürütülmüştür.

10 pilot ilde yürütülen proje (Erzurum, Batman, Samsun, İzmir, Malatya, Mardin, Şanlıurfa, Karaman, Trabzon ve Sivas) ile “Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Okul Standartları Kılavuzu” hazırlanmıştır. Bu standartlar, eğitimde toplumsal cinsiyet eşitliğini teşvik edecek ve konunun eğitim sisteminde yaygınlaştırılabilmesini mümkün kılacak, uygulanması kolay sistematik bir araç olarak tasarlanmıştır.

Eğitici eğitimleri ile başlayan uygulama süreci, daha sonra eğitim alanların kendi okullarında gerçekleştirdiği eğitimlerle devam etmiştir.

Proje kapsamında ayrıca Milli Eğitim Bakanlığı mevzuat ve politika belgeleri toplumsal cinsiyet eşitliği bakış açısı ile analiz edilmiş ve bu konuda bir rapor hazırlanmıştır. Ayrıca 14 öğretim programı ve 82 ders kitabı, uzmanların destek verdiği ve çeşitli birimlerden temsilcilerin, ilgili derslerin branş öğretmenlerinin yer aldığı bir komisyon marifeti ile incelenmiştir. İçerik analizi yönteminin kullanıldığı araştırmada metinler ve görseller; cinsiyet, yaş, mekân, eylem gibi temel kriterler açısından karşılaştırmalı olarak analiz edilmiştir.

Ayrıca, ASPB ile Yüksek Öğretim Kurumu (YÖK) arasında imzalanan Protokol kapsamında tıp fakülteleri ve sağlık yüksekokullarında eğitim alan öğrencilere verilen toplumsal cinsiyet eşitliği eğitimlerine devam edilmektedir.

29 Mayıs 2015 tarihinde YÖK Başkanlığı bünyesinde “Akademide Kadın Çalışmaları ve Sorunları Birimi” kurulmuştur. “Yükseköğretim Kurumları Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Tutum Belgesi” hazırlanmış ve tüm yükseköğretim kurumlarına konunun dikkatle izlenmesi talebiyle iletilmiştir. Söz konusu tutum belgesinde, öğrencilerin, personelin ve akademisyenlerin toplumsal cinsiyete ilişkin farkındalıklarının artırılması, kurumun çalışmalarında toplumsal cinsiyet eşitliğinin ana akımlaştırılması, güvenli yerleşkeler oluşturulması, toplumsal cinsiyet derslerinin açılması vb. konularda atılması gereken adımlar yer almaktadır. Bir çok üniversitede seçmeli olarak toplumsal cinsiyet eşitliği açılmıştır.

C. /D. Ön eğitime (öğrenim veya mesleki eğitim), hizmet içi eğitime tabi tutulan meslek elemanı

Şiddete uğrayan ya da uğrama tehlikesi bulunan kadınlara sunulması gereken hizmetlerin daha etkili verilmesi amacıyla hizmet sunumunun her kademesinde yer alan görevlilere yönelik eğitim programları düzenlenmiştir. Bu kapsamda, 2015’te KSGM’ye bağlı kuruluşlar, İl Müdürlükleri ve Sosyal Hizmet Müdürlüklerinde kadına yönelik şiddetle mücadele alanında çalışan 419 meslek elemanı ve yöneticiye 5 gün süre ile hizmet içi eğitim programı düzenlenmiştir. Eğitim kapsamında; öfke kontrolü, kriz ve krize müdahale, proje hazırlama ve proje döngü yöntemi, mevzuat, bütçe ve satın alma işlemleri, stresle başa edebilme yöntemleri konularına yer verilmiştir.

Aile İçi Şiddetle Mücadele Projesi kapsamında Polis, Sağlık Çalışanları, Hakim ve Savcılar, Yazı İşleri Müdürleri, Aile Mahkemesi Uzmanları ve Bakanlığımız personeline yönelik eğitim modülleri hazırlanmıştır. 506 Polis, 22 Hakim ve Savcı, 125 Yazı İşleri Müdürü ve 147 Aile Mahkemesi Uzmanı ile 221 Sağlık Çalışanına yönelik eğitici eğitimleri tamamlanmıştır. Bununla birlikte Bakanlığımızda görevli 124 meslek elemanına 5 aşamalı eğitim programı uygulanmıştır. Bu çerçevede toplam 1.280 kamu personelinin eğitici eğitimleri tamamlanmıştır.

107 hakim ve savcıya yönelik üç günlük meslek içi ve meslek öncesi eğitimler gerçekleştirilmiştir. Yerel yönetimler ve sivil toplum kuruluşlarına bağlı kadın danışma merkezlerinde çalışan 28 personele yönelik eğitimler de tamamlanmıştır. KSGM’de görevli 94 personele yönelik tükenmişlik eğitim programı uygulanmıştır.

Eğitimlerin her kurumda devamlılığını sağlamak amacıyla 31 Sağlık Bakanlığı, 30 Emniyet Genel Müdürlüğü, 26 Adalet Bakanlığı personeline ve Bakanlığımızda görevli 124 personele yönelik süpervizyon eğitimleri tamamlamıştır. Sağlık Bakanlığı tarafından 174 Halk Sağlığı Müdürlüğü Çalışanına eğitici eğitimi, 891 Aile Hekimi ve Aile Sağlığı Elemanına eğitim verilmiştir. Bununla birlikte 16.366 kişiye toplumsal cinsiyet eşitliği, kadına yönelik şiddet, Mevzuat ve Başvurulabilecek Kurumlar konularında eğitim verilmiştir. Adalet Bakanlığı tarafından 125 Yazı İşleri Müdürü, 386 Zabıt Katibi, 178 Psikolog, Pedagog, Sosyal Çalışmacıdan oluşan 689 kişiye eğitim verilmiştir. Eğitici eğitimi alan personel tarafından illerde aile içi ve kadına karşı şiddetle mücadele alanında çalışan; 2016 yılı içerisinde; 7.128, 2017 yılı içerisinde; 1.009 personele eğitim verilmiştir. Bu eğitimler sonucunda 35.000 sağlık çalışanı ile 140.000 emniyet personeline ulaştırılması beklenmektedir.

Aile İçi Şiddetle Mücadele Projesi kapsamında hakim ve savcılara yönelik “Hâkim / Savcı Meslek Öncesi Eğitimi Eğitici El Kitabı”, “Hâkim Meslek İçi Eğitimi Eğitici El Kitabı” ve “Savcı Meslek İçi Eğitimi Eğitici El Kitabı” hazırlanmış olup söz konusu eğitim materyalleri Türkiye Adalet Akademisi tarafından ilerleyen dönemde verilecek meslek öncesi ve meslek içi eğitimlerde de kullanılacaktır. Eğitim materyalleri Toplumsal Cinsiyet Eşitliği, Kadına Yönelik Şiddet (Tanımı, Türleri, Nedenleri ve Etkileri), Kadına Yönelik Şiddet Konusunda Hizmet Veren Kurum ve Kuruluşlar, Ulusal ve Uluslararası Düzenlemeler, Kadına Yönelik Şiddet ile Mücadelede Hâkimlerin ve Savcılarının Toplumsal Cinsiyete Dayalı Bakış Açısı konularını içermektedir.

Polis Akademisi Başkanlığı tarafından verilecek eğitimlerde kullanılmak üzere müfredat Toplumsal Cinsiyet, Kadına Yönelik Şiddet, Şiddete Maruz Kalan Kadınla Çalışma İlkeleri, Şiddete Maruz Kalan Kadınla Görüşme, Şiddet Uygulayanlarda Görülen Ortak Faktörler, Kadına Yönelik Şiddet Konusunda Hizmet Veren Kurum ve Kuruluşlar, Kadına Yönelik Şiddete İlişkin Uluslararası ve Ulusal Düzenlemeler, İş Akışı ve Vaka Çalışması konularını içeren müfredat hazırlanmıştır.

Sağlık Bakanlığında görevli Aile Hekimleri için Uzaktan Eğitim Kılavuzu Materyali oluşturulmuştur. Materyal; Toplumsal Cinsiyet Eşitliği, Bir Sağlık Sorunu Olarak Şiddet, Kadına Yönelik Şiddetin Çocuklar Üzerindeki Etkileri, Aile İçi Şiddetle Mücadelede Sağlık Hizmetleri Personelinin Rolü, Kadına Yönelik Şiddete İlişkin Uluslararası ve Ulusal Düzenlemeler, Kadına Yönelik Şiddet Olgularına Yaklaşım, Cinsel Şiddet Travmalarına Yaklaşım, Kayıt Bildirim Sistemi ve Adli Rapor Düzenleme, Risk Değerlendirme ve Güvenlik Planı Oluşturma, Görüşme Teknikleri ve Şiddet Uygulayanlarda Görülen Ortak Faktörler ve Kadına Yönelik Şiddet Konusunda Hizmet Veren Kuruluşlar konularını içermektedir.

Projede verilen eğitimlerin sürdürülebilirliğinin sağlanması amacıyla “ŞÖNİM, İlk Kabul Birimi ve Kadın Konukevlerinin Kurumsal Kapasitesinin Geliştirilmesi Projesi”nin Ocak 2017 - Aralık 2018 dönemi itibarıyla uygulanması planlanmaktadır.

ASPB ve Diyanet İşleri Başkanlığı arasında 2013 yılında imzalanan “Ailenin Korunması ve Kadına Yönelik Şiddetin Önlenmesinde Din Görevlilerinin Katkısının Sağlanması İşbirliği Protokolü” ile toplumda öncülük rolü bulunup vatandaşlarla sürekli diyalog hâlinde olan Diyanet İşleri Başkanlığı personeline yönelik, dinin şiddeti önleme konusundaki olumlu rolünü ön plana çıkararak aile içi şiddet, kadına yönelik şiddet, çocuğa yönelik şiddet, şiddet mağdurlarına yaklaşım tarzı, 6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun ve ilgili diğer kanunların uygulanması konularında farkındalık ve duyarlılığı artırmak amaçlı hizmet içi eğitim faaliyetleri düzenleyerek din görevlilerinin (vaiz, imam-hatip, müezzin-kayyım ve Kur’an kursu öğrencileri) cami ve cami dışı mekânlarda halka ulaşarak doğru bilgiler aktarmaları hedeflenmiştir. Eğitim programları, beş günlük eğitici eğitimleri ve birer günlük alan eğitimleri olmak üzere iki aşamada uygulanmıştır. Protokol kapsamında imam-hatip, müezzin-kayyım, vaiz, vaize ve kuran kursu öğrencilerinden oluşan 537 eğitici eğitilmiş; bu eğiticiler vasıtasıyla 47.566 din görevlisinin alan eğitimleri tamamlanmıştır.

ASPB ile UNFPA Türkiye Ülke Ofisi arasında 2014 yılında imzalanan İşbirliği Protokolü kapsamında ASPB taşra teşkilatında görev yapan toplam 100 sosyal çalışmacının katılımıyla “toplumsal cinsiyet eşitliği eğitici eğitimleri” gerçekleştirilmiştir.

Meslek öncesi eğitimlerde her hakim ve savcı adayına Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddet Konusu 8 ders saati süresince zorunlu ders olarak verilmektedir. Meslek içi eğitimler ise yılın belirli dönemlerinde hakim ve savcılara yönelik talebe bağlı olarak 2,5 gün süreli “Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun ve Uygulamaları” başlığıyla gerçekleştirilmektedir. Bu bağlamda 2014 ve 2015 yıllarında olmak üzere iki meslek içi seminer düzenlenmiştir.

Çocuk, çocuk ağır ceza ve aile mahkemelerinde göreve yeni başlayan psikolog, pedagoğ ve sosyal çalışmacılara yönelik olarak, 2015 ve 2016 yıllarında 6 gün süre ile 64 personele kadına yönelik şiddet, toplumsal cinsiyet eşitliği, mağdur çocukla görüşme teknikleri, mağdura yaklaşım konularını içeren Oryantasyon Eğitim Semineri, 2015 yılında 5 gün süre ile 741 hukuk mahkemeleri yazı işleri müdürü ile 139 adli ve idari yargı komisyon yazı işleri müdürüne, 2015 yılında 6 gün süre ile 214 adli ve idari yargı komisyon zabıt kâtibine, 2016 yılında 6 gün süre ile 812 adli yargı Cumhuriyet başsavcılığı zabıt kâtibine kadına karşı şiddet ve toplumsal cinsiyet eşitliği dersinin yer aldığı hizmet içi eğitim semineri düzenlenmiştir. Bunlara ek olarak 2016 yılı içerisinde ‘Türk Adalet Sisteminde Kadın Aile ve Çocuk’ başlıklı 3 gün süreli meslek içi eğitim semineri düzenlenmiş olup, söz konusu seminere adli yargıda görev yapan 16 hakim katılım sağlamıştır.

Sağlık Bakanlığı tarafından taşra teşkilatında çalışan meslek elemanlarına "Kadına Yönelik Şiddetle Mücadelede Sağlık Çalışanlarının Rolü" eğitici eğitimleri verilmektedir. Eğitici eğitimi alan personel ile illerde birinci basamak sağlık çalışanlarına hizmet içi eğitimler ve halk eğitimleri verilmiştir. Söz konusu eğitimler tüm şiddet türlerini içermektedir. Eğitimlere 2015 yılında başlanmış olup süreklilik arz edecektir.

2015 Yılında 152, 2016 yılında 174 meslek elemanı eğitici eğitimi almıştır. Ayrıca 2016 yılında hizmet içi eğitim kapsamında 32.229 1. basamak sağlık personeline eğitim verilmiştir.

Milli Savunma Bakanlığı ile ASPB arasında Toplumsal Cinsiyet Eşitliğinin Sağlanması ve Kadına Yönelik Şiddetle Mücadelede Kurumsal Kapasitenin Güçlendirilmesi, İş Birliği ve Eşgüdümün Artırılmasına Dair Protokol 3 Temmuz 2013 tarihinde imzalanmıştır. Söz konusu protokol kapsamında üç dönemlik dört aşamalı hizmet içi eğitim programı (2014-2016) yapılmış, 2014 ve 2015 yıllarında 60 uzman eğitici, 7197 eğitici aracılığıyla toplam 490.222 personele eğitim verilmiş, Eğitimlere 2016 yılında da devam edilmiştir. Protokol hükümlerinin 2017 yılı için uzatılmıştır.

İçişleri Bakanlığı Jandarma Genel Komutanlığı ile ASPB arasında 12 Nisan 2012 tarihinde imzalanan işbirliği protokolü kapsamında; toplam 36 eğiticinin katılım sağladığı iki Eğitici Eğitimi gerçekleştirilmiş; “toplumsal cinsiyet eşitliği” ve “kadına yönelik şiddet” konularına ilişkin duyarlılık ve farkındalığının artırılması ve Komutanlık bünyesindeki okulların müfredatına bu konularının dahil edilmesi amacıyla “Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele” ders kitabı basımı gerçekleştirilmiş; ayrıca “Çocuk Suçlarının ve Kadına Yönelik Şiddetin

Önlenmesi Kursu” kapsamında 2013 yılından bu yana beş kez “Toplumsal Cinsiyet Eşitliği ve Kadına Yönelik Şiddetin Önlenmesi” konulu birer günlük kurslar düzenlenmiştir.

Jandarma Genel Komutanlığı Mesleki Gelişim Planı kapsamında yılda iki dönem halinde iki hafta süreli olmak üzere “Çocuk Suçlarının Önlenmesi ve Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele” konusunda meslek içi eğitim düzenlenmektedir. 2014 yılında 135, 2015 yılında 127 Jandarma personel bu konuda eğitim almıştır. Bu eğitimlere ASPB tarafından eğitici personel desteği sağlanmaktadır. Meslek içi eğitime katılan ve eğitici eğitimi alan personel tarafından İl Jandarma Komutanlıklarında Asayiş Tim Komutanı/ Yardımcısı/ İkiz görevli personele 3 gün süreli olacak şekilde yerinde eğitim verilmektedir. 2014 yılında 14.805, 2015 yılında 10.026 Jandarma personeli eğitim almıştır. Jandarma Genel Komutanlığı tarafından Temmuz 2013-Haziran 2015 tarihleri arasında yürütülen Kadına Yönelik Aile İçi Şiddetin Önlenmesi Avrupa Birliği Projesi kapsamında; 8 Avrupa Birliği üyesi ülkeye çalışma ziyareti düzenlenmiş, 2.066 rütbeli personel ve 18.967 erbaş ve ere “Aile İçi Şiddetle Mücadele Eğitimi” verilmiştir.

Milli Eğitim Bakanlığı tarafından yürütülen Eğitimde Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Projesi, kapsamında “Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Sertifika Programı” hazırlanmıştır. Hazırlanan Sertifika Programı vasıtasıyla 6000 personelin toplumsal cinsiyet eşitliği ve eğitimde toplumsal cinsiyet eşitliği konularında bilgilerinin artması sağlanmıştır. Ayrıca projede, kadın öğretmenlerin onları yönetici pozisyonlarına taşıyacak yetkinlikleri kazanmaları ve öğrencileri için rol modeli olmaları hedefi doğrultusunda “Kadın Öğretmenler için Liderlik ve Girişimcilik Eğitimi” programı hazırlanarak proje illerinde 542 kadın eğitimci eğitilmiştir.

Türkiye İş Kurumu’nun(İŞKUR) kadın istihdamı alanında yürüttüğü kapsamlı faaliyetleri desteklemek amacıyla İsveç Uluslararası Kalkınma İşbirliği Ajansı (SIDA) finansmanı ve İŞKUR ile ILO işbirliğiyle “Kadınlar İçin Daha Çok ve İyi İşler: Türkiye’de İnsana Yakışır İş İçin Kadınların Güçlendirilmesi Projesi" yürütülmekte olup, proje kapsamında toplam 175 iş ve meslek danışmanına yönelik "toplumsal cinsiyete duyarlı kamu istihdam hizmetleri eğitimi" düzenlenmiş, şiddet gören kadınlara yönelik istihdam hizmetleri de eğitimlerde ele alınmıştır.

Türkiye Barolar Birliği tarafından “Kadın Hakları ve Aile İçi Şiddet” Konulu Sertifika Programları düzenlenmektedir. Bu sayede Adli Yardım Merkezinde görev alan avukatların, özellikle “kadının aile hukukundan doğan ve şiddet içeren talepleri” konusunda açılan davalarda, başvuru tarihinden başlayarak alınması gereken tedbirler ve savunma teknikleri açısından bilgilendirilmeleri sağlanmaktadır.

E./ F. Faillere yönelik programlar

Aile içi şiddetin faillerine yönelik farklı bakanlıklarca kapsamlı çalışmalar yürütülmektedir. 6284 Sayılı Kanununun 26 ıncı ve 27 nci maddeleri kapsamında “Şiddet Uygulayana Yönelik Verilecek Destek Hizmetleri ”belirlenmiştir. ŞÖNİM’ler, hakim kararıyla, kişi hakkında ayrıntılı sosyal araştırma raporu hazırlamak, karar makamlarının talebi halinde, tedbirin kişi üzerindeki etkilerine dair rapor hazırlamak, kişiyi eğitim ve rehabilitasyon programlarına yönlendirmek, kişiyi sağlık kuruluşunda muayene veya tedavi için yönlendirmek, kişiyi

meslek edindirme kurslarına yönlendirmekle görevlidir. Şiddet uygulayan faillerin rehabilitasyonu ve sağlık hizmetlerinden yararlanmalarına, ilişkin alınan tedbir kararlarının Sağlık Bakanlığının ilgili birimlerince yerine getirilmesi ve ŞÖNİM'in koordinasyon görevi yapması hükmü bulunmaktadır.

Bu kapsamda ASPB ve Sağlık Bakanlığı arasında imzalanan “Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele İşbirliği Protokolü” ile faile yönelik rehabilitasyon hizmetleri için hastanelerde “Acil Psiko-Sosyal Destek Merkezleri” kurulması öngörülmüş olup çalışmalar halen devam etmektedir. Hakkında rehabilitasyon kararı alınan kişinin tedaviye gelmemesi halinde durum Sağlık Bakanlığınca Mahkemeye bildirilmektedir. Bu vakalara Mahkeme tarafından gerekli hallerde zorlama hapsi ve ilgili Kanunlar kapsamında cezai işlemler yapılmaktadır. Sağlık Bakanlığı bünyesinde 6284 Sayılı Kanun kapsamında verilen önleyici tedbir kararları gereği 2016 yılında Müdürlüklere 6.070 tedbir kararı gelmiş olup, başvuru yapan 861 kişiye gerekli yönlendirme yapılmıştır.

Şiddet mağduru kadınlar, şiddet uygulayanın programdan yararlandığı konusunda ve programın amacı hakkında bilgilendirilmektedir. Kadın ortak olarak kararlaştırılan belli aralıklarla aranmakta, destek ihtiyacı sorulmaktadır. Erkeklerle olan ilişkileri konusunda sağlıklı karar verebilmesi amacıyla destek sunulmaktadır. Kadının verdiği karara saygı duyulması temel prensiplerdendir. Erkeğin programı bırakması durumunda kadına bilgi verilmektedir. Ayrıca, şiddet, kadınlar üzerinde çeşitli psikolojik sorunlara yol açabilmektedir. Hastanelerin ilgili birimlerine yapılacak yönlendirmenin yanı sıra özellikle çeşitli sosyal etkinlikleri ve uğraşı terapileri hizmetleri de veren Toplum Ruh Sağlığı Merkezlerine yönlendirme yapılabilmektedir.

6284 Sayılı Kanun kapsamında önleyici tedbir kararı verilen kişilere yönelik “Öfke Kontrolü ve Şiddet Konusunda Farkındalık Sağlanması Programı” uygulanması amacı ile oluşturulan projenin Ankara İl Müdürlüğüne bağlı ŞÖNİM pilot çalışması gerçekleştirilmiştir. Ankara ili genelinde 2012-2014 döneminde haklarında önleyici tedbir kararları kapsamında öfke kontrol eğitimi alması yönünde mahkeme kararı bulunan 103 eşine şiddet uygulamış erkek projenin öncelikli hedef kitlesi olarak belirlenmiştir. Projede görev alacak Ankara Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlüğü ve bağlı kuruluşlarında çalışan 14 erkek, 10 kadın meslek elemanı 9 gün süresince konu kapsamında eğitim almışlardır. Görevli kadın meslek elemanları tarafından faillerin eşleri ile ön görüşme gerçekleştirilip sosyal öyküler alınmıştır. Ayrıca tedbir kararı devam eden failere yönelik görüşme planları hazırlanıp, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Hizmetler Bölümünden Danışmanlık Hizmeti alınarak şiddet uygulayan failerle bireysel görüşmeler yapılmaktadır. Bireysel görüşmelerde failere; duygularını tanıma, davranışlarını değerlendirme, güç kontrolü ve yasal süreçler hakkında rehberlik hizmeti verilmektedir.

“Aile İçi Şiddetle Mücadelede Projesi” kapsamında ilgili profesyonellerin şiddet uygulayan erkeklere yönelik çalışmaları sırasında ihtiyaç duyabileceği temel bilgileri içeren, rehber niyetinde bir rapor hazırlanmıştır.

Farklı suç geçmişlerine sahip hükümlülerin rehabilitasyonunu, tedavisini ve topluma başarılı bir şekilde yeniden kazandırılmasını sağlayacak tamamen işlevsel bir sistemin geliştirilmesi

ve ceza infaz kurumu personelinin AB standartlarına uygun şekilde hizmet vermesinin sağlanması da dâhil olmak üzere iyi tanımlanmış, iyi yapılandırılmış ve bireyselleştirilmiş bir infaz hizmetinin oluşturulması kapsamında Değerlendirme, Profil Araçları ve Rehabilitasyon Programları (DEPAR) projesi hayata geçirilmiştir. DEPAR projesi kapsamında ceza infaz kurumlarında, hükümlülere yönelik ihtiyaç duyulan 15 yeni müdahale programı geliştirilmiş olup; aile içi şiddet suçu işlemiş hükümlülere yönelik bir müdahale programı da geliştirilmiştir. Zorunlu grup müdahale programlarından olan ve erkek hükümlülere uygulanan bu programın genel hedefi, erkeklerin kökleşmiş tutumları ve tepkilerini irdelemelerini sağlayarak olumsuz davranışların değiştirilmesidir. Partnere yönelik her türlü şiddet içeren davranışın giderilmesine yardımcı olmayı sağlamaktır. Tüm ceza infaz kurumlarında görev yapan psikolog ve sosyal çalışmacıların eğitimini aldığı bu programın uygulanmasına yönelik eğitimler; 2017 yılı içerisinde toplam 450 psikolog sosyal çalışmacıya verilmiştir.

Cinsel Dokunulmazlığa Karşı Suçlardan Hükümlü Olanlara Uygulanacak Tedavi ve Diğer Yükümlülükler Hakkında Yönetmelik 26.07.2016 tarihinde yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Mevzuatımızda bu kapsamdaki tedavi ve yükümlülüklerle ilişkin düzenlemeye; 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanunun "Mükerrirlere ve bazı suç faillerine özgü infaz rejimi ve denetimli serbestlik tedbiri" başlıklı 108'inci maddesinde yer verilmiştir. İlgili düzenleme ile cinsel dokunulmazlığa karşı suçlardan hükümlü olanlar hakkında cezalarının infazı sırasında ve koşullu salıverildikleri takdirde denetim süresi içinde yükümlülük altında bulunmaları hükmüne bağlanmıştır. Kanun metninde sayılan; Türk Ceza Kanununun 102'nci maddesinin ikinci fıkrasında tanımlanan "cinsel saldırı", 103'üncü maddesinde tanımlanan "çocukların cinsel istismarı" ve 104'üncü maddesinin ikinci ve üçüncü fıkrasında tanımlanan "reşit olmayanla cinsel ilişki" suçlarından hapis cezasına mahkûm olanların tâbi olacakları yükümlülüklerin, tıbbi tedavilerin ve iyileştirme programlarının belirlenmesi ile bunların uygulanmasına ilişkin usul ve esaslar, "Cinsel Dokunulmazlığa Karşı Suçlardan Hükümlü Olanlara Uygulanacak Tedavi ve Diğer Yükümlülükler Hakkında Yönetmelik" ile düzenlenmiştir.

Ayrıca yine DEPAR kapsamında Cinsel İsteğin Kontrolü Müdahale Programı geliştirilmiştir. Bu programın amacı farklı teknikler ve uygun müdahale yöntemleri kullanarak, yeni cinsel suçların işleme olasılığını düşürmek, doğru partnerlerle şiddetten uzak cinsel ilişkiler geliştirmeleri için hükümlülere psiko-eğitim vermeyi amaçlayan, uzman tarafından uygulanması zorunlu, 8-10 kişilik katılım sağlanan, grup dinamiklerine bağlı olarak 9-12 ay süren, haftada 1 gün 2 saatlik seanslar şeklinde tasarlanan grup müdahale programıdır. Tüm ceza infaz kurumlarında görev yapan psikolog ve sosyal çalışmacıların eğitimini aldığı bu programın uygulamasının 2017 yılı içerisinde başlaması planlanmaktadır.

Adalet Bakanlığı tarafından yürütülen Ceza İnfaz Kurumlarında Ruh Sağlığı ve Bağımlılık Hizmetlerinin İyileştirilmesi Projesi kapsamında cinsel suç işlemiş hükümlü tutuklulara yönelik bireysel müdahale planı oluşturulmakta ve psikolog ve sosyal çalışmacılar tarafından gerekli müdahaleler yapılmaktadır.

Ayrıca Ceza İnfaz Kurumlarında bulunan hükümlü ve tutuklulara yönelik olarak psikolog ve sosyal çalışmacılar tarafından Öfke Kontrolü Müdahale Programı uygulanmaktadır. 2016 yılı içerisinde açılan 390 öfke kontrol programına 4.229 kişi katılmıştır.

Denetimli serbestlik eğitim ve iyileştirme çalışmaları arasında; madde bağımlılığı, öfke kontrolü ve suç davranışını önlemeyi hedef alan programlar yer almaktadır. Her bir programa kadına yönelik şiddet ve aile içi şiddet suçları dahil tüm suç gruplarından katılım sağlanabilmektedir. Ayrıca yürütülen seminer çalışmalarında aile içi iletişim, ebeveyn tutumları, stres yönetimi, empati gibi konular hakkında farkındalık oluşturma çalışmalarına devam edilmektedir. İlgili seminerlerde diğer kamu kurum ve kuruluşlarıyla da işbirliği halinde çalışmalar gerçekleştirilmektedir.

Aile içi şiddet, aile içi iletişim, aile içi yaşam becerileri ve aile hukuku konularında yapılan 778 seminere, 2016 yılı içerisinde 8.315 yükümlü katılmıştır. Aile içi şiddet faillerinin de faydalanabildiği Sigara, Alkol ve Madde Bağımlılığı Farkındalık Programı kapsamında 2016 yılı içerisinde; 122.978 oturum açılmış olup, programa 172.266 yükümlü, Öfke Kontrol Programı kapsamında 2016 yılı içerisinde; 5.331 oturum açılmış olup, programa 7798 yükümlü, Hayat için Değişim Müdahale Programı kapsamında 2016 yılı içerisinde; 28.689 oturum açılmış olup, programa 25.771 yükümlü katılım sağlamıştır.

Denetimli Serbestlik Hizmetleri Yönetmeliği'ne göre denetimli serbestlik hizmetleri kapsamında, risk ve ihtiyaç değerlendirmesi sonucunda gerek duyulması veya mahkeme tarafından rehberlik çalışmalarına hükmedilmesi halinde, sanık veya hükümlünün riskleri göz önünde bulundurularak, ihtiyaçlarına uygun iyileştirme çalışmaları denetimli serbestlik uzmanları tarafından yürütülür. Hakkında denetimli serbestlik kararı verilen yükümlü yapılan çağrılara ve hazırlanan denetim planına, iyileştirme çalışmaları kapsamında belirlenen yükümlülöklere, kararın infazı ve denetim için belirlenen kurallara, denetimli serbestlik personelinin uyarı ve önerilerine uymak ve katlanmak zorundadır.

G. Özel Sektör ve medyayla iletişim

3 Mart 2011 tarihinde yürürlüğe giren, Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayın Hizmetleri Hakkında Kanun'da, toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin önlenmesi ve kadına karşı her türlü ayrımcılığın engellenmesi amacıyla müstakil bir madde mevcuttur.¹⁷ Yayın Hizmetleri Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik'te "Toplumsal cinsiyet eşitliğine ters düşen, kadınlara yönelik baskıları teşvik eden, kanıksatan ve kadını istismar eden programlar içeremez. Törenin toplumda kadına karşı bir baskı aracı gibi kullanılmasını teşvik edemez." hükmü yer almaktadır. (: 8/1.s)

2014 ve 2015 yıllarında, söz konusu ilkenin ihlali nedeniyle toplam dokuz medya hizmet sağlayıcı kuruluşa ilgili yayınlarından ötürü rapor düzenlenmiş olup, Üst Kurul tarafından tamamına müeyyide olarak idari para cezası uygulanmıştır.

---

¹⁷ (6112 Sayılı Kanun: 8/1.s) "Toplumsal cinsiyet eşitliğine ters düşen, kadınlara yönelik baskıları teşvik eden ve kadını istismar eden programlar içeremez."

“6112 Sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayın Hizmetleri Hakkında Kanun”a ve “Yayın Hizmeti Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik”e göre; yayın hizmetleri, cinsiyet nedeniyle ayrımcılık yapan ve bireyleri aşağılayan yayınları içeremez ve teşvik edemez. Ayrıca, yayın hizmetleri, toplumsal cinsiyet eşitliğine ters düşen, kadınlara yönelik baskıları teşvik eden ve kadını istismar eden programlar içeremez.

5187 Sayılı Basın Kanunu’na göre cinsel saldırı, cinayet ve intihar olayları hakkında, haber vermenin sınırlarını aşan ve okuyucuyu bu tür fiillere özendirilebilecek nitelikte olan yazı ve resim yayımlayanlar para cezasıyla cezalandırılır. 5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu’na göre halkın bir kesimini, cinsiyet farklılığına dayanarak alenen aşağılayan kişi, hapis cezası ile cezalandırılır. 2015 yılında yürürlüğe giren “Ticari Reklam ve Haksız Ticari Uygulamalar Yönetmeliği”ne göre “reklamlar, ...cinsiyete... yönelik kötülleme, istismar, önyargı veya ayrımcılık içeremez”.

2017 yılı itibariyle, İzleme ve Değerlendirme Dairesi Başkanlığı bünyesinde muhtelif başlıklar altında oluşturulan daimi ihtisas komisyonlarından biri de “Toplumsal Cinsiyet ve Ayrımcılık ile Mücadele Komisyonu” olarak belirlenmiş olup, Üst Kurul Başkanlık Makamının onayına sunulmuştur. Bu süreçte, muhtelif yayınlarda toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin ve kadına karşı her türlü ayrımcılığın önlenmesi amacıyla müstakil olarak rehber ilkelerin ihdas edilmesi planlanmaktadır.

5651 sayılı İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanun ile, Türk Ceza Kanununda sayılan sınırlı sayıda katalog suçlara yönelik erişim engelleme öngörülmüştür. Türk Ceza Kanunu 226 ve 227inci maddelerinde sayılan müstehcenlik ve fuhuş suçları ile ilgili olarak, Bilgi Teknolojileri Kurumu tarafından İnternet Bilgi İhbar Merkezine gelen ihbarlar değerlendirilerek erişim engelleme işlemi tesis edilmektedir.

2017 yılında KSGM tarafından “Medyada Kadın Temsili Projesi” gerçekleştirilmesi planlanmaktadır. Kadınların medyada temsil ediliş biçiminin, kadınlar ve toplumun sosyal ve kültürel yapısı üzerindeki etkilerinin ortaya koyulması amacıyla yürütülecek proje kapsamında; Medya Profesyonellerinin Medyada Kadın Temsili Algısı Araştırması ile Medyada Kadın Temsiline İlişkin Toplumun Genel Algısı Araştırması gerçekleştirilecektir. Araştırma sonuçları doğrultusunda ise televizyon, gazete ve internet medya organlarının üst düzey çalışanlarına (Genel Yayın Yönetmenleri, Editörler, Bölge Sorumluları vb.) yönelik bilgilendirme toplantıları gerçekleştirilecek, ayrıca televizyon, gazete ve internet medya çalışanlarının bilgilendirilmesi kapsamında medya kuruluşlarına ziyaretler gerçekleştirilecektir.

Türkiye’de kadınların ekonomik ve sosyal alanda güçlendirilmesi özel sektörle işbirliği halinde cinsiyet uçurumunu kapatma hedefi ile “İş’te Eşitlik Platformu”; Organize Sanayi Bölgelerinde (OSB) kreşlerin kurulması amacıyla “Annemin İş Benim Geleceğim” projesi; Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Bütçeleme Projesi; Genç Fikirler, Güçlü Kadınlar Projesi gibi projeler yürütülmüştür.

H. Medyada öz denetim

3 Temmuz 2007 tarihinde Televizyon Yayıncıları Derneği ve RTÜK işbirliği ile hazırlanan on iki maddelik “Yayıncılık Etik İlkeleri”nde kadınların sorunlarına duyarlı olmak ve cinsiyet ayrımcılığı yapmamakla ilgili birer madde bulunmaktadır. Bunun devamı ve tamamlayıcısı olan “Televizyon Habercileri için Rehber”de (2009) “Kadınlar ve Nesneleştirme” başlıklı bir bölümde konu değerlendirilmektedir. En son 2014 yılında hazırlanan “Yayın İlkeleri Rehberi”nde, “Ayrımcılık” bölümünde kadınlara yönelik ayrımcılık düzenlenmiştir.

Medya için ilk özdenetim kuruluşu olan Basın Konseyi tarafından hazırlanan meslek ilkeleri arasında; yayınlarda hiç kimsenin cinsiyeti nedeniyle kınanamayacağı, aşağılanamayacağı; şiddet ve zorbalığı özendirici, insani değerleri incitici yayın yapmaktan kaçınılması yer almaktadır. Medya Derneğinin hazırladığı etik ilkeler arasında “Haberler hiçbir şekilde kışkırtıcı veya ayrımcı bir dil kullanmamalıdır.” ifadeleri yer almaktadır. Türkiye Gazeteciler Cemiyeti Türkiye Gazetecileri Hak ve Sorumluluk Bildirgesi’nde gazetecinin cinsiyet ayrımcılığı yapmaması gerektiği; gazetecinin her türden şiddeti haklı gösterici, özendirici ve kışkırtan yayın yapamayacağı belirtilmiştir.

İ. İşyerinde cinsel taciz- insan kaynakları personelinin farkındalığını artırma

Mevzuatımızda cinsel taciz kavramı Türk Ceza Kanununun (TCK) 105. Maddesi ile İş Kanununun 24. ve 25. maddelerinde düzenlenmiştir.

TCK’nin 105. maddesi cinsel taciz suçunu, tacize uğrayan kişinin şikâyeti üzerine cezalandırmaktadır. Bu suçu işleyen kişiye üç aydan iki yıla kadar hapis veya para cezası verilmektedir. Tacizin cezalandırılması için fiziksel temas olması gerekmemekte ve tacizde bulunan, aynı işyerinde çalışan bir kişiye cezası daha ağır olmaktadır. (Bkz Ek)

İşyerinde Psikolojik Taciz konulu Başbakanlık Genelgesinin 5 inci maddesi uyarınca Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı (ÇSGB) bünyesinde sivil toplum kuruluşları ve ilgili tarafların katılımıyla “Psikolojik Tacizle Mücadele Kurulu” oluşturulmuştur.

Kurul, işyerlerinde psikolojik tacizin önlenmesine yönelik olarak ülke çapında politikaların belirlenmesine katkı sağlamak, eğitim ve bilgilendirme faaliyetlerini koordine etmek, ihtiyaç duyulan konularda araştırma ve inceleme yapmak/yaptırmak, rapor, rehber ve bilgilendirme dokümanları hazırlamak ve kamuoyunu bilinçlendirme çalışmaları yürütmektedir.

Ayrıca Başbakanlık İletişim Merkezi (BİMER), Cumhurbaşkanlığı Genel Sekreterliği İletişim Merkezi (CİMER) aracılığıyla veya çalışanlar tarafından bireysel olarak dilekçeler yoluyla yapılan psikolojik tacize ilişkin şikâyetler incelenmektedir.

Çalışma ve Sosyal Güvenlik İletişim Merkezi ALO 170 üzerinden gelen psikolojik taciz şikâyetleri incelenmekle birlikte, ayrıca bu hat üzerinden psikologlar vasıtasıyla çalışanlara yardım ve destek de sağlanmaktadır.

KSGM tarafından bilinçlendirme faaliyetleri kapsamında hazırlanan broşürlerde işgücü piyasalarına yönelik “Şikâyet ve Başvuru Mekanizmaları” hakkında bilgi verilmektedir. Söz

konusu broşürlerin çeşitli platformlarda dağıtımları sağlanmakla birlikte KSGM internet sayfasından erişilebilmektedir¹⁸.

Sabancı Üniversitesi Kurumsal Yönetim Forumu tarafından işyerlerinde toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanması amacıyla kadına yönelik şiddete hoşgörü göstermeyen bir iş kültürünün geliştirilmesinde şirketlere yardımcı olmak amacıyla, İstanbul Sözleşmesi ve 6284 sayılı kanun temel alınarak Kadına Yönelik Aile İçi Şiddetle İlgili İşyeri Politikaları Geliştirme ve Uygulama Rehberi hazırlanmıştır.

J. Diğer tedbirler

Kadına yönelik şiddeti önlemek üzere ASPB başta olmak üzere kurumların çalışmaları devam etmekte olup konuyla ilgili çalışan diğer kurumlara da destek verilmektedir.

7-8 Nisan 2016 tarihinde Kadın Danışma Merkezi olan Kadın Sivil Toplum Kuruluşları ve Belediyeler ile Kadın Danışma Merkezi olmayan Belediyelerin karşılıklı bilgi paylaşımlarını sağlamak, Kadın Danışma Merkezlerine ilişkin standart oluşturmak ve iyi uygulamaları saptamak için çalıştay gerçekleştirilmiş; çalışmalar sonucunda Kadın Danışma Merkezleri için bir rehber hazırlanmıştır.

Ayrıca, 28-29 Kasım 2016 tarihlerinde, Kadına Yönelik Şiddetle Mücadelede Uluslararası Deneyimler Çalıştayı gerçekleştirilmiştir. Söz konusu çalıştayda, Faile Yönelik Hizmetler, Psiko-Sosyal Destek ve Konukevi Sonrası Hizmetler konuları ele alınmıştır.

Jandarma birimleri tarafından kırsalda insan hakları temelinde kadına yönelik şiddetin tekrarlanmaması, şiddet içeren davranış modellerinin değiştirilmesi ve mağdurların desteklenmesi, maksadıyla muhtarlar, kaymakamlık ve valiliklerle koordine edilerek, ilgili kurum/kuruluşlarla işbirliği içerisinde; okullarda, kadına yönelik şiddet faillerinin genellikle erkekler olduğu dikkate alınarak erkeklerin yoğun olarak bulunduğu fabrika, sanayi bölgesi vb. yerlerde, kadınların yoğun olarak bulunduğu yerlerde ilgili mevzuat, yardım hatları, şiddet mağduru kadınlara yönelik destek mekanizmaları hakkında bilgilendirme faaliyetleri icra edilerek, afiş, broşür ve tanıtım materyalleri kullanılarak önleyici hizmetler yürütülmektedir. 2014-2015 yıllarında 81 ilde icra edilen 408 faaliyette 112.446 vatandaşımıza ulaşılmıştır. Jandarma Genel Komutanlığı ayrıca Avrupa Birliği fonları Çocuk ve Kadın Kısım Amirliklerinin Kurumsal Kapasitesinin Artırılması Projesi yürütmektedir. Proje kapsamında Jandarmanın kadına şiddet, çocuklara yönelik görev ve hizmetler, aile içi şiddet konularında iletişim ve savunuculuk stratejisinin oluşturulması, 59 İl personeline eğitim verilmesi, eğitim verilen personel aracılığıyla savunuculuğun yaygınlaştırılması amaçlanmaktadır.

Eğitimde Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Projesi kapsamında Milli Eğitim Bakanlığı tarafından farkındalık arttırmaya yönelik çalışmalar yapılmıştır. Bu kapsamda toplumsal cinsiyet eşitliği konusunda farkındalık yaratmak amacıyla kamu spotları hazırlanmış, ilan panolarında bilinçlendirmeye yönelik metaryele yer verilmiştir. Ayrıca 1000 adet poster hazırlanarak, okullara ve il millî eğitim müdürlüklerine dağıtılmıştır.

¹⁸ <http://kadininstatusu.aile.gov.tr/yayinlar/dagitimda-olan-yayinlar/dagitimda-olan-yayinlar> Türkçe ve İngilizce olarak

Aile İçi Şiddetin Önlenmesi Projesi kapsamında kamu kurum ve kuruluşları ile ilgili STK temsilcilerinin, Vali/il Jandarma Komutanı/Kaymakam/Muhtar vb. katılımıyla işbirliği ve koordinasyonu geliştirmek amacıyla 30 ilde koordinasyon ve bilinçlendirme çalışmayı düzenlenmiş, uzaktan eğitim modülü ve proje web sitesi kullanıma açılmış, çeşitli savunuculuk materyalleri (kamu spotu, 220.000 broşür, el kitabı, vb.) hazırlanmıştır.

IV. Koruma ve Yardım

A. Mağdurların bilgilendirilmesi

Türkiye'de tarafların mevcut destek hizmetleri ve yasal tedbirler hakkında yeterli ve zamanında bilgi almalarını sağlamak amacıyla düzenleme yapılmıştır. Bu hizmet ŞÖNİM'ler vasıtasıyla gerçekleştirilmektedir.

ŞÖNİM'lerde 6284 Sayılı Kanun kapsamında, şiddet mağduruna yönelik barınma hizmeti, geçici maddi yardım, rehberlik ve danışmanlık hizmetleri, hayati tehlikenin bulunması halinde geçici koruma altına alınmasının takibi ve izlenmesi, kreş yardımı, hukuki destek, tıbbi destek, istihdama yönelik destek, çocuklar için burs, eğitim-öğretim konusunda destek gibi konularda hizmetler sunulmaktadır. ŞÖNİM'ler 7/24 esaslı ile hizmet yürüten merkezlerdir. (6284 sayılı Kanununun 15 inci maddesinde ŞÖNİM'lerin görevleri sıralanmaktadır.)

6284 sayılı Kanun hükümleri çerçevesinde, kişiye hakları, destek alabilecekleri kurumlar, iş bulma ve benzeri konularda rehberlik etmek ve meslek edindirme kurslarına katılmasına yönelik faaliyetlerde bulunmaktadır. Kadın konukevlerinden hizmet alan fiziksel, cinsel, psikolojik veya ekonomik şiddet mağduru kadınlara hiçbir ayırım gözetilmeden ve sadece kadının beyanı dikkate alınmak suretiyle hizmet verilmektedir. Hizmet sunumu sürecinde, kadınlar kuruluşa kabul edilirken, hakları ve kadın konukevi kuralları hakkında bilgilendirilir.

Kadın Konukevlerinin Açılması ve İşletilmesi Hakkında Yönetmeliği¹⁹ doğrultusunda, kadınların durumlarının incelenmesi ve sorunlarının giderilmesine yönelik mesleki çalışmalar ile birlikte kadın ve çocuklara doğrudan ya da ilgili kuruluşlara yönlendirmek suretiyle güvenlik, danışmanlık, geçici maddi yardım, kreş, mesleki eğitim kursu, grup çalışmaları, çocuklar için burs, sosyal, sanatsal ve sportif faaliyetler vb. alanlarda destek sunulmaktadır. Kadın konukevlerinde, 2014 yılında 7.327 kadın, 2015 yılında 7.167, 2016 yılında 6.764 kadın "bilgi/bilinçlendirmeye yönelik eğitim faaliyetlerine" katılım sağlamıştır.

Ayrıca ASPB tarafından kadına yönelik şiddetle mücadele kapsamında farkındalık artırma ve bilinç düzeyini yükseltme çalışmaları kapsamında çeşitli görsel ve basılı materyaller hazırlanmış ve dağıtımı gerçekleştirilmiştir.²⁰

Mağdur Hakları Daire Başkanlığı'nın mağdurların bilgilendirilmesine yönelik çalışmaları için Bkz Bölüm II Bütünleşik Politikalar ve Veri toplanması. Adalet Bakanlığı tarafından 6284 sayılı Kanun'un uygulamalarına ilişkin olarak bilgilendirici broşür ve kitapçıklar oluşturulmuş

¹⁹ Bkz Ek

²⁰ Bkz Madde III Önleme

olup mağdurlara ulaştırılmaktadır. Ayrıca 6284 sayılı Kanun'un uygulamalarına ilişkin olarak bilgilendirici internet sitesi²¹ de oluşturulmuştur.

Kamu Hastaneleri Kurumuna bağlı sağlık birimlerinde Tıbbi Sosyal Hizmet Birimleri tarafından sosyal hizmet müdahalesi yapılan mağdurlar bilgilendirilmektedir. Şiddet nedeniyle birinci basamak sağlık kuruluşlarına başvuran şiddet mağduru kadınlara risk değerlendirme yapılarak ilgili kurum ve kuruluşlara yönlendirme yapılmaktadır. Ayrıca Sağlık Bakanlığı tarafından hazırlanan bilgilendirici el broşürleri verilmektedir. Şiddet mağduru kadının birinci basamak sağlık kuruluşuna başvurusu halinde; güvenlik planı geliştirilir, bilgilendirme, ileri tıbbi tanı ve tedavi için yönlendirme, kadın ve çocuk koruma hizmetlerine yönlendirme, psikolojik destek / danışmanlık için yönlendirme ve izlem planı yapılır. Cumhuriyet Başsavcılığına, kolluk kuvvetlerine ya da ŞÖNİM'e bilgi verilir.

Kolluk kuvvetlerine müracaatta bulunan mağdurlar için bilgilendirme broşürleri verilmekte ayrıca kendisi, çocukları ve ailesi için ŞÖNİM'e başvurabilecekleri, bu birimlerden psiko-sosyal ve ekonomik sorunların çözümünde ve benzeri konularda yardım ve danışmanlık hizmeti alabilecekleri hususunda hatırlatılmalar yapılmaktadır.

Ülkemizde insan ticareti mağdurlarına düşünme süresinde, soruşturma ve kovuşturma aşamalarında ve sonrasında mağdurun güvenliği, sağlığı ve özel durumu gözetilerek, bilgilendirme ve rıza esasına dayalı olarak mağdur destek programı verilir. Yabancı mağdur tanımlama işlemi sonrasında, destek programının uygulandığı sırada veya program bitiminde destek programından yararlanmak istemediğini beyan etmesi ve talep etmesi hâlinde kendi ülkesine veya güvenli üçüncü ülkeye gönderilir. Mağdur destek hizmetleri İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü koordinesinde, ilgili kamu kurum ve kuruluşları, STK'lar ve uluslararası kuruluşlar ile işbirliği içinde sunulmaktadır.

B. Destek hizmetleri

Barınma konusundaki destekler için Bkz yanıt D-Kadın mağdurlar ve çocukları için özel destek hizmetleri.

Kadınların durumlarının incelenmesi ve sorunlarının giderilmesine yönelik mesleki çalışmalar ile birlikte kadın ve çocuklara doğrudan ya da ilgili kuruluşlara yönlendirmek suretiyle güvenlik, danışmanlık, geçici maddi yardım, kreş, mesleki eğitim kursu, grup çalışmaları, çocuklar için burs, sosyal, sanatsal ve sportif faaliyetler vb. alanlarda destek sunulmaktadır.

Meslek elemanları (sosyal hizmet uzmanı, psikolog, çocuk gelişimci) tarafından yürütülen mesleki çalışmalar kapsamında; şiddete uğrayan kadınlarda ve çocuklarda şiddet sonucu ortaya çıkan umutsuzluk, değersizlik, suçluluk, utanç ve korku gibi duyguların aşılması, özgüven ve özsaygının yeniden yapılanması, yeni yaşam seçeneklerini sağlıklı biçimde belirleyebilmeleri yönünde psikolojik destek sağlanması ve kendilerine yeterli olabilecekleri bir iş ve meslek edindirmelerinde gerekli önlemlerin alınması çalışmaları yer almaktadır.

²¹ www.evicsiddet.adalet.gov.tr Site İngilizce olarak da hizmet vermektedir

Kadın konukevi bulunan illerde kadın konukevlerinden hizmet alan kadınların sosyal yaşama katılımlarını sağlamak ve sürdürebilmek amacıyla; kuruluştaki mesleki çalışmalar kapsamında verilen psiko-sosyal destek hizmetleri yanı sıra hukuki destek almaları için Barolarla, iş ve meslek sahibi olabilmeleri için gerek Millî Eğitim Bakanlığına bağlı Halk Eğitim Merkezleri ve İş Kurumu İl Müdürlükleri ile işbirliği yapılmaktadır.

Kadın konukevlerinden hizmet alan kadınlara, Kadın Konukevlerinin Açılması ve İşletilmesi Hakkında Yönetmeliği çerçevesinde mali destek sunulmaktadır. Bu kapsamda, ilk kabul birimi veya konukevi hizmetlerinden yararlanan ve geliri bulunmayan kadınlara ve çocuklara, 6284 sayılı Kanun kapsamında geçici maddi yardım yapılmasına karar verilmemiş olması halinde sosyal inceleme raporlarına dayanarak harçlık ödenir. Harçlık, konukevi tarafından hazırlanacak bordroya göre, imza karşılığında her ayın birinci günü peşin olarak ödenir. İşe yerleştirilen kadınların harçlıkları, maaşlarını alıncaya kadar kesilmez.

Konukevinde kalan kadınların öğrenim gören çocukları ile çeşitli nedenlerle öğrenimine devam etmeyen ve ücretli olarak bir işyerinde çalışmayan çocuklarına da harçlıkları verilir.²²

Bunun yanı sıra “Giyim yardımı” aynı olarak yapılır. İhtiyaca göre verilecek giyim eşyasının rengi ve biçimi ilgili konukevi tarafından belirlenerek, standart beden ölçülerine, mevsimine, çocuk yaş ve cinsiyetlerine uygun olarak satın alınır ve kadınlara teslim edilir. Giyim eşyalarının renk ve modellerinin aynı olmamasına özen gösterilir.

6284 sayılı Kanun kapsamında ŞÖNİM tarafından 2014 yılında 1.218 kişiye, 2015 yılında 1.411 kişiye, 2016 yılında ise 1.509 kişiye hukuki destek sunulmuştur.

Kadın Konukevinde, 2014 yılında 5.281, 2015 yılında 5.201 kadın, 2016 yılında 5.158 hukuki destek ve danışmanlık hizmetinden yararlanmıştır. Mağdurların hukuki destek almaları için Barolar ile işbirliği yapılmaktadır.

6284 sayılı Kanun’da yer alan düzenlemeler kapsamında verilen hizmetlerin yanı sıra kadın mağdurlar ayrıca iki şekilde adli yardım isteminde bulunabilirler. Birincisi, Avukatlık Kanunu’nu gereği avukat talebi için baroların adli yardım bürolarına veya temsilciliklerine başvurabilmektedir. Barolar, kişilerin gerekli belge ve bilgiler ile yaptıkları adli yardım başvuruları üzerine taleplerini değerlendirerek adli yardım koşullarını taşıyan kişilere avukat görevlendirmesi yapabilmektedir. İkincisi ise, mahkemelerin 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanununun 334 üncü maddesinde düzenlenen adli yardımdır. Maddeye göre kendisi ve ailesinin geçimini önemli ölçüde zor duruma düşürmeksizin, gereken yargılama veya takip giderlerini kısmen veya tamamen ödeme gücünden yoksun olan kimseler, iddia ve savunmalarında, geçici hukuki korunma taleplerinde ve icra takibinde, taleplerinin açıkça dayanaktan yoksun olmaması kaydıyla adli yardımdan yararlanabilirler.

Diğer taraftan Ceza Muhakemesi Kanunu uyarınca mağdur veya suçtan zarar gören davaya katıldığında, cinsel saldırı suçu ile alt sınırı beş yıldan fazla hapis cezasını gerektiren suçlarda, baro tarafından kendisine avukat görevlendirilmesini isteme hakkı bulunmaktadır.

²² Harçlıklar, belediye, il özel idaresi ve sivil toplum kuruluşlarına bağlı konukevlerinde kalan kadınlara ve beraberindeki çocuklara ise; yerel yönetimlere ait konukevlerinde belediye bütçesinden, sivil toplum kuruluşlarına ait konukevlerinde ise Bakanlık bütçesinden, karşılanır. Yapılacak ödemeler, vergiden muafittir.

6284 sayılı Kanun çerçevesinde gerek şiddet mağduruna gerek şiddet uygulayan ya da uygulama ihtimali bulunan kişilere ŞÖNİM bünyesinde bulunan psiko-sosyal destek birimleri hizmet vermektedir. Bu birimler şiddet mağduru veya şiddet uygulayan ile görüşme yapılmakta, gerekli raporları hazırlamakta, verilecek hizmet modelinin belirlenmekte, sorunun çözümüne ilişkin destek, rehberlik hizmetlerini yürütmekte ve koordine etmekte, sonuçları izlenmekte ve tedbir planının hazırlanmasında ve takip etmektedir. Psiko-sosyal destek biriminde mesleki görüşme odası, dinlenme odası gibi bölümler bulunur. ŞÖNİM’den 2014-2016 yılları arasında 35.646 kişi psiko-sosyal destek hizmeti almıştır.

Ayrıca konukevlerinde, kadınların durumlarının, aileleri ya da eşleri ile olan anlaşmazlıklarının incelenmesi ve sorunlarının giderilmesine yönelik mesleki çalışmalar gerçekleştirilmektedir. Meslek elemanları (sosyal hizmet uzmanı, psikolog, çocuk gelişimci) tarafından yürütülen çalışmalar kapsamında; şiddete uğrayan kadınlarda ve çocuklarda şiddet sonucu ortaya çıkan umutsuzluk, değersizlik, suçluluk, utanç ve korku gibi duyguların aşılması, özgüven ve özsaygının yeniden yapılanması, yeni yaşam seçeneklerini sağlıklı biçimde belirleyebilmeleri yönünde psikolojik destek sağlanmaktadır. Kadın Konukevinde, 2014 yılında 18.384, 2015 yılında 15.547, 2016 yılında 15.526 kadın ve beraberinde bulunan çocuk psikolojik destek ve danışmanlık hizmetinden yararlanmışlardır.

2014 yılında 7.327, 2015 yılında 7.167, 2016 yılında 6.764 barınma hizmetinden faydalanan kadın, ASPB bütçesinden ayrılan ödeneklerle bilgi ve bilinçlendirmeye yönelik eğitim faaliyetine katılım sağlamıştır. Kadın konukevinde, 2014 yılında 905, 2015 yılında 1.067, 2016 yılında 1.003 kadın okuma yazma kurslarından yararlanmışlardır.

. Kadın konukevinde; 2014 yılında 15.291, 2015 yılında 16.962, 2016 yılında 16.520 hizmet alan kadın sağlık hizmetlerinden yararlanmışlardır. 2016 Yılında sağlık kuruluşlarına şiddet nedeniyle başvuru yapan 10,094 kadına ücretsiz sağlık hizmeti verilmiştir. Bu kişiler için ilgili kamu idareleri prim ödeme yükümlüsüdür²³.

Şiddet mağduru kadınlara yönelik sunulan danışmanlık hizmetleri kapsamında ASPB ile Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı arasında 2012 tarihinde imzalanan işbirliği protokolü çerçevesinde, kadın konukevlerinde kalan ve şiddet mağduru kadınlar Türkiye İş Kurumuna yönlendirilmektedir. Ayrıca Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı tarafından dezavantajlı konumda olan kadın grupları için özel kurslar düzenlenmektedir. 2016 yılında özel politika gerektiren gruplara yönelik düzenlenen kurslara 36.160 kişi katılmış olup kursiyerlerin yaklaşık %78’i (28.364 kişi) kadınlardan oluşmaktadır.

ŞÖNİM’ler aracılığı ile 2016 yılında 613 şiddet mağduru kadına, 2017 yılı Ocak ayında ise 66 şiddet mağduru kadına iş arama becerileri semineri verilmiştir.

Adalet Bakanlığı tarafından 139 merkezde koruma kurulları oluşturulmuştur Koruma kurullarının aamcı suçtan zarar görenlerin suç nedeniyle karşılaştıkları psiko-sosyal ve

²³ Bu husus ayrıca, 6284 sayılı Kanun’un “Sağlık Giderleri” başlıklı 19 ncu maddesinde ve bu Kanuna İlişkin Uygulama Yönetmeliği’nin 44 ncü maddesinde de yer almaktadır. Bkz Ek Ayrıca 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu’na göre 6284 sayılı Kanun hükümlerine göre hakkında koruyucu tedbir kararı verilen kişilerden genel sağlık sigortalısı olmayan ve genel sağlık sigortalısının bakmakla yükümlü olduğu kişi kapsamına da girmeyen veya genel sağlık sigortası kapsamında olup sağlık yardımlarından yararlanamayanlar, bu hallerin devamı süresince gelir tespiti yapılmaksızın genel sağlık sigortalısı sayılır.

ekonomik sorunları gidermek, suçun etki ve sonuçlarını en aza indirmek, ceza infaz kurumlarından salıverilen hükümlülerin topluma uyumlarına yardımcı olmak ve yeniden suç işlemelerini önlemek için, mağdurların ve ceza infaz kurumlarından salıverilen hükümlülerin gereksinim duydukları yardım ve destek hizmetlerini ilgili kurum ve kuruluşlarla işbirliği içinde yürütmektir. . Kurul kamu kurumları, özel sektör ve STK temsilcilerinden oluşmaktadır. Koruma kurulları aynı, nakdi, barınma, istihdama erişim, hukuki yardım vb. konularda psiko-sosyal ve ekonomik destek sağlamakta olup; farklı ihtiyaca sahip olan mağdurlarla ilgili kurum ve kuruluşlara da bilgilendirme ve yönlendirmeler yapılmaktadır.

C. Bireysel veya toplu şikâyet mekanizmalarına erişim

Türkiye kadına yönelik şiddet mağdurlarının başvurabileceği bölgesel ve uluslararası şikâyet mekanizmaları hakkında bilgi sahibi olmaları için çalışmalar yapılmaktadır.

Türkiye 10 Mart 1954'te Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesini onaylamış, 28 Ocak 1987'de de bireysel başvuru hakkını tanımıştır. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin (AİHM) zorunlu yargı yetkisini ise 28 Ocak 1990'da kabul etmiştir. Bu bağlamda, Sözleşme'nin ihlalden mağdur olduğunu iddia eden herkes, Sözleşme'de yer alan haklarından birinin veya birkaçının ihlal edildiği iddiasını içeren bir dilekçe ile ülkemiz aleyhine AİHM'e başvuruda bulunabilir. Adalet Bakanlığı'nın web sitesinde AİHM'e bireysel başvurunun nasıl yapılacağı hususunda yönlendirmeler, başvuru formları, yararlı belgeler, iş akış şemaları, soru cevap kısmı bulunmaktadır. Ayrıca temel hak ve özgürlükleri kamu gücünün işlem, eylem ya da ihmali nedeniyle ihlal edilen bireylerin diğer başvuru yollarını tükettikten sonra kişilerin Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunma hakları da vardır.

Kamu Denetçiliği Kurumu (KDK), Anayasanın 74'ncü maddesi kapsamında şikâyet başvurularını 2013 yılında almaya başlamıştır. Ombudsmanlık Kurumu aynı zamanda çalışmaları hakkında halkın bilgilendirmesi için de çalışmaktadır. Özellikle toplumdaki hassas gruplarla temas edilmesine özen gösterilmekte ve kadınlar, çocuklar, engelliler başta olmak üzere dezavantajlı bireylerin başvuruları teşvik edilmektedir. Bu çerçevede KDK tarafından kadın hakları alanında inceleme ve araştırmaya geçilmesine karar verilen başvurular "Kadına yönelik her türlü şiddet, töre ve namus cinayetleri, taciz ve istismar; cinsiyet ayrımcılığı" alt başlıkları altında ele alınmaktadır.

KDK tarafından daha fazla kadına ulaşabilmek amacıyla alanda faaliyet gösteren sivil toplum kuruluşları, üniversitelerin araştırma merkezleri, akademisyenler, basın mensupları ile tanışma ve tanıtım toplantıları düzenlenmiş; sivil toplum kuruluşlarının toplantılarına katılım sağlanarak bilgilendirme yapılmıştır. Diğer taraftan kadınların buldukları ceza infaz kurumları, konuk evleri ziyaret edilmiştir. Ayrıca ilgili idarelerin internet sitelerinde, basılı materyallerinde (eğitici veya tanıtıcı broşürler/afişler vs.) KDK'ya yer verilmesi amacıyla girişimde bulunulmuştur. Bu çalışmalarla artan sayıda mağdurun bireysel şikâyet mekanizması olarak Ombudsman'a ulaşması hedeflenmekte, böylelikle Ombudsmanlık kanalıyla konuyla ilgili yardım imkanları hakkında mağdurların taleplerinin karşılanarak bilgi edinmelerini sağlanmaktadır.

Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu insan haklarının korunması ve geliştirilmesi, kişilerin eşit muamele görme hakkının güvence altına alınması, hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden yararlanmada ayrımcılığın önlenmesi ile bu ilkeler doğrultusunda faaliyet göstermek, işkence ve kötü muameleyle etkin mücadele etmek ve bu konuda ulusal önleme mekanizması görevini yerine getirmek üzere 2016 yılında yeniden yapılandırılmıştır. Kurum insan hakları ihlallerini resen incelemek, ayrımcılık yasağı ihlallerini resen veya başvuru üzerine incelemekle yükümlüdür. Bu çerçevede Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu gereği ayrımcılık yasağı ihlalden zarar gördüğü iddiasında bulunan her gerçek ve tüzel kişi Kuruma başvurabilir.

Aynı şekilde ASPB'ye gerek yazılı dilekçe yolu ile gerek elektronik ortamda gelen şikâyetler, ilgili meslek elemanları tarafından titizlikle değerlendirilmekte, yine aynı şekilde şikâyet sahiplerinin sorunlarına çözüm aranarak kendilerine cevap verilmektedir. Gerekli görülmesi halinde müracaatçılara rehberlik ve danışmanlık yapılmakta gerekirse müracaatları ilgili kamu kurumlarına iletilmekte ve sonucu takip edilmektedir.

D. Kadın mağdurlar ve çocukları için özel destek hizmetleri

Türkiye şiddet eylemlerine maruz kalan mağdurlara uzman desteği sağlamak için gerekli düzenlemeleri yapmıştır. Şiddetle mücadelede kurumsal hizmet birimlerinde fiziksel, cinsel, psikolojik veya ekonomik şiddet mağduru kadınlara hiçbir ayırım gözetilmeden ve sadece kadının beyanı dikkate alınmak suretiyle hizmet verilmektedir.

ŞÖNİM Yönetmeliği kapsamında; hizmetten yararlanacak kişi ile görüşme gerçekleştirilerek ilk görüşme formu personel tarafından doldurulur, başvuru üzerine bir dosya açılır ve hizmet alan kişilerin bilgileri sisteme kaydedilir, hizmetten yararlanacak kişinin ihtiyaç ve talepleri dikkate alınarak hazırlanan raporlar doğrultusunda durumuna uygun tedbir kararı alınmak üzere ŞÖNİM tarafından ilgili mercie başvuruda bulunulur, gerekli hâllerde şiddet mağduruna tıbbi müdahale yapılması sağlanır.

Barınma tedbir kararı bulunan şiddet mağdurlarına gerekli görülen hâllerde; bulaşıcı ve sürekli tıbbi bakım isteyen bir hastalığının bulunmadığı, ruh sağlığının yerinde olduğu, alkol veya madde bağımlısı olmadığına dair sağlık raporu alınır. Hayati tehlikesi olanlar için kolluktan refakat talep edilir, cinsel şiddet mağduruna, tıbbi müdahale sürecinde hemşire ya da sağlık memuru; kollukta ve adliyede yürütülecek işlemlerde kadın meslek elemanı refakat eder.

Türkiye şiddet mağduru olan kadınlara sığınmış, kendisine sığıntı hissedenden kadınlar olarak tanımlanmaması için sığınmaevi ifadesi yerine, Devletin konuk ederek en kapsamlı hizmeti vermek üzere çalıştığı konukevi tanımını kullanmaktadır.

ASPB'nin kurulduğu Haziran 2011 tarihinde kadın konukevi sayısı 48, kapasitesi 1.014 iken Aralık 2016 itibari ile ASPB'ye bağlı kadın konukevi sayısı 101 ve kapasitesi 2.657'e ulaşmıştır. Bunun yanında yerel yönetimlere bağlı 32 kadın konuk evi 741 kapasite, STK'lara bağlı 4 kadın konukevi 45 kapasite olmak üzere ülkemizde toplamda; 137 kadın konukevi, 3.443 kapasite ile hizmet vermektedir.

Öte yandan insan ticareti mağdurları için İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü'ne bağlı Ankara'da 7 kişi kapasiteli, Kırıkkale'de 10 kişi kapasiteli konukevleri mevcuttur.

Kadın konukevleri 7/24 esasına göre yatılı hizmet veren kuruluşlardır. Benimsenen gizlilik ve güvenlik ilkeleri gereğince, kadın konukevine doğrudan başvuru yapılamamaktadır. Kadın konukevine kabulünü isteyen kadınlar kolluk kuvvetlerine, Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlüğüne, ŞÖNİM'e, sağlık kuruluşlarına, adli makamlara veya sivil toplum kuruluşlarına başvurabilirler. Şiddetten haberdar olan üçüncü kişilerin bildirimleri ihbar kabul edilmektedir.

Kadın konukevlerinden hizmet almak üzere yapılan başvurular ŞÖNİM, söz konusu merkezlerin bulunmadığı illerde ise Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlüklerince değerlendirilmektedir. İl müdürlüklerinde görevli sosyal çalışmacılar tarafından düzenlenen sosyal inceleme raporları, kadının ikametgâhına gidilmeden, beyanı esas alınarak yapılan mülakat ve varsa dosya incelemelerine dayanılarak hazırlanmaktadır. 6284 sayılı Kanun kapsamında mülki idare amiri, aile mahkemesi hâkimi, gecikmesinde sakınca bulunan hallerde kolluk amirinin kararı üzerine şiddet önleme ve izleme merkezi tarafından ilk kabul birimine veya kadın konukevine kadın kabulü yapılmaktadır.

Konukevlerinde kadınların durumlarının incelenmesi ve sorunlarının giderilmesine yönelik mesleki çalışmalar ile birlikte kadın ve çocuklara doğrudan ya da ilgili kuruluşlara yönlendirmek suretiyle güvenlik, danışmanlık, geçici maddi yardım, kreş, mesleki eğitim kursu, grup çalışmaları, çocuklar için burs, sosyal, sanatsal ve sportif faaliyetler vb. alanlarda destek sunulmaktadır.

Konukevleri ve ŞÖNİM'lerin yanısıra ilk kabul birimleri, Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlüklerine ya da ŞÖNİM'lere başvuran kadınların ilk gözlemlerinin yapıldığı, psiko-sosyal ve ekonomik durumlarının incelendiği, geçici kabulleri yapılarak iki haftaya kadar kalabilecekleri birimlerdir. Şiddet mağduru kadın, ilde konukevi bulunmaması ya da ildeki konukevinin kapasitesinin yeterli olmaması veya kadının şartlarının doğrudan konukevine yerleşmeye uygun bulunmaması durumunda ilk kabul birimine kabul edilmektedir. İlk kabul birimlerinde meslek elemanları tarafından yapılan ilk gözlem sonucuna göre kadın- ve varsa çocukları- ile ilgili uygun sosyal hizmet modeli ve yapılacak işlemler belirlenmekte ve gerekirse uygun kadın konukevine kabulleri sağlanmaktadır. Bakanlığımıza bağlı 24 İlde 25 İlk Kabul birimi bulunmaktadır.

Kadın Konukevleri; fiziksel, duygusal, cinsel, ekonomik ve sözlü istismara veya şiddete uğrayan kadınların, şiddetten korunması, psiko-sosyal ve ekonomik sorunlarının çözülmesi, güçlendirilmesi ve bu dönemde kadınların varsa çocukları ile birlikte ihtiyaçlarının da karşılanmak suretiyle geçici süreyle kalabilecekleri yatılı sosyal hizmet kuruluşlarıdır. Kadın konukevlerinin amacı, kuruma kabul edilen kadınların şiddetsiz bir ortamda, yaşadıkları travma ile başa çıkabilmeleri, yeniden sağlıklı ilişkiler sürdürebilmelerine destek olmak üzere mesleki çalışmalar yapılarak kadın konukevlerinden ayrıldıktan sonra yaşamlarını kendi talepleri doğrultusunda sürdürebilmelerini sağlamaktır.

Kadın konukevlerinin, amacı, kuruma kabul edilen kadınların şiddetsiz bir ortamda, yaşadıkları travma ile başa çıkabilmeleri, yeniden sağlıklı ilişkiler sürdürebilmelerine destek

olmak üzere mesleki çalışmalar yapılarak kadın konukevlerinden ayrıldıktan sonra yaşamlarını kendi talepleri doğrultusunda sürdürmelerini sağlamaktır.

Kadın konukevlerinden; 1991-2016 yılları arasında 87.024 kadın ve beraberindeki 41.747 çocuk olmak üzere toplam 128.771 kişiye hizmet verilmiştir.

2014 yılında 14.123 kadın ve beraberindeki 5.742 çocuk olmak üzere toplam 19.865 kişi; 2015 yılında 18.562 kadın ve beraberindeki 9.199 çocuk olmak üzere toplam 27.761 kişi; 2016 yılında 29.612 kadın ve beraberindeki 17.956 çocuk olmak üzere toplam 47.568 kişi hizmet almıştır.

ASPB'nin kurulduğu Haziran 2011 tarihinde sayısı 48, kapasitesi 1.014 iken Aralık 2016 itibari ile sayısı 101 ve kapasitesi 2.657'a ulaşmıştır.

Konukevinde, hizmet sunumuna yetecek sayı ve nitelikte, tercihen kadın çalışanlar arasından, psikoloji, çocuk gelişimi, öğretmenlik ve sosyal hizmet alanlarında eğitim veren kurumlardan mezun sosyal çalışma görevlileri ile hemşire, çocuk eğitici, memur, aşçı, temizlik ve bakım elemanı, güvenlik ve şoför istihdam edilir.

ASPB' ye bağlı kadın konukevleri ve ilk kabul birimlerinde; 2014 yılında toplam 1.265, 2015 yılında toplam 1.449, 2016 yılında toplam 1.876 ücretli personel görev almıştır.

49 ilde faaliyetlerini sürdürmekte olan ŞÖNİM'den 2014-2016 yılları arasında hizmet alan kişilere ilişkin verilere aşağıdaki tabloda yer almaktadır:

Tablo 2 ŞÖNİM Sayıları ve Hizmet alan kişi sayıları

YILLAR	ŞÖNİM SAYISI	Kadın Sayısı	Erkek Sayısı	Çocuk Sayısı	TOPLAM
2014	14	17.777	1.938	5.058	24.773
2015	40	20.846	2.436	7.506	30.788
2016	49	37.680	2.46	10.711	50.837
TOPLAM	49	76.303	6.820	23.275	106.398

Aile İçi Şiddetle Mücadele Projesi kapsamında ASPB kurumsal hizmet birimlerinin kalite ve standardının geliştirilmesine yönelik çalışmalar gerçekleştirilmiştir. Bu çerçevede, ŞÖNİM ve Kadın Konukevlerinde kullanılan mesleki ve yönetsel formlar standart hale getirilmiş ve iş akışları geliştirilmiştir. Pilot uygulamasının tamamlanmasının ardından, formlar kullanıcı dostu hale getirilmiştir. Geliştirilen iş akış şemaları infografik hale getirilmiştir.

Kadın Konukevlerinin Açılması ve İşletilmesi Hakkında Yönetmeliğine göre konukevlerinde insan haklarına dayalı, insan onuruna yaraşır, toplumsal cinsiyet eşitliğine duyarlı ve sosyal devlet ilkesine uygunluk esas alınır. Kişiye saygı ve yararlı olma ilkeleri temel alınır. Yapılan çalışmalarda kadın odaklı yaklaşım esastır. Konukevinde yapılacak işlemlerde kadının beyanı esas olup, delil göstermek zorunda bırakılamaz. Kadın konukevlerinde fiziksel, cinsel, psikolojik veya ekonomik şiddet mağduru kadınlara hiçbir ayırım gözetilmeden ve sadece kadının beyanı dikkate alınmak suretiyle ücretsiz hizmet verilmektedir. Konukevinde çalışanlar, kadını korumak gerekçesiyle bu Yönetmelikle belirlenen kurallar dışında kadının temel hak ve özgürlüklerine yönelik herhangi bir sınırlandırma getiremez, kadın adına karar alamaz. Kadınlara hakkında yapılacak işlemlerde kadınların bilgilendirilmesi esastır. Konukevinde kalan kadınlar aldıkları kararlardan ve kararların olumlu veya olumsuz sonuçlarından kendileri sorumludur. Kadınların ekonomik, sosyal ve psikolojik açıdan güçlendirilmesi temel amaçtır. Şiddetsiz yaşam hakkının korunması anlayışıyla faaliyet gösterilir. Çalışanlar tarafından, kadınlara şiddet uygulayan ya da uygulama ihtimali bulunan kişi ile ilgili herhangi bir uzlaşma teklif edilemez ve arabuluculuk yapılamaz. Kadın konukevlerinin işletilmesine ilişkin diğer ilkeler için Bkz Kadın Konukevlerinin Açılması ve İşletilmesi Hakkında Yönetmeliği²⁴.

Kadınların can güvenliği riskinin bulunması ve konunun hassasiyeti nedeniyle kuruluşların adresi ve telefon numarası gizli tutulmaktadır. Bu nedenle kuruluşu tanıtan tabela asılmamakta ve temel atma ve açılış töreni düzenlenmemektedir. Yapılacak yazışmalarda kadınların, çocukların ve çalışanların isimleri belirtilmemekte, gerekli durumlarda üzerinde anlaşmaya varılmış kodlar kullanılmakta, kadınların ve çocuklarının gerekli hallerde üçüncü kişilerin kimlik bilgileri ve adresleri ile önem taşıyan bilgiler tüm resmi kayıtlarda gizli tutulmaktadır.

Konukevinin güvenliği için, hiçbir dokümanda materyalde yazılı ya da görsel basında ve bunların internet üzerinden yapılan her türlü yayında konukevinin dış cephesi, çalışanlar ve yararlanıcılara ilişkin fotoğraflara yer verilmemektedir. Yargı yetkisinin kullanıldığı durumlar hariç olmak üzere hiçbir kamu görevlisi konukevinde kalan kadınlara ilişkin kişisel bilgileri talep edilemez. Hiçbir kamu görevlisi konukevine doğrudan yönlendirme yapamaz, konukevine ziyaretçi kabul edilemez.

Kamu kurum ve kuruluşları, konukevlerine ve konukevinde kalan kadınlarla çocuklarına ilişkin yürüttükleri her türlü resmi yazışmalarında, bilgi, iletişim ve yayın araçlarının kullanımında gizlilik kuralına uygun olarak hareket ederler. Kendi birimlerinde gizliliğin ihlal edilmesini önleyecek tedbirleri gecikmeksizin alırlar. Konukevine silah ve benzeri zarar verici amaçlarla kullanılacak materyaller alınmaz. Konukevi içerisinde fotoğraf makinası, ses kayıt cihazı ve kamera ile kayıt yapılamaz.

Kadın konukevinde kalma süresi, kadının ilk kabul birimine kabul tarihinden itibaren altı aydır. Kalış süresi, kadınların güçlenme süreci değerlendirilerek gerekli hallerde uzatılabilmektedir. Uzatma süresi, sosyal çalışmacı ile çocuğu var ise çocuk gelişimcinin görüşü alınarak, değerlendirme komisyonu tarafından belirlenmektedir. Mülkî amir ya da aile

---

²⁴ Bkz Ek

mahkemesi hâkimi tarafından hakkında barınma tedbiri kararı verilenler kararda belirtilen süre kadar konukevi hizmetlerinden yararlandırılmaktadır.

6284 sayılı Kanunun kapsamında yer alan hizmetlerin ve faaliyetlerin yürütülmesinde, bireylerin ırk, dil, din, cinsiyet, medeni hal, engel, tabiiyet, statü ve benzeri durumlarına ilişkin hiçbir ayırım yapılmamaktadır. Kadın Konukevlerinin Açılması ve İşletilmesi Hakkında Yönetmelik çerçevesinde hizmet sunumu için şiddet mağduru olma ya da şiddete uğrama ihtimali dışında hiçbir ayırım ya da kriter gözetilmemiştir. Finansmana ilişkin bilgiler için bkz Bölüm II-Bütünleşik Politikalar ve Veri Toplama.

Cinsel şiddet mağdurlarına sunulan destek hizmetleri kapsamında; şiddetle mücadelede kurumsal hizmet birimlerinde fiziksel, cinsel, psikolojik veya ekonomik şiddet mağduru kadınlara hiçbir ayırım gözetilmeden ve sadece kadının beyanı dikkate alınmak suretiyle hizmet verilmektedir.

Cinsel şiddet mağdurları; Ülke genelinde 49 ilde hizmette olan ve 2017 yılı sonuna kadar da her ilde açılışları tamamlanacak olan ŞÖNİM'e başvuruda bulunabilmektedir. ŞÖNİM 'lerde travma konusunda eğitim almış personel tarafından cinsel şiddet mağduru ile görüşme gerçekleştirilip, kişinin ihtiyaç ve talepleri dikkate alınarak hazırlanan raporlar doğrultusunda durumuna uygun tedbir kararı alınmak üzere ilgili mercie başvuruda bulunulmakta ve gerekli hâllerde şiddet mağduruna tıbbi ve adli muayene yapılması ve travma desteği verilmesi sağlanmaktadır.

Bu çerçevede, acil tıbbi bakım, adli muayene ve travma desteği sunulması gereken mağdurların ilgili sağlık birimlerden hizmet almaları sağlanmaktadır. Tıbbi müdahale sürecinde hemşire ya da sağlık memuru; kollukta ve adliyede yürütülecek işlemlerde ise kadın meslek elemanı refakat etmektedir. 6284 sayılı Kanun kapsamında cinsel şiddet mağdurları barınma ihtiyacı olması durumunda ŞÖNİM tarafından ilk kabul birimine veya kadın konukevine yönlendirilmektedir. Bunlara ilave olarak konukevlerinde ve ŞÖNİM'lerde cinsel şiddet mağduru kadınlara, yönelik olarak psiko-sosyal destek ve rehberlik hizmeti sağlanmaktadır. Ayrıca Aile Sağlığı Merkezleri, Toplum Sağlığı Merkezleri ve hastanelere başvuran cinsel şiddet mağdurlarına 6284 sayılı Kanun kapsamında teşhis etme, tıbbi bakım sağlama, risk değerlendirmesi yapma, psikolojik destek hizmetleri de verilmektedir.

Türkiye'de İstanbul Sözleşmesi'nin 25 inci maddesine uygun olarak tecavüz kriz veya cinsel şiddet yönlendirme merkezlerinin kurumsallaşmasına ilişkin çalışmalar halihazırda devam etmektedir.

Bu çerçevede ; Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı ile Sağlık Bakanlığı arasında 8 Mart 2015 tarihinde "Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele İşbirliği Protokolü" imzalanmış olup; Protokol kapsamında "İstanbul Sözleşmesi gereğince; kadına yönelik şiddet kapsamındaki adli vakalarda ikincil mağduriyetin ve bulgu kaybının önlenmesi amacıyla Krize Müdahale Birimi, Tıbbi Sosyal Hizmet Birimi ve diğer ilgili birimlerin sayısı ve kapasitesini artırmak, cinsel şiddet mağdurları için özel hizmet modelleri oluşturmak, mevcut birimlerin konuya ilişkin bilgi ve duyarlılığını artırmak" maddesine yer verilmiştir. Protokol kapsamında ilgili tarafların katılımıyla çalışmalar sürdürülmektedir.

Ayrıca, 2016 yılında üçüncüsü uygulanmaya başlanan “Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Ulusal Eylem Planı (2016-2020)’nda da “İstanbul Sözleşmesi gereğince, cinsel şiddet mağdurları için özel hizmet modelleri oluşturulacak ve uygulamaya geçilecektir” tedbirine yer verilmiştir.

Kadına yönelik toplumsal cinsiyete dayalı şiddetle mücadelenin önemli mekanizmalarından biri olan Kadın Danışma Merkezleri; kadınların şiddete uğradığında telefonla, doğrudan giderek ya da internet aracılığı ile başvurabileceği danışma, bilgilendirme ve yönlendirme birimleridir. Kadınlara ve çocuklarına şiddetle mücadele sürecinde ihtiyaç duydukları konularda ücretsiz destek sağlar ya da sağlayabilecek kuruluşlara yönlendirir.

Türkiye’de 60’a yakın kadın danışma merkezi hizmet sunmaktadır. Belediyelere ve kadın kuruluşlarına bağlı Kadın Danışma Merkezleri, kadına yönelik şiddetle mücadelenin önemli uzmanlaşmış mekanizmaları olarak çalışmalarını devam ettirmektedir. Gaziantep KAMER, Kadın Dayanışma Vakfı ve Mor Çatı gibi sivil toplum kuruluşları kadın danışma merkezi olan kuruluşlara örnek gösterilebilir. Nilüfer Belediyesi, Keçiören Belediyesi, İzmir Büyükşehir Belediyesi, Yenimahalle Belediyesi ve Ankara Büyükşehir Belediyesi kadın danışma merkezi olan belediyeler arasındadır.

Bunların yanı sıra belediyelerin kadınlara destek sunan ve çeşitli güçlenme çalışmalarının yürütüldüğü Kadın veya Aile Merkezleri de mevcuttur. Bu merkezlerde de kadınların güçlendirilmesine yönelik çeşitli hizmetler sunulmakta, kadınlara, erkeklere ve çocuklara yönelik şiddetten uzak bir anlayış geliştirilmesi amacıyla bilinçlendirme çalışmaları yapılmaktadır. Şiddete maruz kalan kadınların da başvurduğu bu kuruluşlarda, şiddet konusunda uzmanlaşmış alt birimlerin oluşturulması veya şiddete yönelik oluşturulmuş halihazırdaki birimlerin güçlendirilmesi ve bu merkezlerin çalışmalarını, Şiddet Önleme ve İzleme Merkezleri’nin desteği ve koordinasyonu ile yürütmesi, alandaki ihtiyacın karşılanmasına önemli katkılar sunmaktadır.

E. Yardım hattı

Türkiye’de 7/24 esaslı ile Türkçe, Arapça, Kürtçe olarak ücretsiz hizmet veren ASPB bünyesinde çalışan Alo-183 Sosyal Destek Hattı mevcuttur. Alo 183 hattı“” şiddete uğrayan ya da uğrama riski taşıyan, destek ve yardıma ihtiyacı olan kadın ve çocuklar için psikolojik, hukuki ve ekonomik danışma hattı olarak çalışmakta; bu kişilere hakları konusunda ve başvuracakları yerler hakkında bilgi vermektedir. Ayrıca ihmal, istismar ve şiddet vakaları veya töre ve namus cinayetlerinin önlenmesi için tedbir mahiyetindeki ihbarlar da alınmakta olup; vaka göz önünde tutularak, vakanın bulunduğu ilin acil müdahale ekip sorumlusuna ve/veya kolluk kuvvetlerine bildirilerek müdahale edilmesi sağlanmaktadır.

Çağrı merkezi ile telefon görüşmesi yapamayan işitme engelli vatandaşlar için ayrı bir hatta, görüntülü olarak görüşme olanağı sağlanmıştır. Ayrıca, işitme ve konuşma engelli vatandaşlar ücretsiz SMS gönderebilmekte, çağrı merkezi personeli tarafından vatandaşa geri dönüş yapılarak gerekli rehberlik ve yönlendirme hizmetleri verilmektedir.

Yıl içerisinde yenileme eğitimleri verilmekte olup ayrıca değişen veya mevzuat konusunda eksikliği olan personel olması durumunda, saha koordinasyon ve mevzuat uzmanları tarafından, takım liderleri ile koordineli olarak ayrıca eğitimler verilmektedir. Personele belli dönemlerde çalışmalarını ile ilgili geri bildirim verilmekte ve performansına göre işten çıkarılabilmektedirler.

Ayrıca şiddete maruz kalan kadınlar ve şiddete tanık olanlar ücretsiz olarak 7/24 esaslı ile 155 (polis) ve 156 (Jandarma) hatlarından kolluk kuvvetlerine ihbarda bulunabilmektedir. Aile içi şiddet nedeniyle yaralanma ya da herhangi bir sağlık sorunu yaşayanların arayabildiği bir acil hat olan “Alo 112” Acil Çağrı merkezi son yıllardaki yapılanması gereği birçok ilde “Alo 155” polis ve “Alo 156” jandarma hattına gelen şiddetle ilgili yardım çağrılarını da ilk karşılayan hattır. Ayrıca Türkiye’de “Tek Acil Çağrı Numarası” oluşturma çalışmaları devam etmekte olup halihazırda 25 ilde “Tek Acil Çağrı Numarası” uygulaması yaygınlaştırılmıştır. Bu hatlarda bilmesi gerekenin bilmesi ilkesi çerçevesinde sadece ilgili kişilerin erişmesi gereken bilgileri elde ederek ve gizlilik kurallarına riayet edilmekte, personel bu çerçevede eğitim almaktadır.

Bunun yanı sıra İçişleri Bakanlığı bünyesinde ücretsiz olarak 7/24 esaslı ile faaliyet gösteren 157 İnsan Ticareti Mağdurlarına Yardım Hattında Rusça, Romence, İngilizce, Türkçe dillerinde hizmet verilmektedir. Bu hatta insan ticareti konusunda eğitim almış personel hizmet vermektedir.

Aile İçi Şiddetle Mücadele Projesi kapsamında 183 Sosyal Destek Hattı çalışanları ile 112 (Acil sağlık hattı), 157 (Jandarma) ve 155 (Polis) çalışanları ile görüşmeler yapılmıştır. Söz konusu görüşmeler doğrultusunda ülkemizde kadına yönelik şiddetle mücadele alanında hizmet sunan mevcut çağrı hatlarının hizmet kapasiteleri değerlendirilmiş hizmet sunumunun iyileştirilmesine ilişkin öneriler içeren bir hizmet içi rapor hazırlanmıştır. Söz konusu Rapor kapsamında Alo 183 Sosyal Destek Hattının kadına yönelik şiddetle mücadele alanında hizmet sunum kapasitesini güçlendirmeye yönelik çalışmalar sürdürülmektedir.

Bir gazetenin 2004 yılında başlattığı Aile İçi Şiddete Son Kampanyası çerçevesinde 2007 yılında hizmet vermeye başlamış olan Aile İçi Şiddete Son Acil Yardım Hattı, Ocak 2015 tarihinde Kadın Dernekleri Federasyonu tarafından işletilmeye başlanmıştır. Hat, Aralık 2015 ten itibaren federasyon bünyesinde, 9.00-18.00 saatleri arasında gönüllüler tarafından işletilmektedir. Hat şiddet mağdurlarına yönelik danışmanlık ve destek hizmeti sunmakta, ayrıca kolluk birimleri, ŞÖNİM’ler, barolar gibi ilgili birimlere yönlendirme sağlamaktadır. Ayrıca Gelincik Projesi için bkz Hukuki destek.

F. Çocuk Tanıklara İlişkin Danışmanlık Hizmeti

6284 Sayılı Kanunda şiddet mağduru tanımını geniş bir şekilde yapmış olup, şiddete tanık olan ve tanık olma ihtimali bulunan kişileri yani çocukları da şiddet mağduru olarak kabul etmiştir. Kanunda sayılı hizmetlerden şiddete tanık olan ya da tanık olma ihtimali bulunan çocuklar da yararlanmaktadır. Şiddete tanık olan ve tanık olma ihtimali bulunan çocuklar barınma hizmeti, geçici maddi yardım, psikolojik ve sosyal destek hizmeti, kreş yardımıyla yararlanma gibi koruyucu hizmetlerden yararlanmaktadır. Ayrıca kanunun 5 inci maddesinde

yer alan çocuklarla ilgili daha önce verilmiş bir kişisel ilişki kurma kararı varsa, kişisel ilişkinin refakatçi eşliğinde yapılması, kişisel ilişkinin sınırlanması ya da tümüyle kaldırılması tedbir kararı hakim tarafından verilebilir. Ayrıca bu Kanunda belirtilen tedbirlerle birlikte hâkim, Çocuk Koruma Kanununda yer alan koruyucu ve destekleyici tedbirler ile Türk Medeni Kanunu hükümlerine göre velayet, kayyım, nafaka ve kişisel ilişki kurulması hususlarında karar vermeye yetkilidir.

Kadın Konukevlerinin Açılması ve İşletilmesi Hakkında Yönetmelik gereği, konukevlerinde çocuklar için kreş, eğitim ve rehabilitasyon, oyun ve etkinlik odaları ile çalışma odaları bulunur. Yönetmelik çerçevesinde, annesi ile beraber konukevi hizmetinden yararlanan çocuğun, konukevine en yakın okula, gizlilik ilkesine bağlı kalınarak kesin kaydı yapılır. Çocuğun yerleşim yeri adresi olarak aksine bir hüküm bulunmaması halinde ŞÖNİM gösterilir. Okul öncesi çocukların gelişimi ve eğitimi, konukevi tarafından okul idaresi ile işbirliği yapılarak takip edilir. Yine aynı Yönetmelikte, konukevlerinde çocuk gelişimcilerin görev yapacağı açıkça ifade edilmiştir.

Bunun yanı sıra kadın konukevinde görev yapan tüm meslek personelinin işbirliği ve koordinesi, annenin katılımı ile beraber çocuk için bir müdahale planı hazırlanmakta ve takibi sağlanmaktadır. Söz konusu müdahale planı, çocuğun eğitim, sağlık, psiko-sosyal, hukuki durumu değerlendirilerek her başlığı içerecek biçimde düzenlenmektedir. Ayrıca ŞÖNİM'in çalışma ilkeleri arasında; çocuğun yüksek yarar ve esenliği gözetilmesi ilkesi de mevcuttur.

G. Raporlama

6284 sayılı Kanunun 7 nci maddesine göre, şiddet veya şiddet uygulanma tehlikesinin varlığı hâlinde herkes bu durumu resmi makam veya mercilere ihbar edebilir. İhbarı alan kamu görevlileri bu Kanun kapsamındaki görevlerini gecikmeksizin yerine getirmek ve uygulanması gereken diğer tedbirlere ilişkin olarak yetkilileri haberdar etmekle yükümlüdür.

Yine 6284 sayılı Kanuna İlişkin Uygulama Yönetmeliğinin 4 üncü maddesi hükümlerine göre, şiddet veya şiddete uğrama tehlikesinden haberdar olan kamu kurum ve kuruluşları ile kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları ise durumu derhal, şikâyet mercilerine bildirmek zorundadır.

Türkiye mevzuatı, kadına yönelik ve ev içi şiddet fiillerinin bildirimini teşvik etmenin yanında memurlar için bildirim zorunluğu getiren cezai hükümlere yer vermiştir.

Bu kapsamda, Türk Ceza Kanunu 98 inci maddesi çerçevesinde mağdura yardım veya bildirim yükümlülüğünün yerine getirilmemesini cezai müeyyidelere bağlamıştır. Türk Ceza Kanununun 278 inci maddesi ise suçu bildirmeme suçunu düzenlemiş ve cezai hükümleri belirlenmiştir. Kamu görevlisinin suçu bildirmemesi ise Türk Ceza Kanununun 279 uncu maddesi hükümleri çerçevesinde ele alınmıştır. Yine aynı Kanunun "Sağlık mesleği mensuplarının suçu bildirmemesi" başlıklı 280 inci maddesi hükümlerine göre, sağlık çalışanlarına suçu bildirim yükümlülüğü getirilmiştir.

Ekte sunulan madde metinlerinde de anlaşılacağı üzere, Kanun kamu görevlilerine suçu bildirme, soruşturma makamlarını harekete geçirme yükümlülüğü getirmektedir. Yukarıda

bahsi geçen maddeler çerçevesinde, kadına yönelik şiddet fiili işlendiği yönünde belirti ile karşılaşmasına rağmen bunu yetkili mercilere bildirmeyen kamu görevlileri cezalandırılırlar.

V. Maddi Hukuk

A. Yasal çerçeve

Sözleşmenin yürürlüğe girmesi ile ilgili tarafların katılımıyla 20 Ağustos 2014 tarihinde ASPB tarafından bir toplantı gerçekleştirilmiştir. Toplantı neticesinde bir Yükümlülük Tablosu hazırlanmış ve ilgili kurum ve kuruluşlara gönderilmiştir. Yine Sözleşmenin yürürlüğe girmesi ile TBMM Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonu Başkanı ile istişare toplantısı gerçekleştirilmiştir. Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Ulusal Eylem Planı (2016-2020)'nda İstanbul Sözleşmesi doğrultusunda mevzuat çalışmaları yapılması öngörülmüştür.

6284 Sayılı Kanun²⁵ İstanbul Sözleşmesi esas alınarak hazırlanmış olup, 20.03.2012 tarihinde yürürlüğe girmiştir. 6284 sayılı Kanunun etkinliğinin analiz edilebilmesi amacıyla “6284 sayılı Kanunun Uygulanmasına Yönelik Etki Analizi Etüt Çalışması” yürütülmüştür. Araştırma kapsamında Kanunun şiddet mağduru kadınlara, şiddet uygulayanlara ve bu kişilerin çocukları ve yakınlarına nasıl yansıdığına ortaya çıkarılması ve aile içi ve kadına yönelik şiddet olaylarının önlenmesinde ve şiddet mağdurlarının korunmasında etkili olup olmadığının değerlendirilmesi hedeflenmiştir. Araştırmanın “Özet Raporu ve Nihai Raporu” Ekim 2015'te tamamlanmıştır.

Kadına yönelik şiddetle mücadele alanındaki uygulamaların daha etkin gerçekleştirilmesi amacıyla 6284 sayılı Kanunun Uygulama Yönetmeliği 18.01.2013 tarihinde, Kadın Konuklarının Açılması ve İşletilmesi Hakkında Yönetmelik 05.01.2013 tarihinde, Şiddet Önleme ve İzleme Merkezleri Hakkında Yönetmelik 17.03.2016 tarihinde yürürlüğe girmiştir²⁶.

Birleşmiş Milletler, TBMM Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonu (KEFEK) ile ASPB KSGM işbirliği içerisinde Türkiye'de Cinsiyet Eşitliğine Yönelik Elverişli Ortamın Teşvik Edilmesi BM Ortak Programı kapsamında belirlenen 31 kanun toplumsal cinsiyet eşitliği perspektifiyle gözden geçirilmiştir. Proje kapsamında gerçekleştirilen yasalara ilişkin tarama çalışması, ilgili kamu kurum ve kuruluşları ile 02/02/2016 tarihinde yapılan toplantı ile paylaşılmıştır.

Türkiye'de sözleşme hükümlerini içeren ve bizatihi kadına yönelik şiddete dair özel mevzuat olan 6284 sayılı Kanun dışında, pek çok kanunda şiddetle ilgili mücadelede katkı sağlayan genel kanun bulunmaktadır. 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun muhtelif maddelerinde kadına karşı şiddetin önlenmesine yönelik düzenlemeler bulunmaktadır. Ayrıca, aynı amaca yönelik olarak, doğrudan veya dolaylı, koruyucu hükümlere, 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu, 4857 sayılı İş Kanunu gibi kanunlarda da yer verilmektedir. (Türk Ceza Kanunu, Türk Medeni Kanunu ve İş Kanunu'nda yer alan ilgili maddeler için bkz Ek)

²⁵ Bkz Ek

²⁶ Bkz Ek

Ceza Kanunu ile düzenlenen cinsel suçların yeniden değerlendirilerek, bu suçların kapsamının genişletilmesine ve verilen cezaların artırılmasına yönelik kanun tasarısı da yine 2014 yılında kabul edilmiştir. Kanun ile cinsel saldırı suçu için öngörülen cezalar ağırlaştırılmış, suçun nitelikli hali yeniden düzenlenerek kapsamı genişletilmiştir.

B. Yasaların uygulanması

Yasanın uygulanmasında çalışan profesyonellere verilen eğitimlere ilişkin bilgiler için bakınız Bölüm III- Önleme

C. Yasal çözüm yolları

Türkiye mağdurları faile karşı koruyan gerekli hukuki ve diğer tedbirleri sağlayan mevzuat düzenlemeleri yapmıştır. Kadın mağdur 6284 Sayılı Kanun kapsamında başvuruda bulunarak şiddet uygulayan kişi hakkında Kanunun 5 inci maddesinde yer alan önleyici tedbir kararlarından birisine hükmedilmesini sağlayabilir. Hakkında tedbir kararı verilen şiddet uygulayan, bu kararın gereklerine aykırı hareket etmesi hâlinde, fiili bir suç oluştursa bile ihlal edilen tedbirin niteliğine ve aykırılığın ağırlığına göre hâkim kararıyla üç günden on güne kadar zorlama hapsine tabi tutulur. Tedbir kararının gereklerine aykırılığın her tekrarında, ihlal edilen tedbirin niteliğine ve aykırılığın ağırlığına göre zorlama hapsinin süresi onbeş günden otuz güne kadardır. (6284 sayılı Kanun 13 üncü Madde).

Kadın mağdurlar üstsoyları, altsoyları, eşleri veya kardeşleri tarafından fiziksel şiddete uğraması durumunda Türk Ceza Kanununun 86 inci maddesi gereğince şikayet olmaksızın fail hakkında işlem yapılır, soruşturma başlatılır.

Kadın mağdurların veya yakınının hayatına, vücut veya cinsel dokunulmazlığına yönelik bir saldırı gerçekleştireceğinden bahisle tehdit eden kişi hakkında da şikayet aranmaksızın resen soruşturulur. Tehdit malvarlığına ilişkin ise şikayete tabi olup, şikayet olması halinde soruşturulur.

Ayrıca şiddet türleri Türk Ceza Kanunu kapsamında çeşitli suçlarla yaptırıma bağlanmış olup, ilgili Kanun Maddeleri ekte sunulmaktadır.

Mağdurlar yasa hükümlerini yerine getirmeyen kamu görevlileri hakkında yasal yollara müracaat edebilir. Yetkileri dahilinde gerekli önleme ve koruma tedbirini yerini getirmeyen devlet görevlisinin fiili Türk Ceza Kanunu bağlamında görevi kötüye kullanma suçunu oluşturur. Görevi kötüye kullanma memurunun suç teşkil eden eylem ve işlemlerinden dolayı işletilen disiplin sürecinden ayrı olarak adli yargıda devam eden ve kovuşturma ile takip edilen bir suçtur. Görevi kötüye kullanma suçu, Türk Ceza Kanununun 257'nci maddesinde tanımlanangörevi kötüye kullanma suçunu işleyebilmek için kamu görevlisi olmak gerekmektedir. Görevi kötüye kullanma icrai bir davranış şekliyle olabileceği gibi ihmali bir davranış şekliyle de gerçekleşebilir. Memur yapmaması gereken bir şeyi ya da yapması gereken bir şeyi yapmaması durumunda görevi kötüye kullanma suçu oluşur. Suçun söz konusu olabilmesi için görevin gereklerine aykırı davranış tek başına yetmemekte, bunun yanında ikinci bir unsur suçun oluşması için aranmaktadır. Bu ikinci unsur kişinin mağduriyeti olabilir.

6284 Sayılı Kanun kapsamında verilen tedbir kararları kolluk ya da diğer kamu görevlilerinin tedbir kararlarının uygulanmasında ihmalkârlık göstermesi sonucu şiddet mağdurunun yaralanması veya ölmesi durumunda öncelikli olarak kamu görevlisi Kanunun 83 üncü maddesinde yer alan “Kasten öldürmenin ihmali davranışla işlenmesi” ve 88 inci maddede yer alan “Kasten yaralamanın ihmali davranışla işlenmesi” suçlarından sorumlu tutulur. Kamu görevlilerinin yapmış olduğu eylemler bu suç tanımına girmemesi halinde görevi kötüye kullanma suçundan dolayı sorumlu tutulabilirler. Ayrıca kasten öldürmenin ihmali davranışla işlenmesi ve kasten yaralamanın ihmali davranışla işlenmesi suçları söz konusu ise görevi kötüye kullanma suçu söz konusu olmayacaktır.

Ayrıca aile içi şiddet mağduru kişi, alması gereken hizmet çerçevesinde (koruma/önleme faaliyeti, görevlilerin tutum ve davranışları vb.) bir mağduriyet yaşıyorsa ücretsiz olarak Kamu Denetçiliği Kurumuna (Ombudsman) başvurabilmektedir. Devlet memurlarının görevlerinin yerine getirmemesi durumunda haklarında idari soruşturma açılması için görev yaptığı Kuruma şikayet edilmesi de mümkündür.

6284 sayılı Kanun çerçevesindeki davalara ilişkin bilgiler için Bkz Ek.

D. Tazminat

Kadın mağdurlar, failler hakkında Türk Borçlar Kanununun²⁷ 49 uncu maddesinde yer alan haksız fiil hükümlerinden yararlanarak maddi/manevi tazminat davası açabilirler. Hâkim, tazminatın kapsamını ve ödenme biçimini, durumun gereğini ve özellikle kusurun ağırlığını göz önüne alarak belirler. Kadın mağdurda bedensel zarar olması durumunda tedavi giderleri, kazanç kaybı, çalışma gücünün azalmasından ya da yitirilmesinden doğan kayıplar, ekonomik geleceğin sarsılmasından doğan kayıplar tazminat kapsamına girmektedir. Destekten yoksun kalma zararları ile bedensel zararlar, Türk Borçlar Kanunu hükümlerine ve sorumluluk hukuku ilkelerine göre hesaplanır.

Şiddet eylemlerinden dolayı mağdur olan kadınlar kamunun yürütmesi gereken bir hizmetin hiç işlememesi, gereği gibi işlememesi ya da geç işlemesi durumunda idare aleyhine tazminat davası açabilir. Bu tazminat İdari Yargılama Usul Kanununda tam yargı davası olarak düzenlenmiştir. Mağdur kadının bu davayı açabilmesi için ciddi fiziksel yaralanması ya da sağlığa zarar içermesi gibi bir şart aranmamakta olup, tam yargı davasının açılabilmesi için kişisel hakların doğrudan muhtel olması yeterlidir.

E. Velayet ve ziyaret hakkı

Çocukların velayetine ilişkin genel hükümler Medeni Kanunda düzenlenmiştir. Medeni Kanunun 335 inci maddesine göre ergin olmayan çocuk, ana ve babasının velâyeti altındadır.

Yasal sebep olmadıkça velâyet ana ve babadan alınmaz. Evlilik devam ettiği sürece ana ve baba velâyeti birlikte kullanırlar. Ortak hayata son verilmiş veya ayrılık hâli gerçekleşmişse hâkim, velâyeti eşlerden birine verebilir. Ana ve baba evli değilse velâyet anaya aittir. Mahkeme boşanma veya ayrılığa karar verirken, olanak bulundukça ana ve babayı dinledikten

---

²⁷ İlgili Maddeler için Bkz Ek

ve çocuk vesayet altında ise vasinin ve vesayet makamının düşüncesini aldıktan sonra, ana ve babanın haklarını ve çocuk ile olan kişisel ilişkilerini düzenler. Velâyetin kullanılması kendisine verilmeyen eşin çocuk ile kişisel ilişkisinin düzenlenmesinde, çocuğun özellikle sağlık, eğitim ve ahlâk bakımından yararları esas tutulur. Bu eş, çocuğun bakım ve eğitim giderlerine gücü oranında katılmak zorundadır.

6284 sayılı Kanunun 5 inci maddesinde bu konuda önleyici tedbirlere de yer verilmektedir. Bu kapsamda Hakim tarafından; müşterek konuttan veya bulunduğu yerden derhâl uzaklaştırılması ve müşterek konutun korunan kişiye tahsis edilmesi, korunan kişilere, bu kişilerin buldukları konuta, okula ve işyerine yaklaşmaması, çocuklarla ilgili daha önce verilmiş bir kişisel ilişki kurma kararı varsa, kişisel ilişkinin refakatçi eşliğinde yapılması, kişisel ilişkinin sınırlanması ya da tümüyle kaldırılması, gerekli görülmesi hâlinde korunan kişinin, şiddete uğramamış olsa bile yakınlarına, tanıklarına ve kişisel ilişki kurulmasına ilişkin hâller saklı kalmak üzere çocuklarına yaklaşmaması tedbirleri uygulanabilmektedir. Ayrıca şahsi ilişkinin kurulmasında ihtilaf olması halinde teslimi icra memuru polis ve sosyal hizmet uzmanı eşliğinde yapıldığında kadın mağdur ve çocuklara daha fazla zarar görmesi engellenmektedir.

F. /G. / H. /İ. Suç teşkil eden eylemler

6284 sayılı Kanunun 2 nci maddesinde ev içi şiddet, kadına yönelik şiddet ve şiddet tanımlanmıştır. Yasa tüm şiddet türlerini kapsamaktadır.

Psikolojik şiddet iç hukukumuzda müstakil bir suç olarak tanımlanmamış olmakla birlikte Türk Ceza Kanununun 106 ncı maddesinde yer alan tehdit suçu ile 107 inci maddesinde yer alan şantaj suçu, 108 inci maddesinde yer alan cebir, 123 üncü maddesinde yer alan kişilerin huzur ve sükununu bozma suçu olarak düzenlenerek yaptırım altına alınmıştır.

Israrlı takip Türk Ceza Kanununun "Kişilerin huzur ve sükûnunu bozma" kenar başlıklı 123 üncü maddelerinde suç olarak düzenlenmiştir.

Fiziksel şiddet Türk Ceza Kanununun "Kasten öldürme" kenar başlıklı 81 inci, "Kasten yaralama" kenar başlıklı 86 ncı, "Netice sebebiyle ağırlaşmış yaralama" kenar başlıklı 87 nci, "Eziyet" kenar başlıklı 96 ncı, "Cebir" kenar başlıklı 108 inci ve "Kötü muamele" kenar başlıklı 232 nci maddelerinde suç olarak düzenlenerek yaptırım altına alınmıştır.

Cinsel şiddet Türk Ceza Kanununun "Cinsel saldırı" kenar başlıklı 102 nci, "Çocukların cinsel istismarı" kenar başlıklı 103 üncü, "Reşit olmayanla cinsel ilişki" kenar başlıklı 104 üncü, "Cinsel taciz" kenar başlıklı 105 inci ve "Kişiyi hürriyetinden yoksun kılma" kenar başlıklı 109 uncu maddelerinde suç olarak öngörülmüştür.

Cinsel şiddetin eşe karşı gerçekleşmesi de Türk hukukunda suçtur. Türk Ceza Kanununun 102 nci maddenin ikinci fıkrasında fiilin eşe karşı işlenmesi eşin şikâyetine bağlanmıştır. Eşin şikâyet etmesi halinde fail madde uyarınca cezalandırılacaktır. Ancak, eski eş ya da partner açısından özel bir hüküm bulunmadığından, maddenin genel hükmü uyarınca fail re'sen cezalandırılacaktır.

Türk Ceza Kanununun 103 üncü maddesinin birinci fıkrasında cinsel istismar suçu tanımlanmıştır. Maddedeki düzenleme ile 15 yaşını tamamlamış veya tamamlamış olmakla birlikte fiilin hukuki anlam ve sonuçlarını algılama yeteneği gelişmemiş olan çocuklara karşı gerçekleştirilen her türlü cinsel davranışı ve diğer çocuklara karşı sadece cebir, tehdit, hile veya iradeyi etkileyen başka bir nedene dayalı olarak gerçekleştirilen cinsel davranışları cinsel istismar olarak kabul etmekte olup, 8 yıldan 15 yıla kadar cinsel istismar suçunun hapis cezası vardır. İç hukukumuzda göre 15 yaşını tamamlamamış çocukların cinsel eylemlere rıza göstermek için fiil ehliyetine sahip değildir. 15 yaşını tamamlamamış çocukların rızası geçerli sayılmamaktadır. Türk Ceza Kanununda 104 üncü maddesi reşit olmayanla cinsel ilişki suçunu düzenlemiştir. Mezkûr suça göre cebir, tehdit ve hile olmaksızın, onbeş yaşını bitirmiş olan çocukla cinsel ilişkide bulunan kişi, şikayet üzerine, iki yıldan beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Reşit olmayanla cinsel ilişki suçu şikayete tabi bir suçtur, cezai tatbikat yapılması için şikayet gerekmektedir. Türk Ceza Kanununun "Cinsel Dokunulmazlığa Karşı Suçlar" Bölümünde yer alan 102, 103, 104 ve 105 inci maddelerinde düzenlenen suçlar ile sözleşmenin 40 ıncı maddesindeki yükümlülük yerine getirilmektedir.

Türk Medeni Kanunun 151 inci maddesinde, korkutma nedeni ile evlenmenin iptali hükmü düzenlenmiştir. Türk Ceza Kanununda ise zorla evlendirme ayrı bir suç olarak düzenlenmemiştir. Ancak, zorla evlilik neticesinde mağdura karşı gerçekleştirilen cinsel nitelikteki eylemler cinsel şiddet kapsamında değerlendirilerek Kanunun 102, 103 ve 105 nci maddesinde düzenlenen suçlara karşılık gelebilecektir. Ayrıca cinsel nitelikte eylem bulunmasa dahi somut olaya göre aynı Kanunun 109 uncu maddesi uyarınca kişinin hürriyetinden yoksun kılınması suçunun oluşması da mümkündür.

Türk Ceza Kanununda müstakil bir kadın sünneti suçu bulunmamakla birlikte Ceza Kanununun 86 ncı maddesinde yer alan kasten yaralama suçu ile 87 inci maddede yer alan "neticesi sebebiyle ağırlaşmış yaralama suçları" Sözleşmenin 38 inci maddesinde yer alan kadın sünnetine ilişkin hükümleri kapsamaktadır. 86 ncı maddedeki "kasten başkasının vücuduna acı veren veya sağlığının ya da algılama yeteneğinin bozulmasına neden olan kişi, bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır" hükmü sözleşmenin 38 inci maddesinde yer alan hükümleri kapsamaktadır. Ayrıca 87 nci maddede ise kasten yaralama neticesinde duyularından veya organlarından birinin işlevinin sürekli zayıflaması ya da yok olması ya da çocuk yapma yeteneklerinin kaybolması halinde verilecek cezanın artması öngörülmektedir.

Türk Ceza Kanununun "Çocuk düşürme" kenar başlıklı 99. maddesinde kürtaja zorlama suç olarak düzenlenmiş bulunmaktadır. Yine Kanunun "Kısırlaştırma" kenar başlıklı 101 inci maddelerinde rızasız kısırlaştırma suç olarak düzenlenmiş bulunmaktadır.

Suçların işlenmesine yardım ve yataklık etme, iştirak etme, bir kişiyi suç işlemeye azmettirme Türk Ceza Kanununun genel hükümler kısmında düzenlenmiş olup, bu düzenlemeler tüm suçlar için geçerlidir. Suçun işlenmesinde bir başkasını araç olarak kullanan kişi de fail olarak sorumlu tutulur. Kusur yeteneği olmayanları suçun işlenmesinde araç olarak kullanan kişinin cezası, üçte birden yarısına kadar artırılır (Madde 37). Bu duruma örnek verecek olursak kusur yeteneği olmayan bir kişiyi (12 yaşından küçük çocuklar, akıl sağlığı yerinde olmayan kişiler) kasten öldürme suçunda töre saiki nedeniyle öldüren kişi bu suçu kendisi işlemiş gibi

sorumlu olur. Üstelik araç olarak kullandığı kişinin kusur yeteneği olmadığı ve bu suç töre saiki nedeniyle işlendiği için faile verilecek ceza arttırılır. Başkasını suç işlemeye azmettiren kişi, işlenen suçun cezası ile cezalandırılır. Üstsoy ve altsoy ilişkisinden doğan nüfuz kullanılmak suretiyle suça azmettirme halinde, azmettirenin cezası üçte birden yarısına kadar arttırılır. Çocukların suça azmettirilmesi halinde, bu fıkra hükmüne göre cezanın artırılabilmesi için üstsoy ve altsoy ilişkisinin varlığı aranmaz. (Madde 38).

Suçların teşebbüsleri Türk Ceza Kanununun genel hükümler kısmında düzenlenmiş olup tüm suçlar için geçerlidir. Teşebbüsün geçerli olması suçun teşebbüse elverişli bir suç olması gerekmektedir. Ayrıca suçun kasten işlenmesi gerekmektedir. (Madde 35).

J. Ceza takibatı

Türk Ceza Hukukunda her suçun temel cezası vardır. Kanun koyucu bazı suçlar için cezayı ağırlaştırıcı nedenler koyduğu gibi bazı suçlar için de cezayı hafifletici haller koymuştur. Cezayı ağırlaştıracak/azaltacak haller her suçun içinde özel olarak tanımlanmış olup, hangi hallerde cezanın azaltılıp, arttırılacağına suçun düzenlendiği maddede yer almaktadır.

Türk Ceza Kanununun genel kısmında ceza sorumluluğunu kaldıran ve azaltan sebepler Madde 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34'te düzenlenmiştir. Ayrıca cezanın şahsileştirilmesi için Madde 62'de takdiri indirim sebepleri düzenlenmiştir.

Haksız tahrik, Türk Ceza Kanununun 29 uncu maddesinde düzenlenmiştir. Haksız tahrikten dolayı failin cezasında indirim yapılabilmesi için tahriki meydana getiren bir fiilin olması, söz konusu fiilin haksızlık unsurunu içermesi, bu haksız fiil neticesinde failin şiddet ve gazap altında bulunması, suçun öfke ve şiddet altında işlenmesi gibi unsurların olması gerekmektedir. Haksız tahrik indirimin uygulanması için haksızlık teşkil eden eylemin faile karşı yapılması şart değildir. Çocuğuna karşı haksız bir fiil işlenen baba, bu fiilin etkisi altında bir suç işlese haksız tahrik indiriminden yararlanabilir. Tahrike konu fiilin haksız olması, hukuka aykırı olması gerekmektedir. Bu suçların Türk Ceza Kanunu kapsamında ya da başka bir kanun kapsamında suç olması şart değildir. İşlenen suç ile tahrik fiili arasında belli bir oranın olması gerekmektedir. İşlenen suç, tahrik fiilinden açık bir şekilde ağır ise indirimden yararlanamaz.

Töre saikiyle adam öldürme ve kan gütme saikiyle adam öldürmede haksız tahrik indiriminin uygulanması söz konusu değildir, bilakis töre saikiyle adam öldürme (Madde 82/1-k) ve kan gütme saikiyle adam öldürme (Madde 82/1-j) nitelikli hal olarak düzenlenmiş olup, bu suçları işleyen kişilere ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası verilir.

Ceza tatbikatında töre, kültür, örf, din, gelenek veya sözde namusla ilgili unsurların suçun gerekçeleri gibi hafifletici neden kabul edilmesi yasadaki yer alan haksız tahrik maddesine aykırıdır. Türk Ceza hukukunda kanunilik ilkesi olduğundan örf adetlerin, gelenek, göreneklerin ceza tatbikatında uygulanması mümkün değildir.

K. Suçun tanımında fail ile mağdurun ilişkisi

Sözleşme kapsamındaki suçlar bakımından, fail ve mağdur arasındaki ilişki ve yakınlığın, cezasızlık sonucu doğuran bir etkisi bulunmamaktadır. Fail ile mağdur arasındaki özel yakınlık Türk Ceza Kanununda bazı suçların resen soruşturulması veya daha ağır cezayı gerektirir nitelikli hal olarak kabul edilmesinde bir kriter olarak gözetilmektedir. Örneğin kasten basit tıbbi müdahale ile giderilebilecek kasten yaralama suçunun basit hali (Madde 86) şikayete tabidir. Aynı suçun eşe, altsoya, üstsoya ve kardeşe karşı işlenmesi halinde şikayet aranmaksızın soruşturma ve kovuşturma işlemlerine resen başlanır. Ayrıca Kanununun 82 nci maddesinde kasten öldürme suçunun üstsoy veya altsoydan birine ya da eş veya kardeşe karşı işlenmesi hali nitelikli hal olarak kabul edilmiştir ve suçun basit halinin cezası arttırılmaktadır. Benzer düzenlemelere işkence, eziyet, kasten yaralama, cinsel taciz, kişiyi hürriyetinden yoksun kılma gibi suçlarda da yer verilmiştir.

L. Ceza yaptırımları dışındaki yaptırımlar ve faile yönelik diğer önlemler

Ülkemizde faillere yönelik denetimli serbestlik uygulaması, cinsel dokunulmazlığa karşı suçlardan hükümlü olanlara uygulanacak tedavi ve diğer yükümlülükler hakkında detaylı bilgi için Bkz Bölüm III-Önleme/ E-F Faillere yönelik programlar.

M. Ağırlaştırıcı sebepler

Sözleşmede yer alan ağırlaştırıcı sebepler Türkiye mevzuatında mevcuttur. Suçun eşe karşı işlenmesi, suçun birden fazla işlenmesi, suçun alt soy ve üst soya karşı işlenmesi, çocuğa ya da bedenen kendini savunamayacak durumda olan kişiye karşı işlenmesi, gebe olduğu bilinen kadına yönelik işlenmesi, kamu görevi çerçevesinde işlenmesi, töre saikiyle işlenmesi gibi nedenler cezayı ağırlaştırılmaktadır. Türk Ceza Kanununun 43, 58, 82/1-d, 82/1-e,86/3-a, 102/2, 103, 104/1, 109/1-e ve 119 uncu maddelerinde ağırlaştırıcı sebepler hüküm altına alınmıştır.

N. Zorunlu alternatif uzlaşma çözüm süreçlerinin yasaklanması

Türk iç hukukunda hukuk davalarında zorunlu arabuluculuk kabul edilmemiştir. Ceza hukuku anlamında ise cinsel dokunulmazlığa karşı suçlarda, kasten öldürme suçlarında, eşe veya beden veya ruh bakımından kendisini savunamayacak durumda bulunan kişiye karşı gerçekleştirilen kasten yaralama suçlarında uzlaştırma hükümleri uygulanmamaktadır.

Özel hukukta isteğe bağlı arabuluculuğa ilişkin 6325 Sayılı Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanununun 1'inci maddesinin ikinci fıkrasında "Bu Kanun yabancılık unsuru taşıyanlar da dâhil olmak üzere, ancak tarafların üzerinde serbestçe tasarruf edebilecekleri iş veya işlemlerden doğan özel hukuk uyuşmazlıklarının çözümlenmesinde uygulanır. Şu kadar ki, aile içi şiddet iddiasını içeren uyuşmazlıklar arabuluculuğa elverişli değildir." şeklindeki düzenleme ile aile içi şiddete ilişkin uyuşmazlıklarda arabuluculuğun uygulanamayacağı açıkça hüküm altına alınmıştır. . Şiddet söz konusu olduğunda konu arabuluculuk kapsamı dışında kaldığından Sözleşmedeki şekliyle alternatif çözüm süreçleri yasaklanmış olmaktadır.

O. Veriler

Türkiye'de daha önce şiddet vakıaları, genel yaralama ve ölüm vakıaları içinde değerlendirilmekteydi. İçişleri Bakanlığı Emniyet Genel Müdürlüğü ve Jandarma Genel Komutanlığı tarafından 2009 yılından bu yana “Aile İçi Şiddet Kayıt Formları” uygulanmaktadır. Bu kapsamda 2009'dan bu yana müracaatlar, aile içi şiddet nedeniyle ölen ve yaralanan kadınlara ilişkin veriler; İçişleri Bakanlığı Emniyet Genel Müdürlüğü ve Jandarma Genel Komutanlığı tarafından kapsamlı biçimde kayıt altına alınmaktadır. Türkiye'de artık sayılar ayrı tutulduğu için bu durum farkındalık ve son dönem kadına karşı şiddet vakalarının yüzde 1400 arttığı gibi söylemlere yol açmıştır. Zira daha önce sayısı tespit edilmeyen ve bilinmeyen vakalar artık tespit edilmekte ve böylece şiddetle çok daha etkin olarak mücadele edilmektedir.

Emniyet Genel Müdürlüğü birimlerine 2016 yılı içerisinde toplam 121.703 kadın şiddet mağduru olarak müracaatta bulunmuştur.

Jandarma sorumluluk bölgesinde; 2014 yılında meydana gelen kadına yönelik şiddet olay sayısı 24.306 olup 15.015 olay mağdurun doğrudan Jandarmaya müracaatı, 6.526 olay 156 jandarma imdat hattına yapılan ihbarlar sonucunda bildirilmiştir.

2015 yılında meydana gelen kadına yönelik şiddet olay sayısı 24.099 olup 14.836 olay mağdurun doğrudan jandarmaya müracaatı, 6.480 olay 156 jandarma imdat hattına yapılan ihbarlar sonucunda bildirilmiştir.

Tablo 3-6284 sayılı Kanun kapsamında 2014-2016 yılları arasında alınan tedbir kararları²⁸

	Önleyici Tedbir Kararları	Koruyucu Tedbir Kararları
2014	401.974	46.907
2015	415.829	61.268
2016	459.493	54.269

P. Diğer tedbirler

6284 sayılı Kanun kapsamında korunan kişi ile şiddet uygulayan ve uygulama tehlikesi bulunan kişilere yönelik teknik araç ve yöntemler kullanılması, takibinin sağlanması, bunlara ilişkin usul ve esasların belirlenmesi alanında önemli adımlar gelişmeler sağlanmıştır. 6284 sayılı Kanunun yürürlüğe girmesini müteakip, ASPB ile İçişleri Bakanlığı Emniyet Genel Müdürlüğü ve özel sektör işbirliğinde güvenlik butonu cihazlarının kullanıldığı, süresi üç yıl olarak belirlenen “Elektronik Destek Sistemi Pilot Uygulaması” Adana ve Bursa İllerinde yürütülmüştür. ASPB tarafından Elektronik Destek Sistemi Pilot Uygulamasının Değerlendirilmesi ve Türkiye Geneline Yaygınlaştırılması İçin Teknik Yardım Projesi sonucunda fail ve mağdur birlikte izlendiği sistemin daha etkin koruma sağlayacağı belirlenmiştir. Bu sebeple kadına yönelik şiddetle daha etkin mücadele edilebilmesi amacıyla

²⁸ Daha detaylı veriler için bkz Ek

2015 yılında ASPB, Adalet Bakanlığı ve İçişleri Bakanlığı arasında İşbirliği Protokolü imzalanmıştır. Protokol ile şiddet uygulayan ve şiddet mağdurunun birlikte takip edildiği elektronik kelepçe pilot uygulamasına başlanmıştır. Adalet Bakanlığı bünyesinde kurulu elektronik izleme sistemi altyapısı ve elektronik kelepçe cihazlarının kullanıldığı sistem ile şiddet uygulayan ve şiddet mağdurunun birlikte takip edildiği pilot uygulama Ankara ve İzmir illerinde sürdürülmektedir.

VI. Soruşturma, Kovuşturma ve Usul Hukuku ile Koruma Tedbirleri

A. Kolluk kuvvetlerinin müdahalesi

Kolluk kuvvetleri tarafından öğrenilen adli olaylar derhal ilgili cumhuriyet savcısına bildirilmektedir. Adli kolluğun öncelikli görevi karşılaştığı suçun işlenmesini önlemektir. Buna göre herhangi bir müracaat sonrasında mağdurun bulunduğu olay mahalline giden kolluk kuvvetleri ilk olarak şiddet olayının devamını önler; tarafları ayırır, her iki tarafla suçun tespiti ve olayın aydınlatılmasına ilişkin ayrı ayrı görüşür. Görüşmeyi mağdur ya da failin başkaları tarafından rahatsız edilmeyeceği, kişisel mahremiyete ve haklara saygı gösterilen bir ortamda yapar. Olayı her iki taraftan da dinler ve bu sırada şahısların olup olmadığı, ayrı yaşıyorlarsa ve çocukları varsa çocuklarla ilgili velayet ve kişisel ilişki (ana-baba ile görüşme hakkı) düzenlenmesine ilişkin bir mahkeme kararı bulunup bulunmadığını, tarafların geçmişte bir suç işleyip işlemediğini, olayda başkaca mağdur olanların (ebeveyn, çocuk vb.) bulunup bulunmadığını araştırır ve bulguları tutanağa geçirir. Eğer bu görüşmede tarafların silahının bulunduğu ortaya çıkarsa tanzim edilen bu tutanakla birlikte silah ruhsatsız ise arama kararı, ruhsatlı ise silahın kolluğa teslimine yönelik karar verilmesi için süratle cumhuriyet savcılığından karar talep eder.

Mağdur, muayene ve tedavisinin yapılması için bir sağlık kuruluşuna kolluk kuvvetleri refakatinde sevk edilir. Aile İçi ve Kadına Karşı Şiddet Olayları Kayıt Formu doldurulur ve risk değerlendirmesi yapılır. Kolluk, kendisine intikal eden her olay hakkında gecikmeksizin en seri vasıtalarla ŞÖNİM'e bilgi verir.

Şüpheli işlemleri Türk Ceza Kanunu ve 6284 sayılı Kanunun ilgili maddelerine göre yürütülür. Gecikmesinde sakınca bulunan hallerde 6284 sayılı Kanun kapsamında almış olduğu koruyucu ve önleyici tedbirleri onaylanmak üzere tedbirin niteliğine göre mülki amire veya hâkime sunar. Kanun kapsamında yapılan başvurularda delil ve belge aranmadığı gibi harç ve işlemler için masraf da alınmaz

6284 sayılı Kanun kapsamında Madde 3/1-a ve ç bentlerinde yer alan hükümler çerçevesinde kolluk kuvvetleri tedbir kararı alabilmektedir. Bu hükümlere göre kolluk kuvvetleri mağdur kadına ve gerekiyorsa beraberindeki çocuklara buldukları yerde ya da başka bir yerde uygun bir barınma yeri sağlamalıdır. Aynı şekilde hayati tehlikenin bulunması halinde ilgilinin talebi üzerine veya resen geçici koruma kararı alabilmektedir. Bu durumda aile içi şiddet vakalarında kolluk kuvvetlerine verilmiş özel bir yetki bulunmakta olup ivedi olarak alınan karar daha sonra mülki amir tarafından 48 saat içinde onaylanmalıdır.

B. Şiddet riskinin tespiti

Mağdur kolluk kuvvetlerine ya da sağlık birimlerine başvurduğunda Aile İçi ve Kadına Karşı Şiddet Olayları Kayıt Formu doldurulmakta ve risk değerlendirilmesi yapılmaktadır. Yapılan risk değerlendirmesi sonrasında “yüksek risk” grubuna giren vakalarda, şiddet mağduru talep etmese bile bazı koruyucu ve önleyici tedbirler gecikmeksizin alınmaktadır.

6284 sayılı Kanunun “Mülkî amir tarafından verilecek koruyucu tedbir kararları” başlıklı 3 üncü maddesi hükümlerine göre, Kanun kapsamında korunan kişilerle ilgili olarak yapılan risk ve durum değerlendirmesi çerçevesinde, şiddet mağduru kadına ve gerekiyorsa beraberindeki çocuklara, bulunduğu yerde veya başka bir yerde uygun barınma yeri sağlanmasının yanı sıra, “hayatî tehlikesinin bulunması hâlinde, ilgilinin talebi üzerine veya resen geçici koruma altına alınmasına” da karar verilebilmektedir. Gecikmesinde sakınca bulunan hâllerde geçici koruma altına alma tedbiri, ilgili kolluk amirlerince de alınabilir.

Korunan kişinin geçici koruma altına alınmasına ilişkin koruyucu tedbir kararının yerine getirilmesinden, hakkında koruyucu tedbir kararı verilen kişilerin yerleşim yeri veya bulunduğu ya da tedbirin uygulanacağı yer kolluk birimi görevli ve yetkilidir.

6284 sayılı Kanuna İlişkin Uygulama Yönetmeliğinin “Geçici koruma altına alınma” başlıklı 10 uncu maddesi hükümleri çerçevesinde, korunan kişi acil durumlarda hemen, diğer hallerde ise yirmidört saat öncesinden gideceği yere ilişkin olarak görevli ve yetkili kolluğa bilgi verir. Kolluk tarafından korunan kişinin gideceği yerdeki kolluk gecikmeksizin haberdar edilir ve tedbir kararı uygulanmaya devam olunur.

Korunan kişinin ne şekilde koruma altına alınacağı, şiddet mağduruna yönelik muhtemel tehdit ve risk göz önüne alınarak şiddet mağduru ve şiddet uygulayanın durumunun değerlendirilmesi suretiyle Cumhuriyet Başsavcılıkları ve Mahkemelerce Alınacak Tanık Koruma Tedbirlerine İlişkin Esas ve Usuller Hakkında Yönetmelikte yer alan fiziki koruma tedbirleri hâkim veya mülki amir tarafından, gecikmesinde sakınca bulunan hallerde kolluk tarafından belirlenir.

Korunan kişiye, geçici koruma kararının kapsam ve içeriği, şiddet veya şiddete uğrama tehlikesinin varlığı halinde arayabileceği telefon numaraları, kolluğun sorumlulukları, hangi durumlarda kolluğa bilgi vermesi gerektiği, hangi kolluk biriminin geçici koruma hizmetinden sorumlu olduğu ve benzeri hususlar, kolluk tarafından açıklanarak tutanağa geçirilir ve tebliğ edilir.

6284 sayılı Kanunun 5 inci maddesinde sayılan hakim tarafından hükmedilebilecek önleyici tedbir seçeneklerinin arasında, “bulundurulması veya taşınmasına kanunen izin verilen silahları kolluğa teslim edilmesi” ve “silah taşınması zorunlu olan bir kamu görevi ifa etse bile bu görevi nedeniyle zimmetinde bulunan silahı kurumuna teslim edilmesi” de bulunmaktadır. Hâkim yapılan durum ve risk değerlendirmesi neticesinde bu tedbir kararına hükmedebilmektedir.

Herhangi bir kadın konukevinde kalmakta olan kadının kaldığı ilin yakınları tarafından öğrenilmesi durumunda, can güvenliği riski varsa bu durum kuruluş sosyal servisi tarafından

sosyal inceleme raporu düzenlenerek KSGM'ye iletilmekte, ilgili kadın, başka bir ilde bulunan, durumuna uygun bir kadın konukevine ivedilikle nakil edilmektedir.

6284 sayılı Kanun kapsamında korunan kişi ile şiddet uygulayan ve uygulama tehlikesi bulunan kişilere yönelik teknik araç ve yöntemler kullanılmasına ilişkin çalışmalar için Bkz Bölüm V-Maddi Hukuk/P-Diğer Tedbirler.

C. Acil uzaklaştırma kararları

Mülki amirler ve risk olması durumunda acil durumlarda kolluk kuvvetleri tarafından acil uzaklaştırma kararları verilebilmektedir.

6284 sayılı Kanun kapsamında hâkim tarafından şiddet uygulayanlara yönelik alınabilecek önleyici tedbirlerden, gecikmesinde sakınca bulunan hallerde ilgili kolluk amirince tedbir kararı alınabilmektedir. Gecikmesinde sakınca bulunan hâllerde kolluk amirince alınan uzaklaştırma kararı 24 saat geçerli olup, kolluk amiri evrakı en geç tedbirin alındığı tarihi takip eden ilk işgünü içinde hâkimin onayına sunmaktadır.

Şiddet mağdurlarına yönelik; kendisine ve gerekiyorsa beraberindeki çocuklara, bulunduğu yerde veya başka bir yerde uygun barınma yeri sağlanması ile hayatî tehlikesinin bulunması hâlinde, ilgilinin talebi üzerine veya resen geçici koruma altına alınması tedbirleri uygulanmaktadır. “Geçici koruma altına alınma” tedbiri çerçevesinde korunan kişi acil durumlarda hemen, diğer hallerde ise yirmidört saat öncesinden gideceği yere ilişkin olarak görevli ve yetkili kolluğa bilgi verir. Kolluk tarafından korunan kişinin gideceği yerdeki kolluk gecikmeksizin haberdar edilir ve tedbir kararı uygulanmaya devam olunur.

Hakkında barınma yeri sağlanmasına karar verilen kişiler, ASPB'ye ait veya ASPB'nin gözetim ve denetimi altında bulunan yerlere yerleştirilir. Barınma yerlerinin yetersiz kaldığı hâllerde korunan kişiler; mülkî amirin, acele hâllerde kolluğun veya ASPB'nin talebi üzerine kamu kurum ve kuruluşlarına ait sosyal tesis, yurt veya benzeri yerlerde geçici olarak barındırılabilir.

Aile Mahkemesi Hâkimi şiddet uygulayanın, korunan kişi ile birlikte oturdukları müşterek konuttan uzaklaştırılarak, konutun korunan kişiye tahsis edilmesine ilişkin karar verilebilir. Kararlar çok kısa süre içinde verilmektedir. Yasanın 8/3 maddesinde “geciktirilmeksizin” ifadesi kullandığından, ayrı kayıt açılmakta ve genel olarak delil ve belge aranmadığından, duruşma ve tebligat yapılmadığından başvuruyu izleyen gün içinde karar verilmektedir.

Normalde davaların açılacağı yer adliyelerine ilişkin genel hükümler mevcuttur. 6284 sayılı yasada bu konuda özel istisna getirilmiştir. Yasa gereği tedbir kararları en kolay ulaşılabilecek yer hakiminden şartların varlığı halinde mülki amirden veya kolluk biriminden talep edilebilir

Uzaklaştırma tedbir kararı ilk defasında en çok altı ay için verilebilir. Ancak şiddet veya şiddet uygulanma tehlikesinin devam edeceğinin anlaşıldığı hâllerde, resen, korunan kişinin ya da ASPB veya kolluk görevlilerinin talebi üzerine tedbirlerin süresinin veya şeklinin değiştirilmesine, bu tedbirlerin kaldırılmasına veya aynen devam etmesine karar verilebilir.

Mülki amir ya da hâkim, talep edilmesi hâlinde korunan kişiye, şiddet uygulayana ya da bu kişilerin yakınlarına ait kişisel eşya ve belgelerin kolluk marifetiyle kendilerine teslim edilmesine karar verebilir. Teslim edilecek kişisel eşya ve belgeler, tedbir kararında gösterilir.

Tedbirin uygulanması, şiddet uygulayanın uzaklaştırıldığı konutun kira, elektrik, su, telefon, doğalgaz ve benzeri giderlerini karşılamaya devam etmesine engel teşkil etmez. Hâkim şiddet uygulayanın, koruma kararı süresince aile konutunun kira sözleşmesini feshetmemesine, kamu konutu tahsisinin kaldırılması yönünde talepte bulunmamasına ve bu tür yükümlülüklerinin devamı ile uygun göreceği diğer tedbirlere de karar verebilir.

Uzaklaştırma tedbir kararı, Cumhuriyet başsavcılığı tarafından görevli ve yetkili kolluğa ivedilikle gönderilir ve kolluk marifeti ile uygulanması izlenir. Bu kontrol korunan kişinin; “bulunduğu konutun haftada en az bir kez ziyaret edilmesi”, “ikinci derece dâhil olmak üzere yakınları ile iletişim kurulması”, “komşularının bilgisine başvurulması”, “oturulan yerin muhtarından bilgi alınması” ve “bulunduğu konutun çevresinde araştırma yapılması” şeklinde yerine getirilir. Tedbir kararlarına aykırılığın tespit edilmesi halinde bu husus hakkında tutanak tutulur ve Cumhuriyet Başsavcılığına gönderilir.

Uzaklaştırma tedbiri ile eş zamanlı olarak, gerekli diğer tedbir kararlarına da hükmedilebilmektedir. “İşyerinin değiştirilmesine”, “Kişinin evli olması hâlinde müşterek yerleşim yerinden ayrı yerleşim yeri belirlenmesine”, “korunan kişi bakımından hayatî tehlikenin bulunması ve bu tehlikenin önlenmesi için diğer tedbirlerin yeterli olmayacağına anlaşılması hâlinde ve ilgilinin aydınlatılmış rızasına dayalı olarak Tanık Koruma Kanunu hükümlerine göre kimlik ve ilgili diğer bilgi ve belgelerinin değiştirilmesine” hâkim tarafından karar verilebilir.

Korunan kişiye, geçici koruma kararının kapsam ve içeriği, şiddet veya şiddete uğrama tehlikesinin varlığı halinde arayabileceği telefon numaraları, kolluğun sorumlulukları, hangi durumlarda kolluğa bilgi vermesi gerektiği, hangi kolluk biriminin geçici koruma hizmetinden sorumlu olduğu ve benzeri hususlar, kolluk tarafından açıklanarak tutanağa geçirilir ve tebliğ edilir.

Tedbir kararlarına aykırılığın tespit edilmesi halinde bu husus tutanak ile tespit edilerek Cumhuriyet Başsavcılığına gönderilmektedir. Tedbir kararı verilen şiddet uygulayan, bu kararın gereklerine aykırı hareket etmesi hâlinde, fiili bir suç oluştursa bile ihlal edilen tedbirin niteliğine ve aykırılığın ağırlığına göre hâkim kararıyla üç günden on güne kadar zorlama hapsine tabi tutulur. Tedbir kararının gereklerine aykırılığın her tekrarında, ihlal edilen tedbirin niteliğine ve aykırılığın ağırlığına göre zorlama hapsinin süresi onbeş günden otuz güne kadardır. Ancak zorlama hapsinin toplam süresi altı ayı geçemez. Bu kararlar Bakanlığın ilgili il müdürlüklerine bildirilir

Mağdura sunulan yardım ve yönlendirme için Bkz Bölüm IV-Koruma ve Yardım

D. / E. Kısıtlama ve koruma kararları

Kişinin, şiddete uğraması veya şiddete uğrama tehlikesi altında bulunması halinde herkes durumu yazılı, sözlü veya başka bir suretle ilgili makam ve mercilere ihbar edebilir. Şiddet

veya şiddete uğrama tehlikesinden haberdar olan kamu kurum ve kuruluşları ile kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları ise durumu derhal, şikâyet mercilerine bildirmek zorundadır.

Şiddet mağduru, şiddet veya şiddete uğrama tehlikesine maruz kalması halinde durumu şikâyet mercilerine yazılı, sözlü veya başka bir şekilde bildirebilir. Şikâyet mercileri Kanun kapsamındaki görevlerini gecikmeksizin yerine getirmekle yükümlüdür.

Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlüğüne veya ŞÖNİM' e yapılan şikâyet ve ihbarlar, bunlar tarafından olayın özelliğine göre, kolluğa, mülki amire, Cumhuriyet başsavcılığına veya hâkime gecikmeksizin bildirilir. Sözlü yapılan şikâyet ve ihbarlar derhal tutanağa geçirilir.

Kolluk, kendisine yapılan ihbar veya şikâyet üzerine genel hükümler doğrultusunda gerekli işlemleri yapar. Gecikmesinde sakınca bulunan hallerde Kanun kapsamında almış olduğu koruyucu ve önleyici tedbirleri onaylanmak üzere tedbirin niteliğine göre mülki amire veya hâkime sunar. Kolluk, kendisine intikal eden her olay hakkında gecikmeksizin en seri vasıtalarla ŞÖNİM' e bilgi verir.

Cumhuriyet başsavcılığı, yapılan ihbar ve şikâyet üzerine evrakın bir örneğini ivedilikle olayın niteliğine göre uygulanabilecek olan koruyucu veya önleyici tedbir hakkında karar verilmek üzere hâkime veya mülki amire gönderir.

Mülki amir belirtilen koruyucu tedbirlerden birine, birkaçına veya uygun görülecek benzer tedbirlere karar verebilir. Ayrıca mülki amir olayın niteliğine göre şikâyet veya ihbarı, kolluğa veya Cumhuriyet başsavcılığına bildirir. Hâkim veya mülki amir tarafından verilen kararlar ivedilikle ŞÖNİM' e bildirilir.

Kanun hükümlerine göre koruyucu tedbir kararı verilebilmesi için, şiddetin uygulandığı hususunda delil veya belge aranmaz. 6284 sayılı Kanun ile tanımlanmış koruyucu ve önleyici tedbirler Sözleşmede yer alan tüm şiddet türleri için öngörülmüş olup, kadın konukevlerinde, fiziksel, cinsel, psikolojik veya ekonomik şiddet mağduru olan ya da şiddete uğrama ihtimali bulunan kadınlara, hiçbir ayırım gözetilmeden ve sadece kadının beyanı dikkate alınmak suretiyle hizmet verilmektedir.

Kanun kapsamındaki başvurular ile verilen kararların icra ve infazı için yapılan işlemlerden yargılama giderleri, harç, posta gideri ve benzeri hiçbir ad altında masraf alınmaz.

Koruyucu tedbir kararı verilebilmesi için, şiddetin uygulandığı hususunda delil veya belge aranmaz. Önleyici tedbir kararı, geciktirilmeksizin verilir. Bu kararın verilmesi, 6284 sayılı Kanunun amacını gerçekleştirmeyi tehlikeye sokabilecek şekilde geciktirilemez. Fiili anlamda gecikme olmaması için yasal tüm tedbirler alınmıştır. Kanunun lafzı incelendiğinde tedbir kararlarının ivedi bir şekilde verilmesi gerektiği açıktır. Hatta kanunun 10 uncu maddesinde tedbir kararının ilgililere tefhim veya tebliğ edilmemesi, kararın uygulanmasına engel teşkil etmeyeceğine dair hüküm bulunmaktadır. Tedbir kararının verilmiş olması uygulanması için yeterli olup, başka herhangi bir işleme ihtiyaç bulunmamaktadır.

Kanun hükümlerine göre alınan tedbir kararları, ASPB il ve ilçe müdürlükleri ile verilen kararın niteliğine göre Cumhuriyet başsavcılığına veya kolluğa en seri vasıtalarla bildirilir.

Kanunun “Tebdir kararının verilmesi, tebliği ve gizlilik” başlıklı 8 maddesi hükümlerine göre, tebdir kararı ilk defasında en çok altı ay için verilebilir. Ancak şiddet veya şiddet uygulanma tehlikesinin devam edeceğinin anlaşıldığı hâllerde, resen, korunan kişinin ya da ASPB veya kolluk görevlilerinin talebi üzerine tedbirlerin süresinin veya şeklinin değiştirilmesine, bu tedbirlerin kaldırılmasına veya aynen devam etmesine karar verilebilir.

6284 sayılı Kanun kapsamında tanımlanmış koruyucu ve önleyici tebdir kararları, şiddet mağdurunun taraf olduğu ya da ileride taraf olacağı hukuki ve cezai uyuşmazlıklardan bağımsız bir şekilde alınmaktadır. Kanunun 6 ncı maddesinde diğer suçlara ilişkin saklı tutulan hükümler açıklanmaktadır. Koruma kararı verilmesi başka bir suç işlenmişse onun cezasının verilmesini engellemektedir.

6284 sayılı Kanun kapsamında tanımlanmış koruyucu ve önleyici tebdir kararlarının, daha sonraki yasal işlemler sırasında çıkarılmasına herhangi bir yasal engel bulunmamaktadır. Boşanma davası ile beraber koruma kararları talep edildiğinde Aile mahkemeleri de bu kararı vermektedir.

6284 sayılı Kanununa göre, tebdir kararlarının ihlal edildiğinin kolluk tarafından tespit edilmesi halinde tutulan tutanak Cumhuriyet başsavcılığına iletilir. Bu tutanak Cumhuriyet başsavcılığı tarafından ivedilikle aile mahkemesine gönderilir. Tebdir kararlarının ihlal edildiğinin aile mahkemesince tespit edilmesi halinde ise başka bir işleme gerek kalmaksızın resen zorlama hapsine ilişkin karar verilebilir. Zorlama hapsi üç günden on güne kadar, tebdir kararının gereklerine aykırılığın her tekrarında, ihlal edilen tedbirin niteliğine ve aykırılığın ağırlığına göre onbeş günden otuz güne kadardır. Ancak zorlama hapsinin toplam süresi altı ayı geçemez. Zorlama hapsi kararları tekerrüre esas olmaz, koşullu salıverilme hükümleri uygulanmaz ve adli sicil kayıtlarına işlenmez.

Mağdura sunulan destekler için Bkz Bölüm IV-Koruma ve Yardım

İlgili veriler için bkz Ek.

F. /G. Resen yasal işlem

Şiddet mağduru olana kadının işlem başlatmak için müracaat etme zorunluluğu olmayıp, Cumhuriyet Savcılığı resen işlem başlatmaktadır. Türk Ceza Hukukunda, işlenen suçun öncelikle devlete karşı işlendiği kabul edilir. Cumhuriyet savcısı, ihbar veya başka bir suretle bir suçun işlendiği izlenimini veren bir hâli öğrenir öğrenmez kamu davasını açmaya yer olup olmadığına karar vermek üzere soruşturma açar işin gerçeğini araştırmaya başlar. Yürütülen soruşturma sonucunda kovuşturma evresine geçildikten sonra suç şikâyete bağlı değilse, yargılamaya devam olunur.

6284 sayılı Kanununun 7 nci maddesine göre, şiddet veya şiddet uygulanma tehlikesinin varlığı hâlinde herkes bu durumu resmi makam veya mercilere ihbar edebilir. İhbarı alan kamu görevlileri bu Kanun kapsamındaki görevlerini gecikmeksizin yerine getirmek ve uygulanması gereken diğer tedbirlere ilişkin olarak yetkilileri haberdar etmekle yükümlüdür.

Öte yandan Türk Ceza Kanunu kamu görevlilerine suçü bildirme, soruşturma makamlarını harekete geçirme yükümlülüğü getirmektedir. Bu çerçevede, kadına yönelik şiddet fiili işlendiğı yönünde belirti ile karşılaşmasına rağmen bunu yetkili mercilere bildirmeyen kamu görevlileri cezalandırılırlar.

Ceza hukuku çerçevesinde, ihbar veya başka bir suretle bir suçun; bir şiddet fiilinin işlendiğı izlenimini veren bir hâli öğrenir öğrenmez kamu davasını açmaya yer olup olmadığına karar vermek üzere soruşturulma işlemleri Cumhuriyet savcısı tarafından başlatılır.

şikayete bağlı olmayan suçlarda cumhuriyet savcılarını resen işleme başlatmaktadır, yargılama esnasında şiddet mağduru olan kadın şikayetinden vazgeçse dahi, açılan dava kamu adına açıldığı için dava düşmemekte ve yargılama devam etmektedir. Sadece evlilik içi cinsel saldırı ve kasten yaralama fiilinin kişi üzerindeki etkisinin basit bir tıbbi müdahaleyle giderilebilecek ölçüde olması durumunda suç şikayete bağlıdır. Kadının şikayetinden vazgeçmesi durumunda dava düşer, bunun dışındaki davalarda şikayet olmasa bile kendiliğinden dava açılır. Türkiye'de devam etmekte olan dava sayısı nüfus ile orantılı olarak çok fazla olup, iş yükü nedeniyle kadınların şikayetten vazgeçmesi durumunda davaların düşmesine ilişkin yoğun bir talep mevcuttur. Bu davaların şiddetle mücadelede önemli bir yer ifade etmesi nedeniyle resen devam etmesi uygulamasını sürmektedir.

Resen yasal işlem başlatılmasına ilişkin hükümler için Bkz Bölüm V- Maddi Hukuk.

H. Diğer Aktörlerin katılım koşulları

6284 sayılı Kanun kapsamında şÖNİM'lere, STK'larla işbirliğı yapma yükümlülüğü verilmiştir. Kadına yönelik şiddetle mücadele alanında faaliyet gösteren STK'ların ya da diğer sivil toplum örgütlerinin, şiddet mağdurlarına, yasal süreçler boyunca yardımcı olmasına herhangi bir engel bulunmamaktadır.

6284 sayılı Kanununun 20. maddesine göre ASPB, gerekli görmesi hâlinde kadın, çocuk ve aile bireylerine yönelik olarak uygulanan şiddet veya şiddet tehlikesi dolayısıyla açılan idarî, cezaî, hukukî her tür davaya ve çekişmesiz yargıya katılabilir. Bu kapsamda ASPB avukatları tarafından, müdahil olunan birçok dava mevcuttur. Öte yandan Ceza Muhakemesi Kanununa göre suçtan zarar gören gerçek ve tüzel kişiler ile malen sorumlu olanlar, ilk derece mahkemesindeki kovuşturma evresinin her aşamasında hüküm verilinceye kadar şikâyetçi olduklarını bildirerek kamu davasına katılabilmektedirler.

Ceza davalarında sivil toplum kuruluşları mağdur yanında müracaat ettiklerinde, kuruluşun tüzüğünde yer alan amaçlar doğrultusunda bazı mahkemeler müdahale talebini kabul etmektedir. Ceza Muhakemesi Kanunu müdahale talebinin kabulü için suçtan zarar görme şartını öngörmektedir. Mahkemeler STK'nın suçtan zarar görüp görmediğini bireysel olarak değerlendirmektedir.

İ. Mağdur odaklı yaklaşım

Yukarıda da belirtildiği üzere STK'lar kanuni takibat esnasında mağdurları destekleyebilmektedir. Sadece mahkeme aşamasında hakimlerin takdirindedir. Ayrıca şiddet mağduru kadınlar STK üyesi avukatlara da vekalet vermektedirler. ASPB kadın mağdurların ve çocukların desteklenmesi, hukuki yardım almalarına ilişkin olarak müdahale talebinde bulunmaktadır.

Başta çocuklar olmak üzere adli süreçte yer alan tüm kırılgan grupların ifade ve beyan alma işlemlerinde kullanılması, adliyeler içerisinde mağdurların ifade ve beyanlarının uzman kişiler tarafından alınması, bu sayede mağdurların ifadesinin bir defa alınması ve ikincil mağduriyetinin önlenmesi amacıyla 03.04.2017 tarihi itibari ile kullanılmak üzere 26 ilde yer alan Adliyelerde 32 Adli Görüşme Odası kurulmuştur. Adli Görüşme Odalarına ilişkin eğitimler aile mahkemeleri, çocuk mahkemeleri ve çocuk ağır ceza mahkemelerinde çalışmakta olan psikolog, sosyal çalışmacı ve pedagoğlara yönelik olarak eğitimi 20.03.2017-06.05.2017 tarihleri arasında düzenlenmiş olup, eğitime 656 uzman katılmıştır. Eğitimde adli görüşme odalarının işleyişi, mevzuat, adli görüşme ve raporlama, olgu yönetimi, çocuk gelişimi ve iletişim, mağdur kadın ve çocuğa yaklaşım gibi konular ele alınmıştır. Bu kapsamda yürürlüğe giren Adli Görüşme Odaları Yönetmeliği ile bu odaların işleyişine ilişkin usul ve esaslar belirlenmiştir. Kurulan bu odalar sayesinde mağdur kadın veya çocuğun içinde bulunduğu yasal süreç ile ilgili olarak bir uzman tarafından bilgilendirilmesi sağlanacak, bunun yanı sıra fail ile karşılaşma ihtimali engellenip bu yolla doğabilecek ikincil mağduriyetler önlenmeye çalışılacaktır.

Adalet Bakanlığı Ceza İşleri Genel Müdürlüğü Mağdur Hakları Daire Başkanlığı, tarafından şiddet mağduru kadınlarımızı da kapsayan 'Adli Süreçte Kadın Mağdurlar' adı altında bir analiz çalışması yapılmış ve Ocak 2017'de raporlaştırılmıştır. Rapora ilişkin çalışmalar sürdürülmektedir.

Mağdur odaklı olarak hizmet sunan ŞÖNİM'ler; gerekli uzman personelin görev yaptığı ve tercihen kadın personelin istihdam edildiği, şiddetin önlenmesi ile koruyucu ve önleyici tedbirlerin etkin olarak uygulanmasına yönelik destek ve izleme hizmetlerinin verildiği, çalışmalarını tek kapı sistemi ile yedi gün yirmi dört saat esasına göre yürüten, insan onuruna yaraşır etkili ve süratli hizmet sunumu sağlayan, kadının ekonomik, psikolojik, hukuki ve sosyal olarak güçlendirilmesi odaklı merkezlerdir.

6284 Sayılı Kanuna göre ŞÖNİM'lerde, şiddetin önlenmesi ve tedbir kararlarının izlenmesine yönelik hizmetler, şiddet mağduru kişilere yönelik hizmetler, şiddet uygulayan/uygulama ihtimali bulunan kişilere yönelik hizmetler yürütülmektedir.

Ayrıca Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlükleri ve Sosyal Hizmet Merkezleri, ŞÖNİM'lerin bulunmadığı yerlerde şiddete uğrayanlara yönelik danışmanlık, rehberlik ve sosyal destek hizmetleri sunmaktadır.

İçişleri Bakanlığı bünyesinde ilgili sorumlu birimler kolluk kuvvetleri içerisinde Emniyet Genel Müdürlüğü ve Jandarma Genel Komutanlığı içerisinde mağdur odaklı hizmet birimleri yer almaktadır. Söz konusu kurumsal yapılara ilişkin detaylar için Bkz Bölüm II-D.

J. Ücretsiz hukuki yardım

6284 sayılı Kanununun 20 nci maddesi hükümlerine göre Kanun kapsamındaki başvurular ile verilen kararların icra ve infazı için yapılan işlemlerden yargılama giderleri, harç, posta gideri ve benzeri hiçbir ad altında masraf alınmaz.

Hukuk Muhakemeleri Kanununa göre kendisi ve ailesinin geçimini önemli ölçüde zor duruma düşürmeksizin, gereken yargılama veya takip giderlerini kısmen veya tamamen ödeme gücünden yoksun olan kimseler, iddia ve savunmalarında, geçici hukuki korunma taleplerinde ve icra takibinde, haklı oldukları yolunda kanaat uyandırmak kaydıyla adli yardımdan yararlanabilirler. Adli yardım müessesesi, yararlanan kadına, “yapılacak tüm yargılama ve takip giderlerinden geçici olarak muafiyet”, “yargılama ve takip giderleri için teminat göstermekten muafiyet”, “dava ve icra takibi sırasında yapılması gereken tüm giderlerin Devlet tarafından avans olarak ödenmesi”, “davanın avukat ile takibi gerekiyorsa, ücreti sonradan ödenmek üzere bir avukat temini” sağlar ve adli yardım, hükmün kesinleşmesine kadar devam eder. Adli yardımdan yararlanan kişi için mahkemenin talebi üzerine baro tarafından görevlendirilen avukatın ücreti, yargılama gideri olarak Hazineden ödenir.

Bunun yanı sıra Ceza Muhakemesi Kanununun “Mağdur ile şikâyetçinin hakları” başlıklı maddesi hükümlerine göre mağdur, soruşturma ve kovuşturma aşamalarında vekili bulunmaması halinde, cinsel saldırı suçu ile alt sınırı beş yıldan fazla hapis cezasını gerektiren suçlarda, baro tarafından kendisine avukat görevlendirilmesini isteme hakkına sahiptir.

Şiddet mağduru kadın, suç fiilinin soruşturulması ve kovuşturulması aşamalarında yukarıda izah edilen müessesse ve imkanlardan faydalanabilmektedir.

Buna ek olarak Ankara Barosu tarafından yürütülen Gelincik Projesi ile şiddet mağduru kadın ve çocuklara hukuki destek sunulmaktadır. 45 Rehber Avukat ve 221 Gönüllü avukattan oluşan Merkezde ayrıca ihtiyaç halinde psikologlar ve sosyal hizmet uzmanlarından da yardım alınabilmektedir. Gelincik Merkezi'ne 444 43 06 nolu telefondan 7/24 saat ulaşılabilir. Gelincik Merkezinde rehber avukat ile yapılacak görüşme sonunda, başvuranın durumuna uygun hukuki bir yol belirlenmekte, başvuranın kalacak yerinin olmaması durumunda; Ankara Valiliği Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı ve Belediyelerin Sığınma Evleri'ne (varsa çocuğu ile birlikte) yerleştirilmesi konusunda gerekli girişimler yapılmaktadır.

ASPB, mağdura hukuki destek hizmet vermektedir. 2014-2016 yılları arasında 11.477 kadına davalarda hukuki destekte bulunulmuştur. Özellikle ölüm, yaralama, cinsel saldırı davalarında ücretsiz avukatlık hizmeti vermiştir.

K. Müracaat verileri

Bkz Ek.

VII. Göç ve İltica

A. Oturma izni

İnsan ticareti mağduru olarak tanımlanan yabancı uyruklu şahıslara Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu gereğince altışar aylık sürelerle üç yıla kadar ikamet izni verilmektedir. Ayrıca bu ikamet izni türü hiçbir şarta bağlanmamıştır.

B. Mülteci statüsü

Ülkemizden toplumsal cinsiyete dayalı şiddet mağduru olduğunu iddia ederek koruma talep eden yabancı kişilere yönelik etkin bir koruma mekanizması bulunmaktadır. Söz konusu kişilerin başvuruları alınmakta ve Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu'nda belirtilen hükümlere göre işlemleri gerçekleştirilmektedir.

Toplumsal cinsiyete dayalı şiddet mağduru olarak uluslararası korumaya başvuran yabancılar 1951 Cenevre Sözleşmesi ve Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu'nda sayılan kriterlerden "belirli bir toplumsal gruba mensubiyet" kriteri çerçevesinde değerlendirilmektedir.

C. Toplumsal cinsiyete duyarlı iltica biçimleri

Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu ve Uygulama Yönetmeliği uluslararası koruma başvurusunda bulunan refakatsiz çocuk, engelli, yaşlı, hamile, beraberinde çocuğu olan yalnız anne ya da baba veya işkence, cinsel saldırı ya da diğer ciddi psikolojik, bedensel ya da cinsel şiddete maruz kalmış kişileri "özel ihtiyaç sahibi" olarak nitelendirmektedir. Bu çerçevede, uluslararası koruma başvurularında özel ihtiyaç sahiplerine tüm iş ve işlemlerinde öncelik tanınacağı ve gerekli her türlü kolaylığın gösterileceği, işkence, cinsel saldırı ya da diğer ciddi psikolojik, bedensel ya da cinsel şiddete maruz kalan kişilere, bu türden fiillerin neden olduğu hasarlarını giderecek yeterli tedavi imkânı sağlanacağı kayıt altına alınmıştır. Ayrıca Kanun, kabul ve barınma merkezlerinde özel ihtiyaç sahiplerine öncelik verilmesini öngörmektedir. İşkence, cinsel saldırı ya da diğer ciddi psikolojik, bedensel ya da cinsel şiddete maruz kalan kişilere, bu türden fiillerin neden olduğu hasarlarını giderecek yeterli tedavi imkânı sağlanması amacıyla ilgili kamu kurum ve kuruluşları ile uluslararası kuruluşlar ve sivil toplum kuruluşlarıyla işbirliği yapılmaktadır.

Uluslararası koruma başvurusu sahibi veya uluslararası koruma statüsü sahiplerinden, insan ticareti mağduru olduğu veya olabileceği yönünde kuvvetli şüphe duyulanlar hakkında, aynı zamanda insan ticareti mağdurlarına ilişkin mevzuat hükümleri de uygulanır. Mülakatlarda keza bu kişilerin özel durumlarının göz önünde bulundurulacağı ve özel ihtiyaçlarına ilişkin bilgilerin kaydedileceği Kanun'da ve Yönetmelik'te kayıt altına alınmıştır.

D. Geri göndermeme ilkesi

Türkiye uluslararası yükümlülükleri ve ulusal mevzuatı çerçevesinde geri göndermeme ilkesine titizlikle riayet etmektedir. Suriye krizinin başladığı 2011 yılından bu yana çatışma ortamından kaçan ihtiyaç sahipleri için uyguladığımız açık kapı politikası bunun en önemli göstergesidir. Geri göndermeme yasağı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu kapsamında da kayıt altına alınmıştır. Türkiye, cinsiyet, yaş, etnik köken, din vb. hiçbir ayırım yapmaksızın bu yasağa harfiyen uymaktadır. Türkiye'de pek çok Avrupa Birliği ülkesinin nüfusundan çok daha fazla Suriyeli bulunmaktadır. Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği verilerine göre dünyada en fazla sığınmacıya ev sahipliği yapan Türkiye'deki Suriyeli sayısı, bazı AB ülkelerinin nüfusundan fazladır. Türkiye artık 3,5 milyona ulaşan Suriyeliyi misafir etmektedir.

Çatışma bölgelerinden kaçan yüzbinlerce Iraklı ve diğer ülkelerden gelen kişi sayısı da çok ciddi bir orana tekabül etmektedir. 26 barınma merkezinde yaklaşık 300 bin kişi barınmaktadır. Barınma ve yemek dahil tüm ihtiyaçları karşılanmaktadır. Ayrıca Suriye'den göç eden 100 binin üzerinde Türkmene 9 ayrı kampta hizmet verilmektedir.

Öte yandan Türkiye'den koruma talep eden mağdur göçmen kadınların ve kadın sığınmacıların taleplerinin reddedilmesi durumunda Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu'nun "İkincil koruma" başlıklı 63. Maddesi gereği "Mülteci veya şartlı mülteci olarak nitelendirilemeyen, ancak menşe ülkesine veya ikamet ülkesine geri gönderildiği takdirde; ölüm cezasına mahkûm olacak veya ölüm cezası infaz edilecek, işkenceye, insanlık dışı ya da onur kırıcı ceza veya muameleye maruz kalacak, uluslararası veya ülke genelindeki silahlı çatışma durumlarında, ayırım gözetmeyen şiddet hareketleri nedeniyle şahsına yönelik ciddi tehditle karşılaşacak, olması nedeniyle menşe ülkesinin veya ikamet ülkesinin korumasından yararlanamayan veya söz konusu tehdit nedeniyle yararlanmak istemeyen yabancı ya da vatansız kişiye", statü belirleme işlemleri sonrasında ikincil koruma statüsü verilir.

E. Diğer önlemler

Ülkemizden koruma talep eden mağdur kadınların iş ve işlemleri sırasında içinde buldukları durum göz önüne alınarak kendilerine uzman personelin (psikolog, sosyal çalışmacı vs.) refakat etmesi sağlanmakta ve tüm işlemleri süresince öncelik tanınmaktadır.

Öte yandan, söz konusu kişilerin güvenliği ve barınma ihtiyaçlarının karşılanması amacıyla ASPB başta olmak üzere ilgili tüm kamu kurum ve kuruluşları ile koordineli olarak çalışılmaktadır.

ASPB, Afet ve Acil Durum Yönetim Başkanlığı (AFAD), İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü işbirliğinde UNFPA, UNICEF, UNHCR ve ilgili diğer kurumlar, sivil toplum ve uluslararası kuruluşların temsilcilerinin katılımıyla ayda bir kez toplanmak üzere "Toplumsal Cinsiyete Dayalı Şiddet Çalışma Grubu" oluşturulmuştur. Çalışma grubunda Suriyelileri toplumsal cinsiyete dayalı şiddet konusunda harekete geçirmek ve bu konuda farkındalıklarını artırmak, erken yaşta ve zorla evliliklerle ilgili bilgi paylaşımında bulunmak, kadınlar arasında dayanışma inşa etmek ve duygusal becerileri geliştirmek amacıyla

faaliyetler planlanarak bilgi paylaşımında bulunmak amaçlanmaktadır. Grubun çalışmaları kapsamında Türkiye’de bulunan mültecilere ve ilgi alanındaki diğer kişilere koruma ve yardım sağlayan UNHCR, diğer BM kuruluşları, hükümetler arası kuruluşlar, sivil toplum örgütleri ve ev sahibi ülke kuruluşlarının personeli tarafından kullanılmak üzere “Toplumsal Cinsiyete Dayalı Şiddet İle İlgili Standart Çalışma Prosedürleri” kitapçığı hazırlanarak broşür haline getirilmiştir.

Ayrıca Suriyelilere hizmet sunan ilgili personelin toplumsal cinsiyete dayalı şiddete müdahale konusunda kapasitelerinin geliştirilmesi ve bu konuda ülkemize teknik destek sağlanması amacıyla hazırlanan “Toplumsal Cinsiyete Dayalı Şiddetle Mücadele ve Müdahale İnsani Yardım Programı” Genel Müdürlüğümüz, AFAD ve UNFPA işbirliği ile Nisan 2013-Haziran 2015 tarihleri arasında pilot kamp olarak seçilen Gaziantep Nizip-1 kampında yürütülmüştür.

Söz konusu program kapsamında, hazırlanan “Yardım Edenlere Yardım Eğitimleri” ile kamp personeline (yönetici, idari personel, tercümanlar, sağlık personeli, Suriyeli gönüllü öğretmenler, Türk öğretmenler, usta öğreticiler, temizlik personeli, teknik personel, güvenlik personeli ve karakolda görev yapan askerler) yönelik yürütülen eğitimlerde “Acil Durumlara İlişkin Travma Bilgileri, İlişkisel Beceriler ve İletişim, Şiddetten Etkilenmiş Kişilerin Değerlendirilmesi ve Yönlendirilmesi, Şiddetin Önlenmesi konusunda Türkiye’deki Kanunlar ve Kurumsal Yapı” konuları yer almıştır.

Ayrıca kampların bulunduğu 10 ilde Suriyelilerle çalışan ya da karşılaşacak olan ASPB personeline (sosyal çalışmacı, psikolog, öğretmen ve sosyolog) travma, mağdurlarına yaklaşım teknikleri ve yasal mevzuat konularında eğitim verilmiştir.

Suriyelileri toplumsal cinsiyete dayalı şiddet konusunda harekete geçirmek ve bu konuda farkındalıklarını artırmak, erken yaşta ve zorla evliliklerle ilgili bilgi paylaşımında bulunmak, kadınlar arasında dayanışma inşa etmek ve duygusal becerileri geliştirmek amacıyla, Suriyeli kadınlarla toplantılar gerçekleştirilmiştir. Bu toplantılarda kadınların kendilerini ifade etmeleri ve birbirleriyle dayanışma göstermeleri için uygun ortam sağlanmış, erken yaşta ve zorla evlilikler, kadına yönelik şiddet gibi konularda bilgiler verilmiştir. Ayrıca yasal mevzuat ve başvuru mekanizmaları, insan ticareti vb. başlıklarda da bilgilendirme yapılmıştır.

İnsan ticareti, erken yaşta ve zorla evlilikler şiddet vb. konularda bilgilendirme ile şiddet yaşandığında ya da şiddete tanık olduğunda ulaşılabilecek başvuru mekanizmalarının neler olduğu, konularının yer aldığı broşürler hazırlanmış, Arapça ve Türkçe basımı yapılmış olup kamplara ve Suriyelilerin yoğun yaşadığı illere gönderilerek Suriyelilerin bilgilendirilmesi sağlanmıştır.

Öte yandan geçici koruma altında bulunan Suriye uyruklu kadınlar da dahil olmak üzere yabancı uyruklu kadınlar, Türkiye’de 6284 sayılı Kanunda tanımlanmış çerçevede şiddete uğramış olması halinde ASPB’ye bağlı kadın konukevlerinde sunulan hizmetlerden faydalanmaktadır.

Türkiye Barolar Birliği, Adalet Bakanlığı, Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı ve İsveç Krallığı tarafından ortaklaşa geliştirilen "Türkiye'de Adalet Erişim için Adli Yardım Uygulamalarının Geliştirilmesine Destek (SILA) Projesi", 14.09.2015 tarihinde başlamıştır. SILA Projesi, Türkiye'de adli yardım hizmetlerinin iyileştirilmesini ve özellikle de dezavantajlı gruplara ve Türkiye'deki Suriyeli nüfusa hizmet verecek avukatların mesleki kapasitelerinin artırılmasını hedeflemekte, uygulanma süresi 3 yıl olarak öngörülen proje aynı zamanda baroların etkin bir adli yardım sistemine yönelik kurumsal ihtiyaçlarını karşılamayı da amaçlamaktadır. Ayrıca Türkiye Barolar Birliği bünyesinde "İnsan Hakları Merkezi Mülteci Hakları Çalışma Grubu" oluşturulmuş, bu konuda avukatların daha fazla bilgilendirilmesi için çalışmalar planlanmıştır.

EK -1 Veriler**Tablo 1: Hizmet içi eğitimler**

	EĞİTİLEN MESLEK MENSUBU SAYISI	ZORUNLULU K DURUMU	ORTALAMA MÜFREDAT UZUNLUĞU	EĞİTİM DÖNEMİ	FİNANSMAN KAYNAĞI	HİZMET İÇİ EĞİTİMİ GERÇEKLEŞ TİRMEK VE SERTİFİKAL NDIRMAKLA GÖREVLİ BİRİM	KILAVUZ İLKELER VE PROTOKOLL ERLE DESTEKLEN EN EĞİTİM ÇALIŞMALA RI
Emniyet ve diğer kolluk yetkilileri	Jandarma Eğitici Eğitimi 36 personel	Zorunlu	1 hafta	2014	Ulusal	Jandarma Genel Komutanlığı	√
	Jandarma 262 personel	Zorunlu	2 hafta	2014-2015	Ulusal	Jandarma Genel Komutanlığı	√
	Jandarma 24.831 er ve erbaşlar	Zorunlu	3 gün	2014-2015	Ulusal	Jandarma Genel Komutanlığı	√
	Polis Eğitici Eğitimi 506 polis	Zorunlu	5 gün	2014-2016	Ulusal+Uluslar arası	Emniyet Genel Müdürlüğü	√
	Polis Eğitimi 7128	Zorunlu	3 gün	2014-2016	Ulusal+Uluslar arası	Emniyet Genel Müdürlüğü	√
Savcılar Hakimler	26 Adalet Bakanlığı	Zorunlu	3 gün		Ulusal+Uluslar arası	Adalet Bakanlığı	√

	Eğitici eğitimi						
	107 hakim ve savcı	Zorunlu	2,5 gün				
Sosyal çalışmacılar	626 sosyal çalışmacı	Zorunlu	5 gün	2014-2016	Ulusal+Uluslar arası	ASPB	√
	124 ASPB personeli süpervizyon eğitimleri	Zorunlu	5 gün	2014-2016			
Tıp doktorları Hemşire ve ebeler	326 sağlık çalışanı eğitici eğitimi	Zorunlu	5 gün	2014-2016	Ulusal+Uluslar arası	Sağlık Bakanlığı	√
	32.229 birinci basamak sağlık çalışanı	Zorunlu	2 gün	2014-2016	Ulusal	Sağlık Bakanlığı	√
Psikologlar, özellikle danışman/psikoterapistler	178 psikolog pedagog sosyal çalışmacı	Zorunlu	5 gün	2014-2016	Ulusal+Uluslar arası	ASPB	√
	64 Aile Mahkemesi uzmanı	Zorunlu	6 gün	2015-2016	Ulusal	Adalet Bakanlığı	
	147 Aile Mahkemesi uzmanı	Zorunlu	5 gün	2014-2016	Ulusal+Uluslar arası	Adalet Bakanlığı	√
Göç/iltica yetkilileri							
Eğitim personeli ve okul	6000 Öğretmen	Zorunlu		2015-2016	Ulusal+Uluslar arası	Milli Eğitim Bakanlığı	

idarecileri							
Gazeteciler ve diğer medya mensupları							
Hizmetliler	511 Yazı İşleri Müdürü ve Zabıt katibi	Zorunlu	5gün	2014-2016	Ulusal+Uluslar arası	Adalet Bakanlığı	√
	1906 Yazı İşleri Müdürü ve Zabıt katibi	Zorunlu	6 gün	2015-2016	Ulusal	Adalet Bakanlığı	
İlgili diğer meslek grupları	7197 askeri personel eğitici eğitimi	Zorunlu	5 gün	2014-2015	Ulusal	Milli Savunma Bakanlığı	
	490.222 er ve erbaş	Zorunlu	2 gün				
	47.566 Din görevlisi	Zorunlu	5 ve 1 gün	2014-2016	Ulusal+Uluslararası	Diyanet İşleri Başkanlığı	√
	28 STK ve yerel yönetim kadın danışma merkezi personeli		3 gün	2015-2016	Ulusal+Uluslararası	ASPB	

Tablo 2

KORUYUCU TEDBİR KARARLARI (2014-2016)			2014	2015	2016
Madde 3/1-a	Kendisine ve gerekiyorsa beraberindeki çocuklara bulunduğu yerde veya başka bir yerde uygun barınma yeri sağlanması	Barınma	10.825	13.403	9.429
Madde 3/1-b	Diğer kanunlar kapsamında yapılacak yardımlar saklı kalmak üzere, geçici maddi yardım yapılması	Geçici maddi yardım	128	314	10
Madde 3/1-c	Psikolojik, meslekî, hukukî ve sosyal bakımdan rehberlik ve danışmanlık hizmeti verilmesi	Rehberlik ve danışmanlık hizmeti	188	465	216
Madde 3/1-ç	Hayatî tehlikesinin bulunması hâlinde, ilgilinin talebi üzerine veya resen geçici koruma altına alınması	Geçici Koruma Altına Alma	34.443	45.254	42.351
Madde 3/1-d	Gerekli olması halinde, korunan kişinin çocukları varsa çalışma yaşamına katılımını desteklemek üzere 4 ay, kişinin çalışması halinde ise 2 aylık süre ile sınırlı olmak kaydıyla, 16 yaşından büyükler için her yıl belirlenen aylık net asgari ücrettutarının yarısını geçmemek ve belgelendirmek kaydıyla Bakanlık bütçesinin ilgili tertibinden karşılanmak suretiyle kreş imkanının sağlanması	Kreş yardımı	33	82	6
Madde 4/1-a	İş yerinin değiştirilmesi	İş yerinin değiştirilmesi	54	111	192
Madde 4/1-b	Kişinin evli olması halinde müşterek yerleşim yerinden ayrı yerleşim yeri belirlenmesi	Eşinden ayrı yerleşim yeri belirlenmesi	121	264	112
Madde 4/1-c	22/11/2001 tarihli ve 4721 sayılı Türk Medenî Kanunundaki şartların varlığı hâlinde ve korunan kişinin talebi üzerine tapu kütüğüne aile konutu şerhi konulması	Tapu kütüğüne aile konutu şerhi konulması	6	3	17

Madde 4/1-ç	Korunan kişi bakımından hayatî tehlikenin bulunması ve bu tehlikenin önlenmesi için diğer tedbirlerin yeterli olmayacağıının anlaşılması hâlinde ve ilgilinin aydınlatılmış rızasına dayalı olarak 27/12/2007 tarihli ve 5726 sayılı Tanık Koruma Kanunu hükümlerine göre kimlik ve ilgili diğer bilgi ve belgelerinin değiştirilmesi	Kimlik ve diğer belgelerin değiştirilmesi	89	155	58
	Diğer		1016	1036	1350
TOPLAM			48.917	63.102	55.757

Tablo 3

ÖNLEYİCİ TEDBİR KARARLARI (2014-2016)			2014	2015	2016
Madde 5/1-a	Şiddet mağduruna yönelik olarak şiddet tehdidi, hakaret, aşağılama veya küçük düşürmeyi içeren söz ve davranışlarda bulunmaması	Şiddet uygulayanın şiddet tehdidi, hakaret, aşağılama vb.	104.469	122.045	153.953
Madde 5/1-b	Müşterek konuttan veya bulunduğu yerden derhâl uzaklaştırılması ve müşterek konutun korunan kişiye tahsis edilmesi	Konuttan uzaklaştırma	59.525	56.438	54.371
Madde 5/1-c	Korunan kişilere, bu kişilerin buldukları konuta, okula ve işyerine yaklaşmaması	İşyerine ve konuta yaklaşmama	69.210	78.235	82.916
Madde 5/1-ç	Çocuklarla ilgili daha önce verilmiş bir kişisel ilişki kurma kararı varsa, kişisel ilişkinin refakatçi eşliğinde yapılması, kişisel ilişkinin sınırlanması ya da tümüyle kaldırılması	Çocuk ile ilişkinin düzenlenmesi	1.785	1.719	1.487
Madde 5/1-d	Gerekli görülmesi hâlinde korunan kişinin, şiddete uğramamış olsa bile yakınlarına, tanıklarına ve kişisel ilişki kurulmasına ilişkin hâller saklı kalmak üzere çocuklarına yaklaşmaması	Yakınlarına ve çocuklarına yaklaşmaması	52.043	58.927	60.934
Madde 5/1-e	Korunan kişinin şahsi eşyalarına ve ev eşyalarına zarar vermemesi	Şahsi eşyalarına ve ev eşyalarına zarar vermemesi	24.141	19.882	21.921
Madde 5/1-f	Korunan kişiyi iletişim araçlarıyla veya sair surette rahatsız etmemesi	İletişim araçları ile rahatsız etmemesi	35.635	30.688	36.434
Madde 5/1-g	Bulundurulması veya taşınmasına kanunen izin verilen silahları kolluğa teslim etmesi	Silahları kolluğa teslim etmesi	16.962	14.010	15.180
Madde 5/1-ğ	Silah taşınması zorunlu olan bir kamu görevi ifa etse bile bu görevi nedeniyle zimmetinde bulunan silahı	Zimmetinde bulunan silahı kurumuna teslim etmesi	7.458	6.540	7.130

	kurumuna teslim etmesi				
Madde 5/1-h	Korunan kişilerin buldukları yerlerde alkol ya da uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmaması ya da bu maddelerin etkisinde iken korunan kişilere ve bunların buldukları yerlere yaklaşmaması, bağımlılığının olması hâlinde, hastaneye yatmak dâhil, muayene ve tedavisinin sağlanması	Alkol, uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmaması	14.270	11.882	11.712
Madde 5/1-ı	Bir sağlık kuruluşuna muayene veya tedavi için başvurması ve tedavisinin sağlanması	Psikolojik tedavisinin sağlanması	2.891	2.842	3.746
Madde 5/3	Çocuklarla ilgili daha önce verilmiş bir kişisel ilişki kurma kararı varsa, kişisel ilişkinin refakatçi eşliğinde yapılması, kişisel ilişkinin sınırlanması ya da tümüyle kaldırılması	Velayet kararı	267	111	235
Madde 5/4	Bu Kanun'da belirtilen tedbirlerle birlikte hakim, 3/7/2005 tarihli ve 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu'nda yer alan koruyucu ve destekleyici tedbirler ile 4721 sayılı Kanun hükümlerine göre velayet, kayyım, nafaka ve kişisel ilişkin kurulması hususlarında karar vermeye yetkilidir	Tedbir nafakası	773	457	208
Madde 13	Tedbir kararlarına aykırılık	Zorlama hapsi	1.380	1.318	1.179
	Diğer		11.165	10.723	8.064
TOPLAM			401.974	415.829	459.493

Tablo 4**6284 SAYILI KANUNA GÖRE KORUMA KARARI AÇILAN DAVA TÜRÜ SAYILARI,MAHKEME(2015)**

MAHKEME TÜRÜ	DAVA TÜRÜ	AÇILAN DAVA TÜRÜ SAYISI	DAVACI	DAVALI
AİLE MAHKEMESİ	6284 S.K. Gereğince İtirazın Değerlendirilmesi	12704	17911	15474
	6284 Sayılı Kanun Gereğince Kolluk Hakimi Kararının Onaylanması	57756	102491	63968
	6284 Sayılı Koruma Kararı	78662	107112	91442
ASLİYE HUKUK MAHKEMESİ	6284 S.K. Gereğince İtirazın Değerlendirilmesi	3488	5400	3965
	6284 Sayılı Kanun Gereğince Kolluk Hakimi Kararının Onaylanması	24572	40377	26945
	6284 Sayılı Koruma Kararı	12860	18306	14030
TOPLAM		190042	291597	215824

Tablo 5**6284 SAYILI KANUNA GÖRE KORUMA KARARI AÇILAN DAVA TÜRÜ SAYILARI,MAHKEME(2014)**

MAHKEME TÜRÜ	DAVA TÜRÜ	AÇILAN DAVA TÜRÜ SAYISI	DAVACI	DAVALI
AİLE MAHKEMESİ	6284 S.K. Gereğince İtirazın Değerlendirilmesi	12161	16578	14559
	6284 Sayılı Kanun Gereğince Kolluk Hakimi Kararının Onaylanması	49468	86615	54540
	6284 Sayılı Koruma Kararı	85680	111507	94973
ASLİYE HUKUK MAHKEMESİ	6284 S.K. Gereğince İtirazın Değerlendirilmesi	3026	4525	3408
	6284 Sayılı Kanun Gereğince Kolluk Hakimi Kararının Onaylanması	22275	36972	23942
	6284 Sayılı Koruma Kararı	15011	19542	13885
TOPLAM		187621	275739	205307

Tablo 6

6284 SAYILI KANUNA GÖRE KORUMA KARARI KARARA BAĞLANAN DAVA TÜRÜ SAYILARI, MAHKEME (2015)

MAHKEME TÜRÜ	DAVA TÜRÜ	KARARIN MAHİYETİ										Çıkan Dava Türü Sayısı
		Davanın Reddi						Davanın Kabulü		Sulh olma	Diğer	
		Zamanaşımı va hak düşürücü süre	Yetkisizlik	Görevsizlik	Sübut bulmadığından	Feragat sebebiyle	Dava şartı yokluğundan	Tam kabul	Kısmen kabul- kısmen red			
AİLE MAHKEMESİ	6284 S.K. Gereğince İtirazın Değerlendirilmesi	8	6	15	9812	24	158	1359	835		478	12695
	6284 Sayılı Kanun Gereğince Kolluk Hakimi Kararının Onaylanması	6	7	25	2256	37	145	45271	8987	1	1028	57763
	6284 Sayılı Koruma Kararı	2	38	147	6266	95	325	59268	6862	1	5744	78748
ASLİYE HUKUK MAHKEMESİ	6284 S.K. Gereğince İtirazın Değerlendirilmesi	4	3	5	2649	7	62	534	119		104	3487
	6284 Sayılı Kanun Gereğince Kolluk Hakimi Kararının Onaylanması	28	3	3	914	18	97	21776	1587		147	24573
	6284 Sayılı Koruma Kararı	1	11	15	1267	21	94	10651	350		456	12866
TOPLAM		49	68	210	23164	202	881	138859	18740	2	7957	190132

Tablo 7

6284 SAYILI KANUNA GÖRE KORUMA KARARI KARARA BAĞLANAN DAVA TÜRÜ SAYILARI,MAHKEME(2014)

MAHKEME TÜRÜ	DAVA TÜRÜ	KARARIN MAHİYETİ										Çıkan Dava Türü Sayısı
		Davanın Reddi						Davanın Kabulü		Sulh olma	Diğer	
		Zamanaşımı va hak düşürücü süre	Yetkisizlik	Görevsizlik	Sübut bulmadığından	Feragat sebebiyle	Dava şartı yokluğundan	Tam kabul	Kısmen kabul- kısmen red			
AİLE MAHKEMESİ	6284 S.K. Gereğince İtirazın Değerlendirilmesi	9	11	14	9428	42	214	1245	831		374	12168
	6284 Sayılı Kanun Gereğince Kolluk Hakimi Kararının Onaylanması	4	8	19	1869	44	167	38495	7903		927	49436
	6284 Sayılı Koruma Kararı	5	38	126	6744	158	439	66051	6034	3	6177	85775
ASLİYE HUKUK MAHKEMESİ	6284 S.K. Gereğince İtirazın Değerlendirilmesi	3	4	21	2237	5	69	469	108		102	3018
	6284 Sayılı Kanun Gereğince Kolluk Hakimi Kararının Onaylanması	27	2	25	983	19	74	19850	1163		131	22274
	6284 Sayılı Koruma Kararı	5	20	62	1649	22	111	11974	577	3	572	14995
TOPLAM		53	83	267	22910	290	1074	138084	16616	6	8283	187666

EK 2 İlgili Kanun Maddeleri

Türk Ceza Kanunu

Kanunun hükmü ve amirin emri

MADDE 24. - (1) Kanunun hükmünü yerine getiren kimseye ceza verilmez.

(2) Yetkili bir merciden verilir, yerine getirilmesi görev gereği zorunlu olan bir emri uygulayan sorumlu olmaz.

(3) Konusu suç teşkil eden emir hiçbir surette yerine getirilemez. Aksi takdirde yerine getiren ile emri veren sorumlu olur.

(4) Emrin, hukuka uygunluğunun denetlenmesinin kanun tarafından engellendiği hâllerde, yerine getirilmesinden emri veren sorumlu olur.

Meşru savunma ve zorunluluk hâli

MADDE 25. - (1) Gerek kendisine ve gerek başkasına ait bir hakka yönelmiş, gerçekleşen, gerçekleşmesi veya tekrarı muhakkak olan haksız bir saldırıyı o anda hâl ve koşullara göre saldırı ile orantılı biçimde defetmek zorunluluğu ile işlenen fiillerden dolayı faile ceza verilmez.

(2) Gerek kendisine gerek başkasına ait bir hakka yönelik olup, bilerek neden olmadığı ve başka suretle korunmak olanağı bulunmayan ağır ve muhakkak bir tehlikeden kurtulmak veya başkasını kurtarmak zorunluluğu ile ve tehlikenin ağırlığı ile konu ve kullanılan vasıta arasında orantı bulunmak koşulu ile işlenen fiillerden dolayı faile ceza verilmez.

Hakkın kullanılması ve ilgilinin rızası

MADDE 26. - (1) Hakkını kullanan kimseye ceza verilmez.

(2) Kişinin üzerinde mutlak surette tasarruf edebileceği bir hakkına ilişkin olmak üzere, açıkladığı rızası çerçevesinde işlenen fiilden dolayı kimseye ceza verilmez.

Sınırın aşılması

MADDE 27. - (1) Ceza sorumluluğunu kaldıran nedenlerde sınırın kast olmaksızın aşılması hâlinde, fiil taksirle işlendiğinde de cezalandırılıyorsa, taksirli suç için kanunda yazılı cezanın altıda birinden üçte birine kadarı indirilerek hükmolunur.

(2) Meşru savunmada sınırın aşılması mazur görülebilecek bir heyecan, korku veya telaştan ileri gelmiş ise faile ceza verilmez.

Cebir ve şiddet, korkutma ve tehdit

MADDE 28. - (1) Karşı koyamayacağı veya kurtulamayacağı cebir ve şiddet veya muhakkak ve ağır bir korkutma veya tehdit sonucu suç işleyen kimseye ceza verilmez. Bu gibi hâllerde cebir ve şiddet, korkutma ve tehdidi kullanan kişi suçun faili sayılır.

Haksız tahrik

MADDE 29. - (1) Haksız bir fiilin meydana getirdiği hiddet veya şiddetli elemin etkisi altında suç işleyen kimseye, ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası yerine onsekiz yıldan yirmidört yıla ve müebbet hapis cezası yerine oniki yıldan onsekiz yıla kadar hapis cezası verilir. Diğer hâllerde verilecek cezanın dörtte birinden dörtte üçüne kadarı indirilir.

Hata

MADDE 30. - (1) Fiilin icrası sırasında suçun kanunî tanımındaki maddî unsurları bilmeyen bir kimse, kasten hareket etmiş olmaz. Bu hata dolayısıyla taksirli sorumluluk hâli saklıdır.

(2) Bir suçun daha ağır veya daha az cezayı gerektiren nitelikli hâllerinin gerçekleştiği hususunda hataya düşen kişi, bu hatasından yararlanır.

(3) Ceza sorumluluğunu kaldıran veya azaltan nedenlere ait koşulların gerçekleştiği hususunda kaçınılmaz bir hataya düşen kişi, bu hatasından yararlanır.

Yaş küçüklüğü

MADDE 31. - (1) Fiili işlediği sırada oniki yaşını doldurmamış olan çocukların ceza sorumluluğu yoktur. Bu kişiler hakkında, ceza kovuşturması yapılamaz; ancak, çocuklara özgü güvenlik tedbirleri uygulanabilir.

(2) Fiili işlediği sırada oniki yaşını doldurmuş olup da onbeş yaşını doldurmamış olanların işlediği fiilin hukukî anlam ve sonuçlarını algılayamaması veya davranışlarını yönlendirme yeteneğinin yeterince gelişmemiş olması hâlinde ceza sorumluluğu yoktur. Ancak bu kişiler hakkında çocuklara özgü güvenlik tedbirlerine hükmolunur. İşlediği fiili algılama ve bu fiille ilgili olarak davranışlarını yönlendirme yeteneğinin varlığı hâlinde, bu kişiler hakkında suç, ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasını gerektirdiği takdirde dokuz yıldan oniki yıla; müebbet hapis cezasını gerektirdiği takdirde yedi yıldan dokuz yıla kadar hapis cezasına hükmolunur. Diğer cezaların üçte ikisi indirilir ve bu hâlde her fiil için verilecek hapis cezası altı yıldan fazla olamaz.

(3) Fiili işlediği sırada onbeş yaşını doldurmuş olup da onsekiz yaşını doldurmamış olan kişiler hakkında suç, ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasını gerektirdiği takdirde ondört yıldan yirmi yıla; müebbet hapis cezasını gerektirdiği takdirde dokuz yıldan oniki yıla kadar hapis cezasına hükmolunur. Diğer cezaların yarısı indirilir ve bu hâlde her fiil için verilecek hapis cezası sekiz yıldan fazla olamaz.

Akıl hastalığı

MADDE 32. - (1) Akıl hastalığı nedeniyle, işlediği fiilin hukukî anlam ve sonuçlarını algılayamayan veya bu fiille ilgili olarak davranışlarını yönlendirme yeteneği önemli derecede azalmış olan kişiye ceza verilmez. Ancak, bu kişiler hakkında güvenlik tedbirine hükmolunur.

(2) Birinci fıkrada yazılı derecede olmamakla birlikte işlediği fiille ilgili olarak davranışlarını yönlendirme yeteneği azalmış olan kişiye, ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası yerine yirmibeş yıl, müebbet hapis cezası yerine yirmi yıl hapis cezası verilir. Diğer hâllerde verilecek ceza, altıda birden fazla olmamak üzere indirilebilir. Mahkûm olunan ceza, süresi aynı olmak koşuluyla, kısmen veya tamamen, akıl hastalarına özgü güvenlik tedbiri olarak da uygulanabilir.

Sağır ve dilsizlik

MADDE 33. - (1) Bu Kanunun, fiili işlediği sırada oniki yaşını doldurmamış olan çocuklara ilişkin hükümleri, onbeş yaşını doldurmamış olan sağır ve dilsizler hakkında; oniki yaşını doldurmuş olup da onbeş yaşını doldurmamış olanlara ilişkin hükümleri, onbeş yaşını doldurmuş olup da onsekiz yaşını doldurmamış olan sağır ve dilsizler hakkında; onbeş yaşını doldurmuş olup da onsekiz yaşını doldurmamış olanlara ilişkin hükümleri, onsekiz yaşını doldurmuş olup da yirmibir yaşını doldurmamış olan sağır ve dilsizler hakkında da uygulanır.

Geçici nedenler, alkol veya uyuşturucu madde etkisinde olma

MADDE 34. - (1) Geçici bir nedenle ya da irade dışı alınan alkol veya uyuşturucu madde etkisiyle, işlediği fiilin hukukî anlam ve sonuçlarını algılayamayan veya bu fiille ilgili olarak davranışlarını yönlendirme yeteneği önemli derecede azalmış olan kişiye ceza verilmez.

(2) İradî olarak alınan alkol veya uyuşturucu madde etkisinde suç işleyen kişi hakkında birinci fıkra hükmü uygulanmaz.

Suçta teşebbüs

MADDE 35. - (1) Kişi, işlemeyi kastettiği bir suçu elverişli hareketlerle doğrudan doğruya icraya başlayıp da elinde olmayan nedenlerle tamamlayamaz ise teşebbüsten dolayı sorumlu tutulur.

(2) Suça teşebbüs hâlinde fail, meydana gelen zarar veya tehlikenin ağırlığına göre, ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası yerine onüç yıldan yirmi yıla kadar, müebbet hapis cezası yerine dokuz yıldan onbeş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Diğer hâllerde verilecek cezanın dörtte birinden dörtte üçüne kadar indirilir.

Faillik

MADDE 37. - (1) Suçun kanunî tanımında yer alan fiili birlikte gerçekleştiren kişilerden her biri, fail olarak sorumlu olur.

(2) Suçun işlenmesinde bir başkasını araç olarak kullanan kişi de fail olarak sorumlu tutulur. Kusur yeteneği olmayanları suçun işlenmesinde araç olarak kullanan kişinin cezası, üçte birden yarısına kadar artırılır.

Azmettirme

MADDE 38. - (1) Başkasını suç işlemeye azmettiren kişi, işlenen suçun cezası ile cezalandırılır.

(2) Üstsoy ve altsoy ilişkisinden doğan nüfuz kullanılmak suretiyle suça azmettirme hâlinde, azmettirenin cezası üçte birden yarısına kadar artırılır. Çocukların suça azmettirilmesi hâlinde, bu fıkra hükmüne göre cezanın artırılabilmesi için üstsoy ve altsoy ilişkisinin varlığı aranmaz.

(3) Azmettirenin belli olmaması hâlinde, kim olduğunun ortaya çıkmasını sağlayan fail veya diğer suç ortağı hakkında ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası yerine yirmi yıldan yirmibeş yıla kadar, müebbet hapis cezası yerine onbeş yıldan yirmi yıla kadar hapis cezasına hükmolunabilir. Diğer hâllerde verilecek cezada, üçte bir oranında indirim yapılabilir.

Yardım etme

MADDE 39. - (1) Suçun işlenmesine yardım eden kişiye, işlenen suçun ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasını gerektirmesi hâlinde, onbeş yıldan yirmi yıla; müebbet hapis cezasını gerektirmesi hâlinde, on yıldan onbeş yıla kadar hapis cezası verilir. Diğer hâllerde cezanın yarısı indirilir. Ancak, bu durumda verilecek ceza sekiz yılı geçemez.

(2) Aşağıdaki hâllerde kişi işlenen suçtan dolayı yardım eden sıfatıyla sorumlu olur:

a) Suç işlemeye teşvik etmek veya suç işleme kararını kuvvetlendirmek veya fiilin işlenmesinden sonra yardımda bulunacağını vaat etmek.

b) Suçun nasıl işleneceği hususunda yol göstermek veya fiilin işlenmesinde kullanılan araçları sağlamak.

c) Suçun işlenmesinden önce veya işlenmesi sırasında yardımda bulunarak icrasını kolaylaştırmak.

Zincirleme suç

MADDE 43. - (1) Bir suç işleme kararının icrası kapsamında, değişik zamanlarda bir kişiye karşı aynı suçun birden fazla işlenmesi durumunda, bir cezaya hükmedilir. Ancak bu ceza, dörtte birinden dörtte üçüne kadar artırılır. Bir suçun temel şekli ile daha ağır veya daha az cezayı gerektiren nitelikli şekilleri, aynı suç sayılır.

(2) Aynı suçun birden fazla kişiye karşı tek bir fiille işlenmesi durumunda da, birinci fıkra hükmü uygulanır.

(3) Kasten öldürme, kasten yaralama, işkence, cinsel saldırı, çocukların cinsel istismarı ve yağma suçlarında bu madde hükümleri uygulanmaz.

Suçta tekerrür ve özel tehlikeli suçlular

MADDE 58. - (1) Önceden işlenen suçtan dolayı verilen hüküm kesinleştikten sonra yeni bir suçun işlenmesi hâlinde, tekerrür hükümleri uygulanır. Bunun için cezanın infaz edilmiş olması gerekmez.

(2) Tekerrür hükümleri, önceden işlenen suçtan dolayı;

a) Beş yıldan fazla süreyle hapis cezasına mahkûmiyet hâlinde, bu cezanın infaz edildiği tarihten itibaren beş yıl,

b) Beş yıl veya daha az süreli hapis ya da adlî para cezasına mahkûmiyet hâlinde, bu cezanın infaz edildiği tarihten itibaren üç yıl,

Geçtikten sonra işlenen suçlar dolayısıyla uygulanmaz.

(3) Tekerrür hâlinde, sonraki suça ilişkin kanun maddesinde seçimlik olarak hapis cezası ile adlî para cezası öngörülmüşse, hapis cezasına hükmolunur.

(4) Kasıtlı suçlarla taksirli suçlar ve sırf askerî suçlarla diğer suçlar arasında tekerrür hükümleri uygulanmaz. Kasten öldürme, kasten yaralama, yağma, dolandırıcılık, uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti ile parada veya kıymetli damgada sahtecilik suçları hariç olmak üzere; yabancı ülke mahkemelerinden verilen hükümler tekerrüre esas olmaz.

(5) Fiili işlediği sırada onsekiz yaşını doldurmamış olan kişilerin işlediği suçlar dolayısıyla tekerrür hükümleri uygulanmaz.

(6) Tekerrür hâlinde hükmolunan ceza, mükerrirlere özgü infaz rejimine göre çektirilir. Ayrıca, mükerrir hakkında cezanın infazından sonra denetimli serbestlik tedbiri uygulanır.

(7) Mahkûmiyet kararında, hükümlü hakkında mükerrirlere özgü infaz rejiminin ve cezanın infazından sonra denetimli serbestlik tedbirinin uygulanacağı belirtilir.

(8) Mükerrirlerin mahkûm olduğu cezanın infazı ile denetimli serbestlik tedbirinin uygulanması, kanunda gösterilen şekilde yapılır.

(9) Mükerrirlere özgü infaz rejiminin ve cezanın infazından sonra denetimli serbestlik tedbirinin, itiyadi suçlu, suçu meslek edinen kişi veya örgüt mensubu suçlu hakkında da uygulanmasına hükmedilir.

Takdiri indirim nedenleri

MADDE 62. - (1) Fail yararına cezayı hafifletecek takdiri nedenlerin varlığı hâlinde, ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası yerine, müebbet hapis; müebbet hapis cezası yerine, yirmibeş yıl hapis cezası verilir. Diğer cezaların beşte birine kadarı indirilir.

(2) Takdiri indirim nedeni olarak, failin geçmişi, sosyal ilişkileri, fiilden sonraki ve yargılama sürecindeki davranışları, cezanın failin geleceği üzerindeki olası etkileri gibi hususlar göz önünde bulundurulabilir. Takdiri indirim nedenleri kararda gösterilir.

Kasten öldürme

MADDE 81. - (1) Bir insanı kasten öldüren kişi, müebbet hapis cezası ile cezalandırılır.

Nitelikli hâller

MADDE 82. - (1) Kasten öldürme suçunun;

a) Tasarlayarak,

b) Canavarca hisle veya eziyet çektirerek,

c) Yangın, su baskını, tahrip, batırma veya bombalama ya da nükleer, biyolojik veya kimyasal silâh kullanmak suretiyle,

d) Üstsoy veya altsoydan birine ya da eş veya kardeşe karşı,

e) Çocuğa ya da beden veya ruh bakımından kendisini savunamayacak durumda bulunan kişiye karşı,

f) Gebe olduğu bilinen kadına karşı,

g) Kişinin yerine getirdiği kamu görevi nedeniyle,

h) Bir suçu gizlemek, delillerini ortadan kaldırmak veya işlenmesini kolaylaştırmak amacıyla,

i) Kan gütme saikiyle,

j) Töre saikiyle,

İşlenmesi hâlinde, kişi ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası ile cezalandırılır.

Kasten öldürmenin ihmali davranışla işlenmesi

MADDE 83. - (1) Kişinin yükümlü olduğu belli bir icrai davranışı gerçekleştirmemesi dolayısıyla meydana gelen ölüm neticesinden sorumlu tutulabilmesi için, bu neticenin oluşumuna sebebiyet veren yükümlülük ihmalinin icrai davranışa eşdeğer olması gerekir.

(2) İhmali ve icrai davranışın eşdeğer kabul edilebilmesi için, kişinin;

a) Belli bir icrai davranışta bulunmak hususunda kanunî düzenlemelerden veya sözleşmeden kaynaklanan bir yükümlülüğünün bulunması,

b) Önceden gerçekleştirdiği davranışın başkalarının hayatı ile ilgili olarak tehlikeli bir durum oluşturması,

Gerekir.

(3) Belli bir yükümlülüğün ihmali ile ölüme neden olan kişi hakkında, temel ceza olarak, ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası yerine yirmi yıldan yirmibeş yıla kadar, müebbet hapis cezası yerine onbeş yıldan yirmi yıla kadar, diğer hâllerde ise on yıldan onbeş yıla kadar hapis cezasına hükmolunabileceği gibi, cezada indirim de yapılmayabilir.

İntihar

MADDE 84. - (1) Başkasını intihara azmettiren, teşvik eden, başkasının intihar kararını kuvvetlendiren ya da başkasının intiharına herhangi bir şekilde yardım eden kişi, iki yıldan beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(2) İntiharın gerçekleşmesi durumunda, kişi dört yıldan on yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(3) Başkalarını intihara alenen teşvik eden kişi, üç yıldan sekiz yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Bu fiilin basın ve yayın yolu ile işlenmesi hâlinde, kişi dört yıldan on yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(4) İşlediği fiilin anlam ve sonuçlarını algılama yeteneği gelişmemiş olan veya ortadan kaldırılan kişileri intihara sevk edenlerle cebir veya tehdit kullanmak suretiyle kişileri intihara mecbur edenler, kasten öldürme suçundan sorumlu tutulurlar.

Kasten yaralama

MADDE 86. - (1) Kasten başkasının vücuduna acı veren veya sağlığının ya da algılama yeteneğinin bozulmasına neden olan kişi, bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(2) Kasten yaralama suçunun;

a) Üstsoya, altsoya, eşe veya kardeşe karşı,

b) Beden veya ruh bakımından kendisini savunamayacak durumda bulunan kişiye karşı,

c) Kişinin yerine getirdiği kamu görevi nedeniyle,

d) Kamu görevlisinin sahip bulunduğu nüfuz kötüye kullanılmak suretiyle,

e) Silâhla,

İşlenmesi hâlinde, iki yıldan beş yıla kadar hapis cezasına hükmolunur.

Neticesi sebebiyle ağırlaştırılmış yaralama

MADDE 87. - (1) Kasten yaralama fiili, mağdurun;

a) Duyularından veya organlarından birinin işlevinin sürekli zayıflamasına,

b) Konuşmasında sürekli zorluğa,

c) Yüzünde sabit ize,

d) Yaşamını tehlikeye sokan bir duruma,

e) Gebe bir kadına karşı işlenip de çocuğunun vaktinden önce doğmasına,
Neden olmuşsa, yukarıdaki maddeye göre belirlenen ceza, bir kat artırılır. Ancak, verilecek ceza, birinci fıkraya giren hâllerde üç yıldan, ikinci fıkraya giren hâllerde beş yıldan az olamaz.

(2) Kasten yaralama fiili, mağdurun;

a) İyileşmesi olanağı bulunmayan bir hastalığa veya bitkisel hayata girmesine,

b) Duyularından veya organlarından birinin işlevinin yitirilmesine,

c) Konuşma ya da çocuk yapma yeteneklerinin kaybolmasına,

d) Yüzünün sürekli değişikliğine,

e) Gebe bir kadına karşı işlenip de çocuğunun düşmesine,

Neden olmuşsa, yukarıdaki maddeye göre belirlenen ceza, iki kat artırılır. Ancak, verilecek ceza, birinci fıkraya giren hâllerde beş yıldan, ikinci fıkraya giren hâllerde sekiz yıldan az olamaz.

(3) Kasten yaralamanın vücutta kemik kırılmasına neden olması hâlinde, kırığın hayat fonksiyonlarındaki etkisine göre, bir yıldan altı yıla kadar hapis cezasına hükmolunur.

(4) Kasten yaralama sonucunda ölüm meydana gelmişse, yukarıdaki maddenin birinci fıkrasına giren hâllerde sekiz yıldan oniki yıla kadar, ikinci fıkrasına giren hâllerde ise oniki yıldan onaltı yıla kadar hapis cezasına hükmolunur.

Daha az cezayı gerektiren hâller

MADDE 88. - (1) Kasten yaralama fiilinin kişi üzerindeki etkisinin basit bir tıbbî müdahaleyle giderilebilecek ölçüde hafif olması hâlinde, mağdurun şikâyeti üzerine, dört aydan bir yıla kadar hapis veya adli para cezasına hükmolunur.

(2) Kasten yaralamanın ihmali davranışla işlenmesi hâlinde, verilecek ceza üçte ikisine kadar indirilebilir. Bu hükmün uygulanmasında kasten öldürmenin ihmali davranışla işlenmesine ilişkin koşullar göz önünde bulundurulur.

İşkence

MADDE 94. - (1) Bir kişiye karşı insan onuruyla bağdaşmayan ve bedensel veya ruhsal yönden acı çekmesine, algılama veya irade yeteneğinin etkilenmesine, aşağılanması yol açacak davranışları gerçekleştiren kamu görevlisi hakkında üç yıldan oniki yıla kadar hapis cezasına hükmolunur.

(2) Suçun;

a) Çocuğa, beden veya ruh bakımından kendisini savunamayacak durumda bulunan kişiye ya da gebe kadına karşı,

b) Avukata veya diğer kamu görevlisine karşı görevi dolayısıyla,

İşlenmesi hâlinde, sekiz yıldan onbeş yıla kadar hapis cezasına hükmolunur.

(3) Fiilin cinsel yönden taciz şeklinde gerçekleşmesi hâlinde, on yıldan onbeş yıla kadar hapis cezasına hükmolunur.

(4) Bu suçun işlenişine iştirak eden diğer kişiler de kamu görevlisi gibi cezalandırılır.

(5) Bu suçun ihmali davranışla işlenmesi hâlinde, verilecek cezada bu nedenle indirim yapılmaz.

Neticesi sebebiyle ağırlaşmış işkence

MADDE 95. - (1) İşkence fiilleri, mağdurun;

a) Duyularından veya organlarından birinin işlevinin sürekli zayıflamasına,

b) Konuşmasında sürekli zorluğa,

- c) Yüzünde sabit ize,
  - d) Yaşamını tehlikeye sokan bir duruma,
  - e) Gebe bir kadına karşı işlenip de çocuğunun vaktinden önce doğmasına,
- Neden olmuşsa, yukarıdaki maddeye göre belirlenen ceza, yarı oranında artırılır.

(2) İşkence fiilleri, mağdurun;

- a) İyileşmesi olanağı bulunmayan bir hastalığa veya bitkisel hayata girmesine,
- b) Duyularından veya organlarından birinin işlevinin yitirilmesine,
- c) Konuşma ya da çocuk yapma yeteneklerinin kaybolmasına,
- d) Yüzünün sürekli değişikliğine,
- e) Gebe bir kadına karşı işlenip de çocuğunun düşmesine,

Neden olmuşsa, yukarıdaki maddeye göre belirlenen ceza, bir kat artırılır.

(3) İşkence fiillerinin vücutta kemik kırılmasına neden olması hâlinde, kırığın hayat fonksiyonlarındaki etkisine göre sekiz yıldan onbeş yıla kadar hapis cezasına hükmolunur.

(4) İşkence sonucunda ölüm meydana gelmişse, ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasına hükmolunur.

Eziyet

MADDE 96. - (1) Bir kimsenin eziyet çekmesine yol açacak davranışları gerçekleştiren kişi hakkında iki yıldan beş yıla kadar hapis cezasına hükmolunur.

(2) Yukarıdaki fıkra kapsamına giren fiillerin;

- a) Çocuğa, beden veya ruh bakımından kendisini savunamayacak durumda bulunan kişiye ya da gebe kadına karşı,
- b) Üstsoy veya altsoya, babalık veya analığa ya da eşe karşı,

İşlenmesi hâlinde, kişi hakkında üç yıldan sekiz yıla kadar hapis cezasına hükmolunur.

Yardım veya bildirim yükümlülüğünün yerine getirilmemesi

MADDE 98. - (1) Yaşı, hastalığı veya yaralanması dolayısıyla ya da başka herhangi bir nedenle kendini idare edemeyecek durumda olan kimseye hâl ve koşulların elverdiği ölçüde yardım etmeyen ya da durumu derhâl ilgili makamlara bildirmeyen kişi, bir yıla kadar hapis veya adlî para cezası ile cezalandırılır.

(2) Yardım veya bildirim yükümlülüğünün yerine getirilmemesi dolayısıyla kişinin ölmesi durumunda, bir yıldan üç yıla kadar hapis cezasına hükmolunur.

Çocuk düşürtme

MADDE 99. - (1) Rızası olmaksızın bir kadının çocuğunu düşürten kişi, beş yıldan on yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(2) Tıbbî zorunluluk bulunmadığı hâlde, rızaya dayalı olsa bile, gebelik süresi on haftadan fazla olan bir kadının çocuğunu düşürten kişi, iki yıldan dört yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Bu durumda, çocuğunun düşürtülmesine rıza gösteren kadın hakkında bir yıla kadar hapis veya adlî para cezasına hükmolunur.

(3) Birinci fıkrada yazılı fiil kadının beden veya ruh sağlığı bakımından bir zarara uğramasına neden olmuşsa, kişi altı yıldan oniki yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır; fiilin kadının ölümüne neden olması hâlinde, onbeş yıldan yirmi yıla kadar hapis cezasına hükmolunur.

(4) İkinci fıkrada yazılı fiil kadının beden veya ruh sağlığı bakımından bir zarara uğramasına neden olmuşsa, kişi üç yıldan altı yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır; fiilin kadının ölümüne neden olması hâlinde, dört yıldan sekiz yıla kadar hapis cezasına hükmolunur.

(5) Rızaya dayalı olsa bile, gebelik süresi on haftayı doldurmamış olan bir kadının çocuğunun yetkili olmayan bir kişi tarafından düşürtülmesi hâlinde; iki yıldan dört yıla kadar hapis cezasına hükmolunur. Yukarıdaki fıkralarda tanımlanan diğer fiiller yetkili olmayan bir kişi tarafından işlendiği takdirde, bu fıkralara göre verilecek ceza, yarı oranında artırılarak hükmolunur.

(6) Kadının mağduru olduğu bir suç sonucu gebe kalması hâlinde, süresi yirmi haftadan fazla olmamak ve kadının rızası olmak koşuluyla, gebeliği sona erdirene ceza verilmez. Ancak, bunun için gebeliğin uzman hekimler tarafından hastane ortamında sona erdirilmesi gerekir.

Kısırlaştırma

MADDE 101. - (1) Bir erkek veya kadını rızası olmaksızın kısırlaştıran kimse, üç yıldan altı yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Fiil, kısırlaştırma işlemi yapma yetkisi olmayan bir kimse tarafından yapılırsa, ceza üçte bir oranında artırılır.

(2) Rızaya dayalı olsa bile, kısırlaştırma fiilinin yetkili olmayan bir kişi tarafından işlenmesi hâlinde, bir yıldan üç yıla kadar hapis cezasına hükmolunur.

Cinsel saldırı

MADDE 102. - (1) Cinsel davranışlarla bir kimsenin vücut dokunulmazlığını ihlâl eden kişi, mağdurun şikâyeti üzerine, iki yıldan yedi yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(2) Fiilin vücuda organ veya sair bir cisim sokulması suretiyle işlenmesi durumunda, yedi yıldan oniki yıla kadar hapis cezasına hükmolunur. Bu fiilin eşe karşı işlenmesi hâlinde, soruşturma ve kovuşturmanın yapılması mağdurun şikâyetine bağlıdır.

(3) Suçun;

- a) Beden veya ruh bakımından kendisini savunamayacak durumda bulunan kişiye karşı,
- b) Kamu görevinin veya hizmet ilişkisinin sağladığı nüfuz kötüye kullanılmak suretiyle,
- c) Üçüncü derece dahil kan veya kayın hısımlığı ilişkisi içinde bulunan bir kişiye karşı,
- d) Silâhla veya birden fazla kişi tarafından birlikte,

İşlenmesi hâlinde, yukarıdaki fıkralara göre verilen cezalar yarı oranında artırılır.

(4) Suçun işlenmesi sırasında mağdurun direncinin kırılmasını sağlayacak ölçünün ötesinde cebir kullanılması durumunda kişi ayrıca kasten yaralama suçundan dolayı cezalandırılır.

(5) Suçun sonucunda mağdurun beden veya ruh sağlığının bozulması hâlinde, on yıldan az olmamak üzere hapis cezasına hükmolunur.

(6) Suç sonucu mağdurun bitkisel hayata girmesi veya ölümü hâlinde, ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasına hükmolunur.

Çocukların cinsel istismarı

MADDE 103. - (1) Çocuğu cinsel yönden istismar eden kişi, üç yıldan sekiz yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Cinsel istismar deyiminden;

- a) Onbeş yaşını tamamlamamış veya tamamlamış olmakla birlikte fiilin hukukî anlam ve sonuçlarını algılama yeteneği gelişmemiş olan çocuklara karşı gerçekleştirilen her türlü cinsel davranış,
  - b) Diğer çocuklara karşı sadece cebir, tehdit, hile veya iradeyi etkileyen başka bir nedene dayalı olarak gerçekleştirilen cinsel davranışlar,
- Anlaşılır.

(2) Cinsel istismarın vücuda organ veya sair bir cisim sokulması suretiyle gerçekleştirilmesi durumunda, sekiz yıldan onbeş yıla kadar hapis cezasına hükmolunur.

(3) Cinsel istismarın üstsoy, ikinci veya üçüncü derecede kan hısmı, üvey baba, evlat edinen, vasi, eğitici, öğretici, bakıcı, sağlık hizmeti veren veya koruma ve gözetim yükümlülüğü bulunan diğer kişiler tarafından ya da hizmet ilişkisinin sağladığı nüfuz kötüye kullanılmak suretiyle gerçekleştirilmesi hâlinde, yukarıdaki fıkralara göre verilecek ceza yarı oranında artırılır.

(4) Cinsel istismarın, birinci fıkranın (a) bendindeki çocuklara karşı cebir veya tehdit kullanmak suretiyle gerçekleştirilmesi hâlinde, yukarıdaki fıkralara göre verilecek ceza yarı oranında artırılır.

(5) Cinsel istismar için başvuru olan cebir ve şiddetin kasten yaralama suçunun ağır neticelerine neden olması hâlinde, ayrıca kasten yaralama suçuna ilişkin hükümler uygulanır.

(6) Suçun sonucunda mağdurun beden veya ruh sağlığının bozulması hâlinde, onbeş yıldan az olmamak üzere hapis cezasına hükmolunur.

(7) Suçun mağdurun bitkisel hayata girmesine veya ölümüne neden olması durumunda, ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasına hükmolunur.

Reşit olmayanla cinsel ilişki

MADDE 104. - (1) Cebir, tehdit ve hile olmaksızın, onbeş yaşını bitirmiş olan çocukla cinsel ilişkide bulunan kişi, şikâyet üzerine, altı aydan iki yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(2) Fail mağdurdan beş yaştan daha büyük ise, şikâyet koşulu aranmaksızın, cezası iki kat artırılır.

Cinsel taciz

MADDE 105. - (1) Bir kimseyi cinsel amaçlı olarak taciz eden kişi hakkında, mağdurun şikâyeti üzerine, üç aydan iki yıla kadar hapis cezasına veya adli para cezasına hükmolunur.

(2) Bu fiiller, hiyerarşi veya hizmet ilişkisinden kaynaklanan nüfuz kötüye kullanılmak suretiyle ya da aynı işyerinde çalışmanın sağladığı kolaylıktan yararlanılarak işlendiği takdirde, yukarıdaki fıkraya göre verilecek ceza yarı oranında artırılır. Bu fiil nedeniyle mağdur işi terk etmek mecburiyetinde kalmış ise, verilecek ceza bir yıldan az olamaz.

Tehdit

MADDE 106. - (1) Bir başkasını, kendisinin veya yakınının hayatına, vücut veya cinsel dokunulmazlığına yönelik bir saldırı gerçekleştireceğinden bahisle tehdit eden kişi, altı aydan iki yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Malvarlığı itibarıyla büyük bir zarara uğratacağından veya sair bir kötülük edeceğinden bahisle tehditte ise, mağdurun şikâyeti üzerine, altı aya kadar hapis veya adli para cezasına hükmolunur.

(2) Tehdidin;

a) Silâhla,

b) Kişinin kendisini tanınmayacak bir hâle koyması suretiyle, imzasız mektupla veya özel işaretlerle,

c) Birden fazla kişi tarafından birlikte,

d) Var olan veya var sayılan suç örgütlerinin oluşturdukları korkutucu güçten yararlanılarak, İşlenmesi hâlinde, fail hakkında iki yıldan beş yıla kadar hapis cezasına hükmolunur.

(3) Tehdit amacıyla kasten öldürme, kasten yaralama veya malvarlığına zarar verme suçunun işlenmesi hâlinde, ayrıca bu suçlardan dolayı ceza verilir.

Şantaj

MADDE 107. - (1) Hakkı olan veya yükümlü olduğu bir şeyi yapacağından veya yapmayacağından bahisle, bir kimseyi kanuna aykırı veya yükümlü olmadığı bir şeyi

yapmaya veya yapmamaya ya da haksız çıkar sağlamaya zorlayan kişi, bir yıldan üç yıla kadar hapis ve beşbin güne kadar adlî para cezası ile cezalandırılır.

Cebir

MADDE 108. - (1) Bir şeyi yapması veya yapmaması ya da kendisinin yapmasına müsaade etmesi için bir kişiye karşı cebir kullanılması hâlinde, kasten yaralama suçundan verilecek ceza üçte birinden yarısına kadar artırılarak hükmolunur.

Kişi hürriyetinden yoksun kılma

MADDE 109. - (1) Bir kimseyi hukuka aykırı olarak bir yere gitmek veya bir yerde kalmak hürriyetinden yoksun bırakan kişiye, bir yıldan beş yıla kadar hapis cezası verilir.

(2) Kişi, fiili işlemek için veya işlediği sırada cebir, tehdit veya hile kullanırsa, iki yıldan yedi yıla kadar hapis cezasına hükmolunur.

(3) Bu suçun;

a) Silâhla,

b) Birden fazla kişi tarafından birlikte,

c) Kişinin yerine getirdiği kamu görevi nedeniyle,

d) Kamu görevinin sağladığı nüfuz kötüye kullanılmak suretiyle,

e) Üstsoy, altsoy veya eşe karşı,

f) Çocuğa ya da beden veya ruh bakımından kendini savunamayacak durumda bulunan kişiye karşı,

İşlenmesi hâlinde, yukarıdaki fıkralara göre verilecek ceza bir kat artırılır.

(4) Bu suçun mağdurun ekonomik bakımdan önemli bir kaybına neden olması hâlinde, ayrıca bin güne kadar adlî para cezasına hükmolunur.

(5) Suçun cinsel amaçla işlenmesi hâlinde, yukarıdaki fıkralara göre verilecek cezalar yarı oranında artırılır.

(6) Bu suçun işlenmesi amacıyla veya sırasında kasten yaralama suçunun neticesi sebebiyle ağırlaşmış hâllerinin gerçekleşmesi durumunda, ayrıca kasten yaralama suçuna ilişkin hükümler uygulanır.

Eğitim ve öğretimin engellenmesi

MADDE 112. - (1) Cebir veya tehdit kullanılarak ya da hukuka aykırı başka bir davranışla;

a) Devletçe kurulan veya kamu makamlarının verdiği izne dayalı olarak yürütülen her türlü eğitim ve öğretim faaliyetlerine,

b) Öğrencilerin toplu olarak oturdukları binalara veya bunların eklentilerine girilmesine veya orada kalınmasına,

Engel olunması hâlinde, bir yıldan üç yıla kadar hapis cezasına hükmolunur.

Kamu kurumu veya kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının faaliyetlerinin engellenmesi

MADDE 113. - (1) Cebir veya tehdit kullanılarak ya da hukuka aykırı başka bir davranışla, kamu kurumu faaliyetinin yürütülmesine engel olunması hâlinde, bir yıldan üç yıla kadar hapis cezasına hükmolunur.

Konut dokunulmazlığının ihlâli

MADDE 116. - (1) Bir kimsenin konutuna, konutunun eklentilerine rızasına aykırı olarak giren veya rıza ile girdikten sonra buradan çıkmayan kişi, mağdurun şikâyeti üzerine, altı aydan iki yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(2) Evlilik birliğinde aile bireylerinden veya konutun birden fazla kişi tarafından ortak kullanılması durumunda bu kişilerden birinin rızası varsa, yukarıdaki fıkra hükmü uygulanmaz. Ancak bunun için rıza açıklamasının meşru bir amaca yönelik olması gerekir.

(3) Birinci fıkra kapsamına giren fiillerin, açık bir rızaya gerek duyulmaksızın girilmesi mutad olan yerler dışında kalan işyerleri ve eklentileri hakkında işlenmesi hâlinde, altı aydan bir yıla kadar hapis veya adli para cezasına hükmolunur.

(4) Fiilin, cebir veya tehdit kullanılmak suretiyle ya da gece vakti işlenmesi hâlinde, bir yıldan üç yıla kadar hapis cezasına hükmolunur.

Ortak hüküm

MADDE 119. - (1) Eğitim ve öğretimin engellenmesi, kamu kurumu veya kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının faaliyetlerinin engellenmesi, siyasî hakların kullanılmasının engellenmesi, inanç, düşünce ve kanaat hürriyetinin kullanılmasını engelleme, konut dokunulmazlığının ihlâli ile iş ve çalışma hürriyetinin ihlâli suçlarının;

a) Silâhla,

b) Kişinin kendisini tanınmayacak bir hâle koyması suretiyle, imzasız mektupla veya özel işaretlerle,

c) Birden fazla kişi tarafından birlikte,

d) Var olan veya var sayılan suç örgütlerinin oluşturdukları korkutucu güçten yararlanılarak,

e) Kamu görevinin sağladığı nüfuz kötüye kullanılmak suretiyle,

İşlenmesi hâlinde, verilecek ceza bir kat artırılır.

(2) Bu suçların işlenmesi sırasında kasten yaralama suçunun neticesi sebebiyle ağırlaşmış hâllerinin gerçekleşmesi durumunda, ayrıca kasten yaralama suçuna ilişkin hükümler uygulanır.

Kişilerin huzur ve sükununu bozma

MADDE 123. - (1) Sırf huzur ve sükûnunu bozmak maksadıyla bir kimseye ısrarla; telefon edilmesi, gürültü yapılması ya da aynı maksatla hukuka aykırı başka bir davranışta bulunulması hâlinde, mağdurun şikâyeti üzerine faile üç aydan bir yıla kadar hapis cezası verilir.

Kötü muamele

MADDE 232. - (1) Aynı konutta birlikte yaşadığı kişilerden birine karşı kötü muamelede bulunan kimse, iki aydan bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(2) İdaresi altında bulunan veya büyütme, okutmak, bakmak, muhafaza etmek veya bir meslek veya sanat öğretmekle yükümlü olduğu kişi üzerinde, sahibi bulunduğu terbiye hakkından doğan disiplin yetkisini kötüye kullanan kişiye, bir yıla kadar hapis cezası verilir.

Görevi kötüye kullanma

MADDE 257. - (1) Kanunda ayrıca suç olarak tanımlanan hâller dışında, görevinin gereklerine aykırı hareket etmek suretiyle, kişilerin mağduriyetine veya kamunun zararına neden olan ya da kişilere haksız bir kazanç sağlayan kamu görevlisi, bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(2) Kanunda ayrıca suç olarak tanımlanan hâller dışında, görevinin gereklerini yapmakta ihmal veya gecikme göstererek, kişilerin mağduriyetine veya kamunun zararına neden olan ya da kişilere haksız bir kazanç sağlayan kamu görevlisi, altı aydan iki yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(3) İrtikâp suçunu oluşturmadığı takdirde, görevinin gereklerine uygun davranması için veya bu nedenle kişilerden kendisine veya bir başkasına çıkar sağlayan kamu görevlisi, birinci fıkra hükmüne göre cezalandırılır.

Suçu bildirmeme

MADDE 278. - (1) İşlenmekte olan bir suçu yetkili makamlara bildirmeyen kişi, bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(2) İşlenmiş olmakla birlikte, sebebiyet verdiği neticelerin sınırlandırılması hâlen mümkün bulunan bir suçu yetkili makamlara bildirmeyen kişi, yukarıdaki fıkra hükmüne göre cezalandırılır.

(3) Mağdurun onbeş yaşını bitirmemiş bir çocuk, bedensel veya ruhsal bakımdan özürlü olan ya da hamileliği nedeniyle kendisini savunamayacak durumda bulunan kimse olması hâlinde, yukarıdaki fıkralara göre verilecek ceza, yarı oranında artırılır.

Kamu görevlisinin suçu bildirmemesi

MADDE 279. - (1) Kamu adına soruşturma ve kovuşturmayı gerektiren bir suçun işlendiğini göreviyle bağlantılı olarak öğrenip de yetkili makamlara bildirimde bulunmayı ihmal eden veya bu hususta gecikme gösteren kamu görevlisi, altı aydan iki yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(2) Suçun, adlî kolluk görevini yapan kişi tarafından işlenmesi hâlinde, yukarıdaki fıkraya göre verilecek ceza yarı oranında artırılır.

Sağlık mesleği mensuplarının suçu bildirmemesi

MADDE 280. - (1) Görevini yaptığı sırada bir suçun işlendiği yönünde bir belirti ile karşılaşmasına rağmen, durumu yetkili makamlara bildirmeyen veya bu hususta gecikme gösteren sağlık mesleği mensubu, bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(2) Sağlık mesleği mensubu deyiminden tabip, diş tabibi, eczacı, ebe, hemşire ve sağlık hizmeti veren diğer kişiler anlaşılır.

İş Kanunu

İşçinin haklı nedenle derhal fesih hakkı

Madde 24 - Süresi belirli olsun veya olmasın işçi, aşağıda yazılı hallerde iş sözleşmesini sürenin bitiminden önce veya bildirim süresini beklemezsizin feshedebilir:

II. Ahlak ve iyiniyet kurallarına uymayan haller ve benzerleri:

b) İşveren işçinin veya ailesi üyelerinden birinin şeref ve namusuna dokunacak şekilde sözler söyler, davranışlarda bulunursa veya işçiye cinsel tacizde bulunursa.

d) İşçinin diğer bir işçi veya üçüncü kişiler tarafından işyerinde cinsel tacize uğraması ve bu durumu işverene bildirmesine rağmen gerekli önlemler alınmazsa.

İşverenin haklı nedenle derhal fesih hakkı

Madde 25 - Süresi belirli olsun veya olmasın işveren, aşağıda yazılı hallerde iş sözleşmesini sürenin bitiminden önce veya bildirim süresini beklemezsizin feshedebilir:

II- Ahlak ve iyi niyet kurallarına uymayan haller ve benzerleri:

c) İşçinin işverenin başka bir işçisine cinsel tacizde bulunması.

Medeni Kanun

VIII. Çocuklar bakımından ana ve babanın hakları

1. Hâkimin takdir yetkisi

Madde 182 - Mahkeme boşanma veya ayrılığa karar verirken, olanak bulundukça ana ve babayı dinledikten ve çocuk vesayet altında ise vasinin ve vesayet makamının düşüncesini aldıktan sonra, ana ve babanın haklarını ve çocuk ile olan kişisel ilişkilerini düzenler.

Velâyetin kullanılması kendisine verilmeyen eşin çocuk ile kişisel ilişkisinin düzenlenmesinde, çocuğun özellikle sağlık, eğitim ve ahlâk bakımından yararları esas tutulur. Bu eş, çocuğun bakım ve eğitim giderlerine gücü oranında katılmak zorundadır.

Hâkim, istem hâlinde irat biçiminde ödenmesine karar verilen bu giderlerin gelecek yıllarda tarafların sosyal ve ekonomik durumlarına göre ne miktarda ödeneceğini karara bağlayabilir.

4. Korkutma

Madde 151- Kendisinin veya yakınlarından birinin hayatı, sağlığı veya namus ve onuruna yönelik pek yakın ve ağır bir tehlike ile korkutularak evlenmeye razı edilmiş eş, evlenmenin iptalini dava edebilir.

A. Genel olarak

I. Koşullar

Madde 335- Ergin olmayan çocuk, ana ve babasının velâyeti altındadır. Yasal sebep olmadıkça velâyet ana ve babadan alınmaz.

Hâkim vasi atanmasına gerek görmedikçe, kısıtlanan ergin çocuklar da ana ve babanın velâyeti altında kalırlar.

II. Ana ve baba evli ise

Madde 336- Evlilik devam ettiği sürece ana ve baba velâyeti birlikte kullanırlar.

Ortak hayata son verilmiş veya ayrılık hâli gerçekleşmişse hâkim, velâyeti eşlerden birine verebilir.

Velâyet, ana ve babadan birinin ölümü hâlinde sağ kalana, boşanmada ise çocuk kendisine bırakılan tarafa aittir.

III. Ana ve baba evli değilse

Madde 337- Ana ve baba evli değilse velâyet anaya aittir.

Ana küçük, kısıtlı veya ölmüş ya da velâyet kendisinden alınmışsa hâkim, çocuğun menfaatine göre, vasi atar veya velâyeti babaya verir.

Borçlar Kanunu

A. Sorumluluk

I. Genel olarak

MADDE 49- Kusurlu ve hukuka aykırı bir fiille başkasına zarar veren, bu zararı gidermekle yükümlüdür.

Zarar verici fiili yasaklayan bir hukuk kuralı bulunmasa bile, ahlaka aykırı bir fiille başkasına kasten zarar veren de, bu zararı gidermekle yükümlüdür.

III. Tazminat

1. Belirlenmesi

MADDE 51- Hâkim, tazminatın kapsamını ve ödenme biçimini, durumun gereğini ve özellikle kusurun ağırlığını göz önüne alarak belirler.

Tazminatın irat biçiminde ödenmesine hükmedilirse, borçlu güvence göstermekle yükümlüdür.

IV. Özel durumlar

1. Ölüm ve bedensel zarar

a. Ölüm

MADDE 53- Ölüm hâlinde uğranılan zararlar özellikle şunlardır:

1. Cenaze giderleri.
2. Ölüm hemen gerçekleşmemişse tedavi giderleri ile çalışma gücünün azalmasından ya da yitirilmesinden doğan kayıplar.
3. Ölenin desteğinden yoksun kalan kişilerin bu sebeple uğradıkları kayıplar.

b. Bedensel zarar

MADDE 54- Bedensel zararlar özellikle şunlardır:

1. Tedavi giderleri.
2. Kazanç kaybı.
3. Çalışma gücünün azalmasından ya da yitirilmesinden doğan kayıplar.
4. Ekonomik geleceğin sarsılmasından doğan kayıplar.

EK -3 Kitapçık

6284 Sayılı Kanun

6284 sayılı Kanuna İlişkin Uygulama Yönetmeliği

Şiddet Önleme ve İzleme Merkezleri Hakkında Yönetmelik

Kadın Konukevlerinin Açılması ve İşletilmesi Hakkında Yönetmelik

EK- 4 Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Ulusal Eylem Planı 2016-2020